

TIJDSCHRIFT VOOR INTERNATIONALE POLITIEK

vrede

België-Belgique
P.B.
9000 Gent 1
3/4568

verschijnt tweemaandelijks | 47e jaargang | nr. 370 | november-december 2004
afgiftekantoor 9000 Gent 1
erkenningnr P 206485
Vrede - Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
T. 09 233 46 88 F. 09 233 56 78 e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be
v.u.: M. De Smet, Val de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

DE SMET MEREL
NIEUWLAND 48
9000 GENT

De 11.11.11.-campagne voor 2004:

**WAT ZOU U DRINKEN
ALS U GEEN WATER
KON BETALEN?**

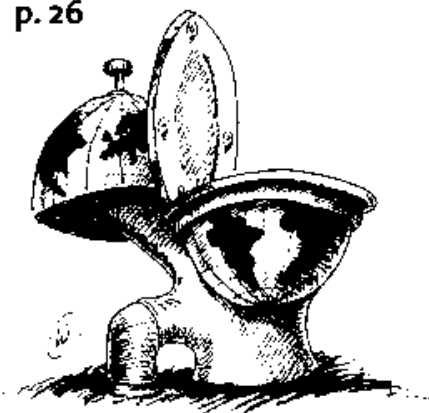


VECHT MEE TEGEN H₂ONRECHT.

091 9300 1111

11.11.11

www.vrede.be



Welkom bij de conferentie 'Social Forum' Londen 2004



EDITORIAAL	Fundamentalisme	3
INTERVIEW	Guatemala: mensenrechten verdedigen met regeringsmacht. . . 4 - met Frank Larue, Rigoberta Menchu, Helen Mack en Rosalina Tuyuc	
EUROPESE UNIE	De Roma in de Europese Unie: hoop op een betere toekomst? . . 7	
JONGEREN ZEILKAMP	- Over cultuur en politiek	10
	- Palestijnse en Israëlische jongeren hijsen samen de zeilen . . .	14
AZIË	- Presidentsverkiezingen in Afghanistan	17
	- Rumsfeld is niet ondankbaar	20
GLOBALISERING	Goud voor Nike	21
BEWAPENING	- Aanvalsbasisen wereldwijd	22
	- Dat was olympia	25
DOSSIER	- De Europese vraag naar liberalisering van	27
	- Duurzame ontwikkeling in Ecuador	29
	- Ontwapenen en ontwikkelen	32
MIDDEN-OOSTEN	- Een mislukte "transitie"	34
	- Het einde van de twee-staten-oplossing	38
CULTUUR	Boekbesprekingen	42-43
SOCIAAL FORUM	ESF: oproep van de vergadering van sociale bewegingen	44
BELGIË	Eurocentrisme	46
AFRIKA	Een schone vriendschap tussen Frankrijk en Congo	48
TURKIJE	Ja maar	49
VREDESEDUCATIE	Nobelprijs voor de vrede 2004	51
AGENDA	52
VOOR DE VUIST	Brief van de inwoners van Fallujah	55
TE ZOT OM LOS TE LOPEN	56

vrede

sedert 1957
tweemaandelijks tijdschrift
vrede vzw
studie- en informatiecentrum internationale
politiek, vredes- en ontwikkelingsproblematiek

REDACTIE-BEHEER-PUBLICITEIT

Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent
prk 000-0956015-80
tel 09 233 46 88
fax 09 233 56 78
e-mail: vrede@vrede.be
internet: www.vrede.be

LEESGELD:

3,47 euro: los nummer
19,83 euro: 6 nummers/jaar
22,31 euro: instellingen met factuur
24,79 euro: Nederland en E.U.
29,75 euro: rest vd wereld
steunabonnement: 30 euro
combinatie-abonnement met vredeschiers:
38 euro
40,5 euro met factuur

ABONNEMENTDIENST: L. Verwest

wordt gedrukt op kringlooppapier
OFFSET DRUK: Neve land, B.W. 9850 Nevele
LAYOUT-CONCEPT: Filip Coopman
TEKENING DOSSIER: Walter
ROTO KAFF: Indymedia

KERNREDACTIE:

Ludo De Brabander, Georges Spriet,
Marie-Jeanne Vanmol, Antoine Jytterhaeghe,
Soetkin Van Muylem

REDACTIELEDEN:

Lucien Bollaert, Tim Bracke, Paula Burghgraeve,
Merel De Smet, Tienke Holvoet, Mohamed
Kabbar, Yordi Lesaffer, Karin Lievens, Francine
Mestrum, Marleen Renders,
Jennie Van Lerberghe, Paul Vanden Bavière,
Wouter De Vriendt, Geert Goeman

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Marc De Smet,
V. de Saedeleerstraat 63, 9300 Aalst

De ondertekende artikels beantwoorden niet
noodzakelijkerwijze aan ons standpunt.
Overname van artikels is slechts toegelaten
mits bronvermelding en toezending van een
presentexemplaar.

Werkten mee aan dit nummer:

Georges Spriet, Guido De Schrijver, Marie Jeanne Vanmol, Kim Van Molle, Lander Vander Linden, Soetkin Van Muylem, Knut Mellenthin, Antoine Jytterhaeghe, Marc Maes, Barbara Cleynen, Ludo De Brabander, Willem De Klerk, Chris Den Hond, Michel Billiau, Jozef Vandromme

EDITORIAAL

| Georges Spriet |

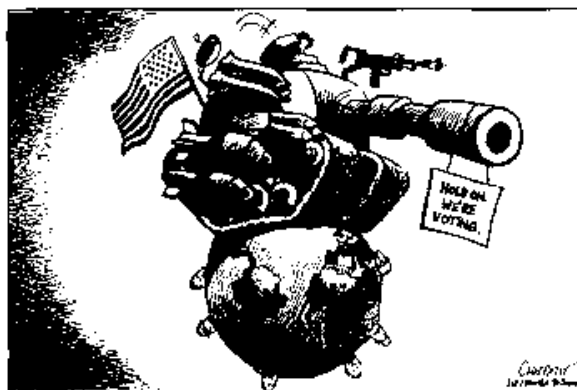
FUNDAMENTALISME

George Walker Bush is herkozen. Een goeie 51% procent van de kiezers heeft zijn stem op hem uitgebracht. Deze verkiezingen vormden niet echt een suspense show zoals vorige keer, deze keer geen verhalen of half of volledig zwangere ponscirkerljes. De zittende president kreeg duidelijk het vertrouwen, wat nog 's bevestigd werd door nieuwe Republikeinse winst en een meerderheid in zowel de Senaat als het Huis van Afgevaardigden.

De eerste analyses zijn eensluidend: het werd een overwinning van de ideoloog G.W.Bush, 'heel wat mensen stemden op basis van culturele en religieuze waarden'. Zijn neoconservatisme met nadruk op de Amerikaanse familiale waarden en de godsvrezendheid sloegen aan. G.W.Bush en de hem omringende neoconservatieven willen de "fundamentals" van hun christelijke kerken als leidraad voor elke maatschappelijk optreden. Wetenschap moet het afleggen tegen religieuze denkbeelden, de godsdienstige overtuiging geeft alle rechten om de andere, het kwade, waar ook ter wereld aan te pakken. Ik kan geen kortere beschrijving bedenken van wat ik onder fundamentalisme versta. De sluwe en slimme Republikeinse campagneleider, Karl Rove, had G.W.Bush ertoe gebracht niet te gaan zoeken naar de stemmen van de onbeslisten, maar zijn appèlkracht precies op dat conservatieve en religieus archaische en zich moreel superieur voelend binnenland te concentreren. Opdracht geslaagd.

Ik zou niet durven beweren dat de VS globaal gezien conservatiever is geworden dan pakweg zes jaar geleden. Het lijkt me eerder dat G.W.Bush er in geslaagd is met zijn sterk ideologisch discours de betrokken achterban ook daadwerkelijk naar de stembus te lokken. Zijn tweesporenbeleid van enerzijds conservatisme en anderzijds verspreiding van angst voor het terrorisme, heeft uitstekend gewerkt.

We kunnen ons dus aan een hernieuwde uitgave verwachten van een agressief beleid op het vlak van belastingsvoordelen voor de superrijken, verdere privatiseringspraktijken in onderwijs, cultuur, gezondheidszorg, benoeming van conservatieven in het Hooggerechtshof en uiteraard een buitenlands beleid dat gedomineerd wordt door de strijd tegen het terrorisme en de verdere verspreiding van het neoliberalisme over de



wereld. De economische en politieke oorzaken van een hoge olieprijs zullen wel nog een tijdje aanhouden, dus kunnen we verwachten dat geen natuurgebied ongerept zal worden gelaten als het ook maar iets te maken heeft met energiewinning.

Het is natuurlijk even uitkijken in welke mate de nieuwe regeringsploeg van G.W.Bush II zal verschillen van de vorige. Er wordt al een tijdje gesuggereerd dat

minister van buitenlandse zaken, Colin Powell, zal weggepromoveerd worden naar de Wereldbank. Door menig waarnemer werd deze ex-legerleider als een matigende factor in de Bush administratie gezien. Hij zou er steeds naar hebben gestreefd om de NAVO bondgenoten te betrekken, om als het kan de Veiligheidsraad in te schakelen voor het doel dat Washington zich had gesteld. Ook Donald Rumsfeld zou ermee kunnen stoppen. Bij diegenen die genoemd worden voor de opvolging lijken echter alleen maar overtuigde aanhangers te zitten van preventieve oorlogen tegen mogelijke vijanden, alleen maar overtuigde neoconservatieven. Je zal in Fallujah wonen.

Er is niet de minste aanwijzing dat de rechtstreekse invloed van het bedrijfsleven nu zou worden teruggedrongen. De VS regering zal de grote pleitbezorger blijven van de kapitalistische vrije markt, van het terugdringen van overheidsbemoeienissen, van het opzij schuiven van "hinderlijke" internationale verdragen.

De spreiding van de buitenlandse militaire basissen zal verder uitgevoerd binnen het grote stramien van de economische wereldconcurrentie met de Europese Unie, Rusland, en China. De militarisering van de ruimte om de "full spectrum dominance" van de Verenigde Staten te garanderen zal zeker aardig wat fondsen krijgen toebedeeld.

Maar deze verkiezingen wijzen echter ook op een polarisatie binnen de VS. Mensen stemden op Kerry niet zozeer omdat JFK hun idealen weerspiegelde maar omdat ze anti-Bush zijn. Het zijn deze krachten – waaronder zeker de anti-oorlogsbeweging te rekenen valt – met wie we ons solidair moeten tonen. Een eerste grote gelegenheid krijgen we daarbij op 19 maart 2005, als we in Brussel zullen betogen tegen het neoliberalisme en tegen de oorlog.

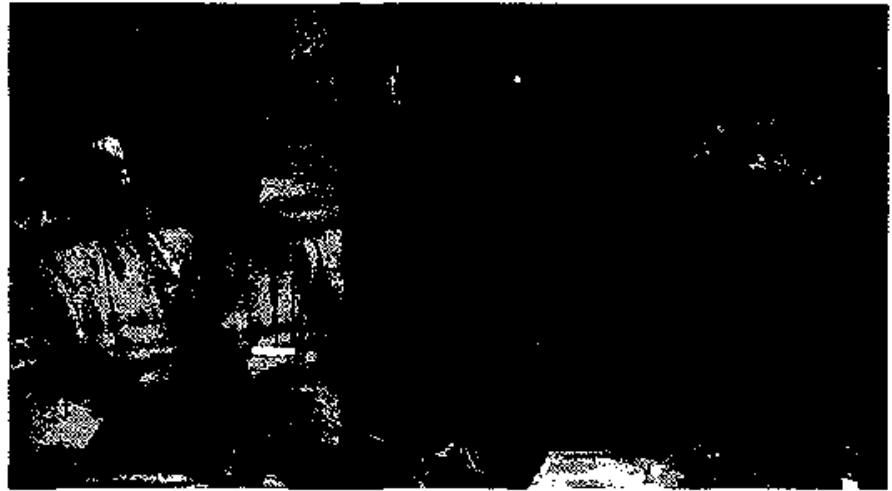
GUATEMALA: MENSENRECHTEN VERDEDIGEN MET REGERINGSMACHT

Guido De Schrijver sprak met mensenrechtenactivisten die nu met de regering verbonden zijn: Frank Larue, Rigoberta Menchu, Helen Mack en Rosalina Tuyuc

Het is en blijft een gok, verleidelijk en uitdagend voor een partij, een organisatie of een individu, die twintig of dertig jaar lang van onderuit gewroet hebben. Die de heersende macht met al zijn misdaden aangeklaagd hebben. Die op gevaar van eigen leven de mensenrechten verdedigd hebben. En dan plots ligt de kans voor het grijpen. Een stukje macht krijgen van bovenuit, aanleunen bij het regeringsapparaat. Vandaag zitten verdedigers van mensenrechten en voorvechters van boerenorganisaties en inheemse bewegingen dicht bij de regeringsinstanties in Guatemala. Uitgerekend nu. Biedt de nieuwe regering misschien meer kansen?

Was de vorige regering corrupt en tolerant tegenover de georganiseerde misdaad, gebruikte ze fascistische geweldpraktijken, ze was ook ergens populistisch. Zo stelde ze alsmaar de gewelddadige ontruimingen uit van boeren die terreinen bezetten. Vandaag is president Oscar Berger aan de orde, man van de stad, grootgrondbezitter en industrieel, geknipte neoliberal. Hij heeft het bestaan om op korte tijd honderden boerenfamilies met behulp van politie en leger gewelddadig te verdrijven van betwiste gronden. In de finca Nueva Linda in de maand september bleven zeven boeren en vier politieagenten dood liggen.

Vier belangrijke verdedigers van de mensenrechten met internationale faam hebben taken aanvaard die gelinkt zijn aan regeringsinstanties. Frank Larue die met zijn organisatie (CALDH) militairen aan hun vel zit voor massamoorden. Rigoberta Menchú, Nobelprijswinnaar voor de Vrede 1992, die met haar Stichting ook al volkerenmoordenaars achter de tralies wil en daarvoor hulp zoekt tot bij het Spaanse gerecht. Rosalina Tuyuc, die met haar organisatie (CONAVIGUA) de wedu-



Frank Larue en Guido De Schrijver

wen en slachtoffers van de vuile oorlog begeleidt. En Helen Mack, die veertien jaar lang de (militaire) beulen, die haar zus Mirna vermoordden in 1990, vervolgt. Zowel in Guatemala zelf als in het buitenland krijgen ze bakken kritiek over zich. Internationaal bekend door hun excellentie inzet zouden ze nu dienen als propaganda en prestigieus uithangbord voor de huidige regering met zijn onversneden neoliberal programma. Sommigen noemden hen zelfs verraders. Geloven de vier echt dat hun strijd meer gebaat is bij het stukje macht van bovenuit eerder dan verder oppositie voeren van onderuit? Tijdens mijn reis naar Guatemala ging ik het hen vragen.

Frank, ik begrijp dat je nu een regeringsfunctionaris bent. Hoe ben je tot die stap gekomen?

Frank Larue: Ik ben bevriend met de vice-president Eduardo Stein, al van vroeger. Hij en president Berger vroegen me voorzitter te worden van de presidentiele commissie voor de mensenrechten.

Ik ben niet partijgebonden. Ze vroegen me dus omwille van mijn technische erva-

ring en kennis van jaren. Je kan denken hoe ik mij voelde. Laat ik die benoeming inpakken door gelijk welke corrupte nietsnut of ga ik er zelf voor? We hadden reeds drieënzeventig aanklachten aanhangig gemaakt bij de Inter-Amerikaanse Commissie voor de mensenrechten tegen Guatemalaanse misdadigers uit het recente verleden. Een van de uitdagingen om de handschoen op te nemen was er voor te zorgen dat die aanklachten niet uit de boot zouden vallen.

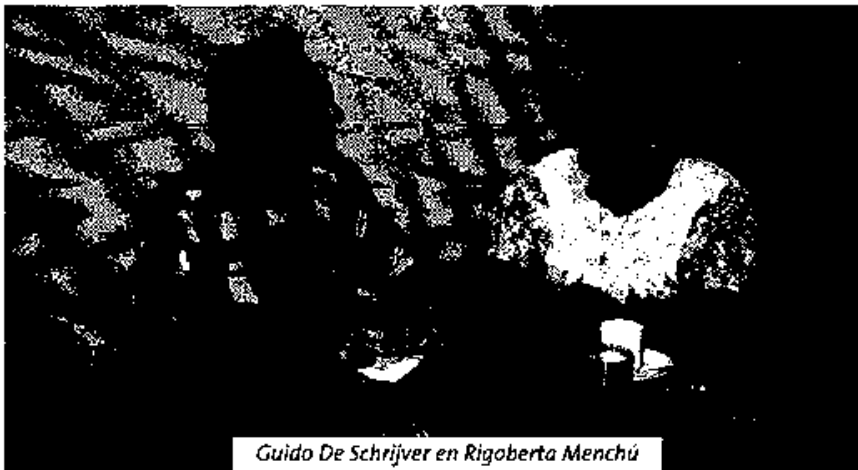
Tijdens de vuile oorlog pakte het leger iedereen aan die in de weg stond. Ook jij moest vluchten naar het buitenland om te ontsnappen aan de gruwel. Vandaag zit je op deze belangrijke post. Wat denk je hier te kunnen verwezenlijken?

Frank Larue: De mensenrechtencommissie van de President bestaat al lang. Tot nog toe was ze een symbolisch doekje voor het bloeden. Vandaag echter neem ik deel aan de vergaderingen van de ministers. Ik onderhoud goede relaties met de president en de vice-president. Vooral met deze laatste willen we een nationaal plan "Cultuur en Vrede" opstarten in samen-

werking met UNESCO. Het geweld zit diep in onze samenleving en er circuleren ongecontroleerd massa's wapens. Vooral de jongeren laten zich verleiden om zich in te schakelen in criminele jeugdbenden. Het geweld zit hem natuurlijk ook in het feit dat de boerenbevolking nog altijd geen toegang krijgt tot de grond. De concentratie van de bebouwbare gronden is nog erger geworden dan vroeger. Meer gronden in minder handen. Vice-president Stein heeft zich voorgenomen daar wat

den we deze kans dan niet aangrijpen? Ik kreeg vijf adviseurs, schitterende medewerkers, die ik zelf mocht benoemen.

Ik mag deelnemen aan de wekelijkse vergaderingen van de ministers. Als waarnemer. Horen, zien en zwijgen! daar komt het op aan. Maar je komt enorm veel te weten. Ik wil gebruik maken van mijn post om als brug te dienen om mensen en delegaties tot bij de president te krijgen.



Guido De Schrijver en Rigoberta Menchú

aan te doen. Hij is vast van plan om te dialogeren met de boerenorganisaties en wil een prioriteit maken van een ontwikkelingsplan voor de boerenbevolking. Weliswaar op lange termijn.

Rigoberta, is deze regering het waard om door een prestigieuze Nobelprijswinnaar gesteund te worden?

Rigoberta Menchú: Laten we duidelijk zijn. Ik ben geen echte functionaris van de regering. Toen einde 1996 puntje bij paaltje kwam, was het alleen het gewapend verzet dat samen met regering en leger zijn handtekening zette onder de vredesakkoorden. Maar ikzelf heb naast vele anderen ook een belangrijke bijdrage geleverd om tot vrede te komen in dit land. Mijn benoeming tot "Ambassadrice van Goede Wil voor de Vredesakkoorden" is een officiële erkenning van mijn inspanning hierbij. Je mag niet vergeten dat deze regering de derde is sinds de ondertekening van de vrede. De twee vorige hebben er niet veel van terecht gebracht. Als deze regering dan bereid is om de vredesakkoorden ernstig te nemen, waarom zou-

Begin september verdreven politie en leger nog maar eens een hele groep boerenfamilies van de finca Nueva Linda. Het liep compleet uit de hand met de gevolgen die we kennen. Velen dachten dat je zou aftreden uit protest.

Rigoberta Menchú: Het gerecht is de uitvoerende instantie van de ontruiming. Die werden reeds beslist tijdens de vorige regering. President Berger wil nu een lijst opstellen van landeigendommen die aanleiding geven tot conflicten. Waar het kan, wil de regering die gronden afkopen van de eigenaars, om ze daarna door te sluisen naar boerenfamilies, die daar van vader op zoon geboren zijn. Anderzijds moeten boerenfamilies die buitengezet worden kunnen rekenen op een compensatie.

Ter gelegenheid van de ondertekening van de vredesakkoorden stuurde de UNO een speciale missie naar Guatemala (MINUGUA) met de bedoeling van dicht bij de situatie van de mensenrechten te volgen. Tegen het einde van dit jaar loopt het mandaat af. Komt er nu een leegte? En

zonder pottenkijkers van buiten, welk lot staan de mensenrechten te wachten in Guatemala?

Rigoberta Menchú: MINUGUA is volop bezig zijn taken over te dragen aan nationale instanties. Ik ga me inzetten om de Stichting die mijn naam draagt te laten fungeren als een uitkijkpost. Daarbij willen we uitkijken hoe te werk te gaan om de eerbied voor de mensenrechten bindend te maken. Hoe dan ook, mijn taak is en blijft symbolisch. Ik laat permanent een kritische stem horen in de nabijheid van de president. Belangrijke punten die me nauw aan het hart liggen zijn de schadeloosstelling die de regering schuldig is aan de slachtoffers van de burgeroorlog, de rechten van de inheemse bevolking en het op punt stellen van het kadaster, dat ooit moet toelaten een rechtvaardige kijk te krijgen op de eigendom van de grond in dit land.

Er zijn nogal wat mensen die je zwaar bekritisieren om je zo dicht bij de regering aan te schurken.

Rigoberta Menchú: Een tijdlang verbleef ik in Mexico. Ik dacht dat de Nobelprijs als schild niet omvangrijk genoeg was om me te beschermen tegen de militaire agressie, zelfs na de vredesakkoorden. Bovendien liep ik als UNO-ambassadrice voor de Inheemse volkeren zowat de hele wereld rond. De kritiek die ik toen kreeg, was niet mals: ze vlucht voor de problemen in haar eigen land. Nu ik me heel dicht genesteld heb daar waar beslissingen van staatsbelang genomen worden, krijg ik weer kritiek. Anderzijds wordt ik bedreigd door de voormalige gewapende burgerwachten. Daardoor kan ik niet reizen in het binnenland. Maar er zijn ook mensen die me danken. "Eindelijk doe je iets voor ons." Ik mag me niet bekommeren om kritiek. "Mijn geestelijke ingevers heb ik niet horen zeggen: maak dat je daar wegkomt, want ze zullen je dood achterlaten in de geschiedenis".

Helen, Jij zit in een commissie die president Berger moet adviseren omtrent staatsveiligheid. Je hebt lang getwijfeld en bent er toch ingestapt.

Helen Mack: Pas op, ik ben geen regeringsfunctionaris. In feite maak ik samen

met nog zes leden en drie vervangers deel uit van een commissie, die - vergeten we dat niet - voorzien werd in de vredesakkoorden. De vorige regeringen hebben die

Stichting. We hameren voortdurend op het recht van de publieke opinie op informatie en het aan banden leggen van het "staatsgeheim" dat een comfortabel mid-



Helen Mack

eis tot hervorming van de staatsveiligheid gewoon naast zich neergelegd. Wij werden uitgekozen door vertegenwoordigers van de civiele maatschappij. Regering noch staat hebben iets te maken met onze benoeming, die bovendien volledig *ad honorem* is. We vormen een brug tussen de civiele maatschappij en de president. We zijn raadgevers van de president. De staatsveiligheid was tot voor enkele jaren volledig in handen van de militairen. En die moet nu gecontroleerd worden door civiele instellingen. Dat gaat onder meer over de taken die de politie, het leger en de civiele samenleving toegewezen krijgen in een rechtsstaat.

Denken jullie echt iets te kunnen bereiken?

Helen Mack: We werken praktisch zonder middelen. De pers, die regeringsgezind is, moet ons niet. De staat is reëel, maar vooral mentaal nog voor een groot deel gemilitariseerd en de rechtsstaat een mooie droom. We mikken dus op middenlange en lange termijn. Het gaat immers ook over een mentaliteitsverandering. Maar er komt schot in. Het feit dat de media bij voorbeeld de laatste dagen fraudepraktijken van het leger breeduit willen en durven uitsmeren in de pers en een rechter zich met de zaak bezig houdt, is vrucht van onder andere de Mirna Mack

del is om corruptie en fraude toe te dekken.

Vind je het de moeite om er mee door te gaan?

Helen Mack: Sommigen hebben me inderdaad aangeraden er mee op te houden. Maar we zijn pas drie maanden bezig. Na zes maanden zullen we best een degelijke evaluatie maken. Ik zit ten persoonlijke titel in de commissie. Maar met de Mirna Mack Stichting hebben we toch enkele concrete afspraken gemaakt. Bij voorbeeld in het geval dat we zouden belet worden om onze standpunten duidelijk te maken aan de president.

Rosalina, jij bent een maya-vrouw met jaren strijd achter de rug, gekend en gewaardeerd in het buitenland. En nu ben je in een commissie waar je moet optreden als spreekbuis van president Berger.

Rosalina Tuyuc: Eerherstel en schadeloosstelling voor de slachtoffers van de staats-terreur zijn eisen die opgenomen werden in de vredesakkoorden. Na acht jaar is er nu eindelijk een presidentieel commissie opgericht. De inheemse gemeenschappen en de oorlogsslachtoffers zelf wilden me er per se inkrijgen. Ik zag het niet zitten, maar gaf uiteindelijk toe. President Berger heeft mij uitgekozen uit drie kandidaten.

Ga je echt voldoende ruimte krijgen om je verwachtingen in te vullen en niet misbruikt te worden door de neoliberale regering of propagandastunt?

Rosalina Tuyuc: President Berger noch de regering zitten me op de vingers te kijken, integendeel. Ik geniet volledige autonomie. Een voordeel en een nadeel. Want dat betekent ook dat de regering in de grond niet erg geïnteresseerd is in de commissie, die ik voorzit. Als die onverschilligheid zich ook doorzet op het ogenblik dat de koek van de begroting verdeeld wordt, zitten we in slechte papieren. We hebben 300 miljoen quetzales (30 miljoen euro) per jaar gevraagd en dat voor minimum vier a vijf jaar. Dit jaar is maar 30 miljoen quetzales (3 miljoen euro) toegekend.

Waar wil je werk van maken?

Rosalina Tuyuc: Eerherstel en schadevergoeding. We zijn bezig met lijsten te maken van iedereen die in aanmerking kan of moet komen als zijnde slachtoffer van de oorlog. Sommigen eisen geld. Anderen eerder hun waardigheid en die van hun doden terugkrijgen. "Dat ze ons maar eens zeggen waarom ze onze familieleden vermoord hebben". Het gaat ons inderdaad niet alleen om wegen, scholen, elektriciteit. De staat moet schuld bekennen en de schade herstellen. In een bepaald gehucht is al jaren sprake over een project voor lopend water. Het is er nooit gekomen. Een vrouw zei me: "Dat ze er nu eindelijk eens werk van maken en er de naam van mijn vermoorde zoon aan geven. Meer vraag ik niet". Kijk, dat is het.

Niet bang voor kritiek om zo dicht bij de president te werken?

Rosalina Tuyuc: De kritiek die ik nu krijg komt van de leden van de regering in de commissie die ik voorzit. Ze vinden dat ik meer spreek in naam van de civiele maatschappij dan in naam van de president. Maar als vrouw en als inheemse, hoe zou ik anders kunnen handelen?

Guido De Schrijver is Europees coördinator van de Romerocomité's, en lid van het Vlaams Guatemalecomité.

DE ROMA IN DE EUROPESE UNIE (EU): HOOP OP EEN BETERE TOEKOMST?

| Marie Jeanne Vanmol |

In Centraal en Oost-Europa leven de Roma, of zigeuners, na de collaps van de socialistische staten, in de jaren '90, in een vicieuze cirkel van armoede en uitsluiting. De meeste inwoners van deze regio zowel Roma als niet-Roma hebben de volle laag gekregen van een brutale invasie van de liberale markteconomie vanuit het Westen. Naast werkloosheid, verlies van de zekerheid op woonst en gezondheidszorg, worden de Roma nu ook openlijk het slachtoffer van racistisch geweld en indirecte discriminatie in openbare diensten, tewerkstelling, onderwijs en gezondheidszorg. Er is geen enkele etnische groep die zo systematisch wordt uitgesloten als de Roma. Is de toetreding van de landen uit deze regio tot de EU een garantie voor volwaardig burgerschap?

ASIEL

De periode van de jaren '90 leidde alvast tot een internationale interesse voor de Roma. De Raad van Europa en de media waren begaan met de ernstige schending van de mensenrechten ten aanzien van de Roma en de verslechterde socio-economische situatie van deze etnische bevolkingsgroep. Meer nog: de situatie van de Roma werd een integraal deel van de toetredingsonderhandelingen voor de kandidaat-lidstaten tot de EU. Maar gedurende deze zelfde periode werden de rechten van de Roma in de landen van de EU zelf grof geschonden. De Roma zochten politiek asiel om te ontsnappen aan de etnische discriminatie en armoede terwijl anderen zoals de Roma uit de vroegere landen van Joegoslavië de oorlog ontvluchtten. Ondanks goed gedocumenteerde feiten over mensenrechtenschendingen tegen de Roma in Oost-Europa werden de asielaanvragen van de Roma steeds geweigerd omdat de autoriteiten van de EU er vanuit gingen dat de Roma emigreren om economische redenen. In Oktober 1999 deporteerden de Belgische regering een groep van 74 Slowaakse Roma terug naar Bratislava, waarvoor België later door het Europees Gerechtshof werd veroordeeld. België en Groot-Brittannië stelden visa beperkingen in voor de landen met grote Roma gemeenschappen. In de luchthaven van Praag stelden de Britten hun eigen immigratiediensten in om Roma te beletten in een vliegtuig naar Londen te stappen. Kort voor de uitbreiding van de EU ging in de Britse tabloids een schandalige

DE ROMA VAN KOSOVO

De situatie van de Roma in Kosovo is uitgegroeid tot één van de meest dringende en tot nu toe onopgeloste problemen die in 1999, in Servië, na de NAVO-invasie is ontstaan. De Roma groepen waren het slachtoffer van misdaden en wreedheden van zowel het Kosovaars Albanees Bevrijdingsleger als van de Servische politie. Voor de oorlog waren er ongeveer 130 000 Roma in Kosovo. Het Hoog Commissariaat voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties schat dat ongeveer 100 000 Roma gevlucht zijn. De grote meerderheid ging naar de naburige landen Macedonië, Servië en Montenegro. Anderen gingen naar Zwitserland, Duitsland en Italië. Voor de 30 000 die gebleven zijn blijft de situatie in sommige steden nog steeds kritiek. In Prizren zetelt er één verkozen Roma vertegenwoordiger in de gemeenteraad. Daar kunnen de Roma vrij bewegen. De meerderheid van de gevluchte Roma verblijven echter nog steeds in de naburige Europese landen. Deze beslissen over het moment voor de terugkeer voor de Roma. Terwijl de Albanezen reeds veilig kunnen terugkeren is de situatie voor de Roma verschillend. Vele huizen van de Roma zijn tijdens en zelfs na de oorlog vernietigd. Vele huizen die eigendom waren van de Roma zijn ingenomen door Albanezen wat hun terugkeer nog steeds bemoeilijkt. De niet-gouvernementele organisaties in de regio zeggen dat de Roma over onvoldoende vertegenwoordiging beschikken en de nodige vaardigheden ontbreken om internationale hulp ter plekke aan te spreken. Vijf jaar na de oorlog leven vele Roma vluchtelingen uit Kosovo nog steeds in onzekerheid omtrent hun toekomst omdat de gastlanden geen permanente verblijfsrechten willen toekennen.

anti-Romacampagne van start. De tabloids¹ voorspelden dat na de uitbreiding van de EU duizenden Oost-Europese Roma naar Engeland zouden komen. Zij zouden misbruik maken van sociale uitkeringen op de rug van de Britse belastingbetaler. Wat in Engeland gebeurde was slechts het gevolg van de protectionistische en xenofobe politiek van de andere EU-lidstaten. De één na de andere verklaarden gebruik te zullen maken van een overgangperiode voorzien in de toetredingsakkoorden alvorens vrij

verkeer van personen uit de nieuwe lidstaten toe te staan. Ze stelden quota's op en lieten immigratie toe enkel voor welbepaalde professionele sectoren of arbeidscategorieën. De schrik voor de invasie was gebaseerd op een hardnekkig geloof dat Roma traditionele migranten zijn. Slechts twee tot vijf procent van de Roma zijn nog nomaden de rest is sinds lange tijd sedentair geworden. Het bewijst dat eeuwenoude vooroordelen tegen de Roma nog steeds van kracht zijn.



DE EU EN RACISME

Volgens Claude Cahn, directeur van de European Roma Rights Center (ERRC) beschikt de EU over onvoldoende statistische gegevens om de sociale en raciale uitsluiting van de minderheden binnen de EU aan te pakken. "Terwijl er een massa aan statistische gegevens over economische materie binnen de EU voorhanden² zijn en steeds meer aandacht krijgen blijven de data over de situatie van minderheden schrijnend achterwege. Erger nog: het gebrek geeft de indruk dat de EU niet erg begaan is met de principes van raciale gelijkheid."³

De EU is nog maar vrij recent bezig met het bestrijden van de raciale discriminatie. In 2000 introduceerde een Europese beleidslijn in alle lidstaten wettelijke bepalingen met de bedoeling een einde te stellen aan discriminerende behandelingen gebaseerd op criteria van ras of afkomst. De directieven bepalen ook de strekking en de inhoud van de wetten die raciale discriminatie moeten verbannen: slachtoffers van raciale discriminatie moeten over wettelijke verweermiddelen beschikken door middel van juridische en/of administratieve procedures om een aanklacht te kunnen indienen. De wetgeving moet volgens de Europese richtlijn ook effectieve straffen voorzien voor diegenen die zich strafbaar maken aan racisme en discriminatie, waaronder de vergoeding van de schade aan de slachtoffers.

Gezien de jarenlange ervaring met een politiek voor gendergelijkheid, de groeiende aandacht voor statistische gegevens in het sociaal veld en nieuwe politieke directieven en wetten inzake racisme en discriminatie zou men u kunnen verwachten, dat deze gegevens een solide basis zou vormen voor richtlijnen in de EU voor het opsporen van gegevens over de specifieke situatie van etnische minderheden en het gevolg van neutrale politieke beleidslijnen op die groepen. Maar niets is minder waar.

EUROPA EN DE STATISTIEK VAN ETNISCHE GEGEVENS

De meest recente publicatie van de Europese Commissie over de Sociale Situatie in de EU geeft statistische gegevens over sociale uitsluiting maar zegt niets over de gevolgen van raciale discriminatie. De objec-

tieven van Lissabon richten zich op maatregelen om de werkloosheid onder de vrouwen en de ouderen te verminderen maar er is geen vergelijkbaar objectief of doelstelling om de werkloosheid te verminderen binnen de uitgesloten etnische minderheden. De directieven geven wel aandacht aan de behoeften van de vrouwen van de etnische groepen. Een document spreekt van "vrouwen en mannen die hardnekkige armoede ondervinden, vooral dezen die gehandicapt zijn of een maatschappelijke groep die geconfronteerd wordt met specifieke integratieproblemen. Het stemt niet tot optimisme dat het woord etniciteit niet voorkomt in beleidslijnen die dienen om de sociale uitsluiting van etnische groepen te bannen".⁴

De Roma zochten politiek asiel om te ontsnappen aan de etnische discriminatie en armoede terwijl anderen, zoals de Roma uit de vroegere landen van Joegoslavië, de oorlog ontvluchtten. Ondanks goed gedocumenteerde feiten over mensenrechtenschendingen werden deze asielaanvragen geweigerd omdat de EU ervan uitgaat dat de Roma emigreren om economische redenen.

Gegevens over de sociaal-economische situatie van de bewoners van Centraal en Oost Europa zijn onvolledig en moeilijk vergelijkbaar, zeker wanneer het gaat over de Roma. Eenvoudige gegevens zoals het aantal Roma in een land zijn onduidelijk en lopen sterk uit elkaar. En dan mag niet vergeten worden dat tijdens de tweede helft van de negentiende eeuw vele studies raciaal gemotiveerd waren met het doel de inferioriteit van de Roma te bewijzen. Zelfs meer recente studies over de Roma in Tsjechië en Slowakije hebben een duidelijk Darwinistische en raciaal gebaseerde ondertoon. Sommige Roma beschouwen zichzelf niet als Roma uit vrees voor vervolging en racisme. De Roma gemeenschap is ook geen homogene groep. In Bulgarije zijn er 60 verschillende groepen en in Hongarije zijn er

slechts drie. Ook verschillen de talen en godsdiensten van groep tot groep

ETNISCHE DISCRIMINATIE EIGEN AAN DE EUROPESE CULTUUR

De geschiedenis van de Roma in Europa is dus zeer gevarieerd en verschilt van land tot land waar ze zijn geïmmigreerd. Hoe divers de geschiedenis ook is, het thema van marginalisatie, discriminatie, segregatie is gemeenschappelijk aan alle Roma in Europa. Vanaf de twaalfde tot het einde van de 19e eeuw worden de Roma als slaven verhandeld en is de anti-Roma politiek een feit over heel Europa. "Indien alle anti-Roma maatregelen en wetten doorheen de geschiedenis van Europa systematisch zouden toegepast geweest zijn, dan zouden

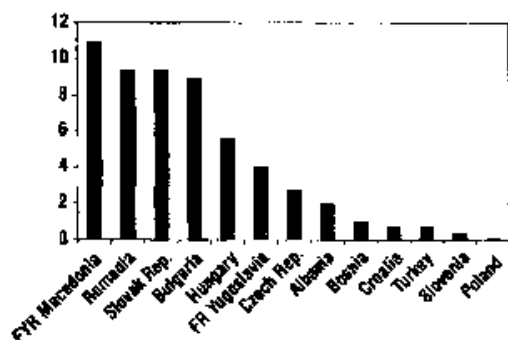
de zigeuners in de christelijke middeleeuwen voor het midden van de zestiende eeuw helemaal uitgeroeid geweest zijn. Vooral de nazi-periode tijdens de tweede wereldoorlog was voor de zigeuners in de moderne geschiedenis van Europa de donkerste periode. Zoals de joden werden de zigeuners het slachtoffer van een discriminerende wetgeving. Ongeveer een half miljoen zigeuners werden in en buiten de concentratiekampen vermoord.

ROMA VROUWEN

De beperkte gegevens over de Roma vrouwen die beschikbaar zijn, suggereren hun forse achteruitstelling op het terrein van de tewerkstelling en scholing. Roma vrouwen worden vrij jong zwanger en hebben voor hun twintig jaar reeds zware familiale verantwoordelijkheden. De meeste maken hun



SCHATTINGEN VAN DE ROMA BEVOLKING IN CENTRAAL EN OOST-EUROPA



Sources: Whitley, 1998, from Roma population estimates: Ligeris, J.-P., Roma, Gypsies, Travellers. Strasbourg, Council of Europe, 1994, p. 34. Total population data: World Bank Atlas, 1995

lager onderwijs zelfs niet af. Hun gebrekkige basiskennis heeft gevolgen voor de familiale gezondheid en het welzijn van de kinderen. De vrouwen zelf lopen meer gezondheidsrisico's door de talrijke, kort opeenvolgende zwangerschappen, het gebrek aan pre- en postnatale zorg en ondervoeding. Vele Roma vrouwen zijn betrokken in de prostitutie en hebben een hoger risico voor seksueel overdraagbare ziekten zoals AIDS. De rolpatronen in de Roma gemeenschap zijn traditioneel. De vrouwen zijn grotendeels verantwoordelijk voor het gezin en moeten in de dagelijkse behoeften voorzien. Hun mannen zijn dikwijls langdurig afwezig voor het werk en het zijn dus de vrouwen die naast de opvoeding van de kinderen het contact moeten leggen met de voorzieningen van de sociale diensten.

WAT BRENGT DE TOEKOMST?

In de meeste EU lidstaten blijven de Roma gemarginaliseerd en gediscrimineerd. Getuigenissen in het laatste rapport van de ECRI over Duitsland spreken van rechtstreekse discriminatie inzake werk, behuizing en scholing. In Italië stopt de regering de Roma in menonwaardige kampen. In de zomer van 1999 werden 6 kampen in brand gestoken. Duizenden Roma moesten evacueren⁵. Roma blijven het slachtoffer van racisme en het onderwerp van racistische propaganda op het internet.

Tot op de dag van vandaag hebben noch de EU noch één van haar lidstaten het anti-Roma probleem op de politieke agenda geplaatst. In juni vorig jaar kwamen op hoog niveau acht landen⁶ rond de tafel zitten en beloofden om tijdens de volgende

gezondheidszorg en behuizing. Ook armoede, discriminatie en genderproblematiek binnen de Roma zullen ter discussie staan. De regeringen van de betrokken landen hebben er zich toe verbonden hervormingen door te voeren en op nationaal vlak actieplannen op te zetten en budgetten vrij te maken in samenwerking met internationale fondsen en donoren. Mooie woorden en goede bedoelingen maar de realiteit is anders.

In 2007 komen Bulgarije en Roemenië bij de EU. Roemenië lanceerde in 2001 met de hulp van de EU een strategie op lange termijn om de situatie van de Roma te verbeteren. Een rapport dat onlangs verscheen bekritiseerde de Roemeense regering voor onvoldoende aanpak van het raciaal geweld en de discriminatie. Gela Dumnică, voorzitter van de niet-gouvernementele organisatie "Impreuna" zegt dat de Roma niet participeren in het beleid en de toepassing van de lopende projecten. In Spanje is het succes van het Gitano project, opgestart in 1988, beperkt gebleven omdat het ganse project in handen ligt van Ministeries in coördinatie met interministeriële comités en andere commissies. Gebrek aan transparantie en middelen voor monitoring en evaluatie beletten een effectieve werking.

BESLUIT

Tien jaar na het begin van de toetredingsonderhandelingen wordt de EU geconfronteerd met zijn eigen falen. Haar politiek van segregatie en discriminatie van diegenen die de meeste nood hebben aan solidariteit bestendigt de vicieuze cirkel van armoede en uitsluiting. De vele projecten die worden

opgestart ter verbetering van de levenssituatie van deze etnische minderheid zijn slechts een pleister op een houten been. Zowel in de EU als in de kandidaat-lidstaten ontbreekt de politieke wil om het etnisch racisme ten aanzien van de Roma grondig aan te pakken. De gegevens over de uitsluiting van de Roma ontbreken. De vraag is of een instelling, zoals de EU, dat begon als een verdrag over kolen en staal wel geïnteresseerd is in de gevolgen van sociale uitsluiting ten gevolge van racisme. Sinds de Europese Raad in Lissabon in 2000 krijgen de sociale indicatoren meer aandacht. De sociale indicatoren voor uitsluiting werden in Laken vastgelegd en goedgekeurd.⁷

Het Roma probleem is nu een testcase voor de EU. Ofwel een consequente politieke wil tot inburgering van deze etnische minderheid ofwel de reële dreiging van een xenofob en racistisch Europa dat de eeuwenoude status-quo met Roma als paria's wil behouden. Paria's voor wie de belofte van vrijheid, rechtvaardigheid en veiligheid een lege huls zal blijken. Ik hoop dat de geschiedenis zich niet zal herhalen.

Bronnen: State Watch, European Roma Rights Center, Wereldbank.

Marie-Jeanne Vanmol is stafmedewerkster van Vrede vzw.

¹ The Daily Express 20 januari 2004

² Eurostat produceert niet alleen regelmatig statistieken maar legt ook de richtlijnen en gemeenschappelijke indicatoren vast waaraan de lidstaten zich moeten houden bij het opstellen van hun eigen statistische gegevens

³ Claude Cahn-Void at the Centre: (The Lack of) European Union Guidance on Ethnic Data. ERRC, 30/07/2004

⁴ Claude Cahn: idem

⁵ La republica 20-21.6.99

⁶ Drie landen behoren reeds tot de EU: Tsjechië, Slowakije en Hongarije. De vijf andere landen staan op de wachtlijst voor de toetreding tot de EU: Bulgarije, Kroatië, Macedonië, Roemenië, Servië en Montenegro. In deze landen leven een grote aantallen Romagemeenschappen.

⁷ De data verzameld onder de Laekense indicatoren moeten de gegevens over de sociale uitsluiting binnen de lidstaten vergelijkbaar maken. Naast de richtlijnen voor het opsporen van de armoede zijn er ook richtlijnen voor statistische gegevens inzake gezondheid, levensstijl, mortaliteit, morbiditeit, gezondheidssystemen, gezondheid en milieu, mentale gezondheid, ongevallen.

OVER CULTUUR EN POLITIEK

| Kim Van Molle |

Van 21 tot 29 augustus 2004 was vzw Vrede de Belgische partner in een uitwisselingsproject met Nederlandse, Palestijnse, Palestijns-Israëliëse, Israëlische, Duitse en Belgische jongeren. Discussie was er genoeg: culturele verschillen en/of politiek-militair conflict? En de ervaring zegt ons dat persoonlijke confrontatie wederzijds begrip creëert (in dit geval inderdaad tussen Palestijnse en Israëlische jongeren)

De uitwisseling werd geconcretiseerd in een zeilkamp, waarbij gezocht werd naar een evenwicht tussen ontspanning, samenwerking, workshops en discussie. Daar waar in de oorspronkelijke subsidieaanvraag sterk de nadruk lag op het overstijgen van culturele verschillen, interculturele communicatie, stereotypering en identiteit, werd al snel duidelijk dat het politiek-militair conflict in het Midden-Oosten de gemoederen veel meer beroerde dan welk cultureel verschil dan ook. Een grondige wijziging van het programma was dan ook nodig om de spanningen grotendeels weg te nemen, maar naar het einde van de week zagen we intense en emotionele groepsbanden ontstaan die onze stoutste dromen overstegen.

VOORBEREIDING

"To overcome cultural differences and stereotyping by using sailing as a tool for youth of diverse nationalities and cultures to learn to work together in a team and learn a new sport." Dat was de algemene doelstelling die aangegeven werd in de subsidieaanvraag binnen het Euromed Youth Programme van de Europese Unie voor het uitwisselingsproject. De overwegende nadruk op het overstijgen van culturele verschillen deed bij vzw Vrede heel wat twijfels rijzen omtrent het concept. Daarom vroegen we ook, bij een eerste ontmoeting met Menno en Sophie van de Nederlandse organisatie Con-Young-tion – de initiatiefnemers en drijvende krachten van het project –, om een discussie rond het Palestijns-Israëliësch conflict expliciet ruimte te geven aan het begin van het zeilkamp. Wij zagen daarvoor 2 goede redenen. In de eerste plaats was een

belangrijke doelstelling voor vzw Vrede in de deelname aan het project om het conflict bespreekbaar te maken tussen deze groepen van jongeren. Situaties waarin precies deze groepen met elkaar in contact komen en een dergelijke discussie kunnen voeren, zijn immers niet legio. In de tweede plaats zagen we in de dwingende invloed van het conflict op het dagelijkse leven, de beeldvorming en de houding ten aanzien van elkaar, een reden om de discussie plaats te geven aan het begin van

de week, zodat de verschillende visies duidelijke zouden zijn en onderhuidse spanningen weggewerkt konden worden.

Het Palestijns-Israëliësch conflict bespreekbaar maken was ook een belangrijke doelstelling voor de Nederlandse organisatoren. Maar in de opbouw van het project zagen zij het noodzakelijk om eerst een goede en veilige groepsfeer te creëren. Door de jongeren te wijzen op de gevaren van stereotypering, in te gaan op cultuur en interculturele communicatie,



en de jongeren te laten samenwerken op de zeilboten, moest het ijs gebroken worden, konden goede relaties ontstaan en konden de jongeren elkaar vinden in hun gemeenschappelijkheden. De voedingsbodem voor een dergelijke aanpak vonden Menno en Sophie in een eerdere ervaring met een dergelijke uitwisseling, waar helemaal geen ruimte was voor samenwerking, ontspanning of het leren kennen van elkaars cultuur. Het voortdurend voeren van de politieke discussie, zonder eind,

zonder compromis of uitzicht aan het eind van dit project, had bij deze jongeren een bittere nasmaak nagelaten en vooral een gevoel van hopeloosheid. Na een lange verwerkingsperiode van deze ervaring besloten ze zelf het heft in handen te nemen en een project op te bouwen vanuit een heel ander concept.

EERST ONTMOETING, LATER POLITIEK

Op een voorbereidingsweekend, de zogenaamde Advanced Planning Visit, kwam dit debat rond het expliciet voeren van een discussie rond het conflict in het Midden-Oosten nogmaals aan bod. Aanwezig waren de Nederlandse coördinatoren - Menno, Jasper, Merdeka en Sophie; Nadeem, jeugdbegeleider van de Palestijns-Israëlische groep van de organisatie Baladna; Milla, begeleidster van de Israëlische jongeren van de organisatie Mofet; Khaled, van de Palestijnse organisatie Ta'awon in Ramallah; en ikzelf, vertegenwoordigster van de Belgische groep. Op deze voorbereiding, waarop het gehele programma met alle jeugdbegeleiders besproken werd, maakten zowel Milla als Khaled mij zeer duidelijk dat zij niet wilden dat er expliciet ingegaan werd op het Palestijns-Israëlisch conflict. Er kon gesproken worden over conflict en conflictresolutie in het algemeen, maar niet specifiek over het conflict in het Midden-Oosten. Dat was dan de keuze van de jongeren zelf, die gedurende de workshops rond communicatie, identiteit, stereotypering en conflict resolution, of gedurende de vele vrije momenten, voldoende kansen hadden om dergelijke gesprekken te voeren. Zowel voor Milla als voor Khaled was het in de eerste plaats de bedoeling dat er een vertrouwelijke sfeer gecreëerd werd door samenwerking, en dat er duurzame relaties zouden ontstaan voor verdere samenwerking tussen de deelnemers. Expliciet een discussie voeren rond het Palestijns-Israëlisch conflict zou de groepen enkel lijnrecht tegenover elkaar zetten, en de groeps sfeer en de banden die kunnen ontstaan op een kamp in gevaar brengen. Hierover waren zowel de Palestijnse als de Israëlische begeleider het roerend eens. Daarom besloten we ook om het concept te behouden waarbij

eerst workshops zouden plaatsvinden rond identiteit, stereotypering, communicatie en cultuur, om dan aan het eind van de week in te gaan op conflict resolutie zonder expliciet te focussen op het Palestijns-Israëlisch conflict. Of dit concept mogelijk en haalbaar is, werd echter door de realiteit van het zeilkamp zelf achterhaald, wat voornamelijk te wijten was aan misverstanden tussen ons allen die ontstonden op dit voorbereidingsweekend, en één cruciale activiteit, die wél aan het begin van de week was gepland, namelijk: de *presentation of the 'countries'*.

Hoe we een dergelijke activiteit zou-

We behielden het concept met eerst workshop rond identiteit, stereotypering, communicatie en cultuur, om later in te gaan op conflictresolutie zonder expliciet te focussen op het Palestijns-Israëlisch conflict. Dit alles werd echter door het realiteit van het zeilkamp zelf achterhaald.

den realiseren, leidde tot een lange discussie die echter op het verkeerde moment gevoerd werd. Op een late zomeravond zag iedereen in hoe het voorstellen van de verschillende 'landen' de gemeederen ophitste, maar niemand kon de duidelijkheid scheppen die nodig was in deze gevoelige activiteit. Waaraan dat precies lag, blijft een raadsel. Punt is dat de Israëlische groep de voorstelling had opgevat als een bespreking van culturele en demografische gegevens en zo meer. Het conflict zou immers niet expliciet aan bod komen, dat was de afspraak. Een voorstelling van 'het Palestijnse land' leidt echter automatisch tot een bespreking van het Palestijns-Israëlisch conflict en een beschrijving van hoe de Palestijnen juist door dit conflict steeds aan land hebben moeten inboeten. Dat deze activiteit tot discussies over het conflict zou leiden was mij onmiddellijk duidelijk. Alleen was er nog een ander misverstand. Onder meer Khaled en ik hadden begrepen dat de voorstelling van de 'landen' zou gebeuren

in kleine gemengde groepen van 5 deelnemers met strikte begeleiding van de discussies daarin. Anderen hadden echter begrepen dat kleine gemengde groepen de presentaties zouden voorbereiden en geven voor de gehele groep, zo geschiedde het ook. Volgens nog anderen hadden we afgesproken dat elke nationale groep een presentatie zou geven van haar 'land' of beter natie dus. Een bijna hilarische gang van zaken maar dan met een zeer bittere ondertoon, die we hadden moeten voorkomen, en die geleid heeft tot zeer spannende momenten met een zeer gelukkige afloop.

DE SCHOK

In gemengde groepen werden dus presentaties van de naties voorbereid, die nadien aan de gehele groep gegeven werden. Het gemengde karakter van de groepen had echter weinig invloed omdat de voorbereidingstijd veel te beperkt was. Voor België zagen we een poging om de federalisering, de staatsstructuur en het succes van het Vlaams Blok in een 15-tal minuten uit de doeken te doen. Nederland werd voorgesteld aan de hand van een liedje waarin verschillende stereotypen over Nederlanders verwerkt waren. De Palestijnse groep was duidelijk goed voorbereid, wat ook nodig is wanneer je in enkele minuten tijd de historiek van het Palestijns-Israëlisch conflict, de situatie onder de Israëlische bezetting, de gevolgen van de Apartheidsmuur, ... wilt vertellen. Bij de voorstelling van Israël dan, ontstond de wrange situatie die het verloop van de rest van de week zou bepalen. Vanwege tijdgebrek werd er geen onderscheid gemaakt tussen de Israëlische groep en de

Palestijns-Israëlische groep in de voorstelling van de 'landen'. Zowel Palestijns-Israëlische jongeren als Israëlische jongeren dienden samen, als burgers van 'de staat Israël', vergezeld van enkele Nederlanders en Belgen, een presentatie te geven over Israël. De veel te korte voorbereidingstijd, de misverstanden rond deze presentaties, het feit dat de Israëlische jongeren helemaal niet voorbereid waren op een discussie rond het conflict, maakte dat we van Israëlische zijde een beschrijving kregen van demografische, geografische en culturele gegevens, terwijl de Palestijns-Israëlische deelnemers deze kans aangrepen om te wijzen op de discriminatie van hun gemeenschap binnen de staat Israël. Zowel de Palestijnse als de Palestijns-Israëlische jongeren hadden nu dus zeer informatief en aangrijpend hun visie op het conflict, op hun conflict met de 'staat Israël' kunnen geven, maar de Israëlische jongeren voelden zich door deze situatie duidelijk in het nauw gedreven. De Israëlische jongeren vonden dit zeer unfair, het was alsof zij de enige schuldigen waren in het conflict, maar dat was niet zo: er waren redenen voor het ontstaan van de staat Israël, de 2 andere groepen hadden heel wat onwaarheden verteld en ook zij hadden zeer aangrijpende verhalen en een heel eigen visie te vertellen, zo gaven ze aan na de hele gebeurtenis met woede, frustratie, pijn en tranen in de ogen. Hoewel ze ergens angstig waren voor een confrontatie, wilden ze zeer duidelijk een kans om hun zijde van het verhaal uit te leggen.

CONFLICTHANTERING

Het programma diende dus omgeschakeld te worden. Er moest zo snel mogelijk een moment komen waarop alle groepen expliciet de mogelijkheid kregen om hun perspectief op het Palestijns-Israëlisch conflict te uiten. De workshops rond identiteit, stereotypering en interculturele communicatie gepland aan het begin van de week werden ingekort, verschoven of afgelast, terwijl deze rond geweldloze communicatie en conflictantering verplaatst werden naar de eerste dagen en uitgebreid werden. De bedoeling was om de jongeren eerst op een algemene manier te laten stilstaan bij conflict en

geweld. Daarbij werd vooral ingegaan op interpersoonlijke conflictsituaties om op die manier noden, behoeften, mogelijke reacties, oorzaken daarvan, en mogelijke posities en houdingen te analyseren. De cruciale persoon die ons allen doorheen de week begeleidde en de workshops gaf, was Marcus Armstrong. Marcus is actief binnen de Britse beweging tegen kernwapens, reisde als peace keeper en internationaal waarnemer reeds enkele keren naar de Bezette Gebieden, en had reeds ervaring met het geven van workshops

Het programma diende dus omgeschakeld, met de bedoeling de jongeren eerst op een algemene manier te laten stilstaan bij conflict en geweld.

rond geweldloze conflictoplossing aan protestantse en katholieke jongeren in Noord-Ierland. De belangrijkste principes die Marcus ons trachtte aan te leren waren om niet de persoon te beoordelen als zijnde agressief of niet, maar enkel de concrete handelingen in de gegeven situatie; om een inclusieve en empathische houding aan te nemen, waarbij je de noden en behoeften van de andere tracht te begrijpen in plaats van te vluchten of enkel te focussen op jouw eigen frustratie en zo de situatie te blokkeren; om de noden te zien die aan de basis liggen van angstig, woedend of vluchtend gedrag; om zelf uw noden uit te leggen en te onderhandelen in plaats van angstig of woedend in een ja/nee discussie te vervallen, en nog veel meer. Om tussen de workshops en de politieke discussie even een pauze in te lassen, werd de derde dag eerst een interculturele avond op poten gezet, waarbij elke groep enkele typische elementen uit haar cultuur voorstelde en afgerond werd met een heuse fuif. Het was een heel leuke avond, er heerste een goedmoedelijke sfeer, iedereen had duidelijk interesse voor de andere culturen en op de fuif ging iedereen gewoon gezellig uit de bol. Op de vierde avond was het dan tijd voor de politieke discussie die gekaderd werd in een bemiddelingsproces. Dat

proces verliep als volgt: allereerst kregen de 3 aanwezige partijen, betrokken bij het Palestijns-Israëlisch conflict, de kans om hun visie openlijk uit te leggen aan de anderen, zonder onderbreking. Nadien was er ruimte voor een discussie waarbij 2 Palestijnse jongeren en 1 Palestijns-Israëlisch meisje plaats namen aan de tafel tegenover 3 Israëlische jongeren. Een Duitse, een Belgische en een Nederlandse deelnemer fungeerden als moderator/bemiddelaar. De andere deelnemers konden gedurende heel dit proces

niet tussenkomen, ook niet om een vraag stellen.

Wat ik hier toch even wil aangeven, is de discussie die plaatsgevonden heeft tussen de jeugdbegeleiders en de coördinatoren om deze omschakeling van het programma te verwezenlijken. Het moeilijkste punt lag in de concretisering van het bemiddelingsproces: hoeveel mensen konden deelnemen aan het bemiddelingsproces? Wat zou de functie zijn van de andere deelnemers gedurende dit proces? Hoeveel tijd kreeg elke groep om haar verhaal te vertellen? Hoe konden we de groepen het best verdelen tijdens de bemiddeling? De belangrijkste gevoeligheden daarbij waren: de mondigheid van de Palestijnen tegenover de wat minder ontwikkelde vaardigheden op dat vlak bij de Israëlische jongeren; en het evenwicht dat moest gezocht worden tussen het gelijkwaardig behandelen van de 3 partijen (de Palestijnen, de Palestijns-Israëli's en de Israëli's) en het niet in de verdrukking duwen van de Israëlische jongeren in de confrontatie met 2 tegenpartijen. De sfeer mocht immers niet verziekt worden en iedere deelnemers diende zich veilig te blijven voelen om zo kritisch naar de eigen visie te kunnen kijken en relaties en gesprekken met anderen te kunnen aangaan. Het was niet de bedoeling een



bepaalde groep extra met de vinger te wijzen. De discussie over de verdeling van de spreektijd en de groepen bij de bemiddeling heeft op basis van deze gevoeligheden toch zeker 2 uur geduurd, exclusief een noodzakelijke onderbreking van deze vergadering om even af te koelen. Uiteindelijk werd enerzijds besloten om de Palestijnse groep 20 minuten spreektijd te geven, de Israëlische ook, en de Palestijns-Israëlische 10, anderzijds om de Palestijnse en de Palestijns-Israëlische groep te verenigen in 1 onderhandelingspartner tegenover de Israëlische groep. In mijn perceptie zijn we voornamelijk tot deze uitkomst gekomen op basis van toegevingen van Nadeem, de begeleider van de 2 Palestijns-Israëlische jongedames. Gezien het tijdsgebrek en het kader van dit zeilkamp, was dit misschien ook de beste optie, en dit concept heeft ook enkel positieve resultaten opgeleverd. Maar theoretisch gezien, zijn ook wij er niet geslaagd om deze groep te behandelen als een volwaardige partner in het conflict in het Midden-Oosten. Vooral het tijdsge-

brek, zowel in workshops als in een bemiddelingsproces, moet volgens mij bij volgende initiatieven beter vermeden worden.

Die avond waarop het bemiddelingsproces plaatsgreep, hing er een intense spanning in de lucht. Iedereen besepte de ernst van de situatie, waarbij groepen, die nauwelijks met de andere gemeenschappen in contact kwamen, hun noden en visie op het conflict aan elkaar zouden trachten uit te leggen. De Palestijnse groep was vrij zenuwachtig tijdens de ononder-

broken spreektijd. Anders dan bij de voorstelling van de 'landen', werden cijfers en data nu grondig door elkaar gehaald bij de bespreking van de historiek van het conflict, wat zeer begrijpbaar is in deze situatie. Maar de eigen ervaringen en gevoelens troffen de luisteraars zeer diep. Datzelfde gold ook voor het verhaal van de Israëlische jongeren. Een cruciale factor binnen de Israëlische groep was ook wel de aanwezigheid van Yuval, een Israëlische jongeman, actief binnen de vredesbeweging, met contacten met Palestijns-Israëli's en goed geïnformeerd over wat er aan alle zijden van het conflict gebeurt. Hij was in feite geen deelnemer, maar de fotograaf om enkele herinneringen voor ons te materialiseren. Vanwege de weinige ervaringen die de Israëlische jongeren hadden in het voeren van een discussie rond het conflict, werd hem gevraagd om deel te nemen aan het bemiddelingsproces. Hij had veel twijfels bij deze vraag, bij zijn rol op het zeilkamp, en heeft heel wat angst moeten overwinnen om deze stap te nemen. Wat ik probeer, is hier uit te leg-

gen wat deze avond voor alle aanwezigen betekend heeft. Ik vrees echter dat het bijzonder moeilijk onder woorden te brengen valt. U had er moeten bij zijn ... Wat ik u zeker kan vertellen is dat het een zeer aangrijpende en emotionele avond was. Het was bijzonder om te zien hoe alle deelnemers naar elkaar luisterden, hun situatie uitlegden, begrip toonden en vooral hoe ze elkaar vonden in de angst waarmee ze allen dagelijks het leven trotseren. Heel pijnlijk was het besef dat zij na deze week in Friesland juist naar deze realiteit van dagelijkse angst zouden moeten terugkeren. Na het bemiddelingsproces vielen alle aanwezigen elkaar spontaan in de armen, er werd gelachen en gehuild. De spanning was weg, het bemiddelingsproces was goed verlopen, en tranen vloeiden vanwege de emoties die waren geuit en opgeroepen, vanwege de emotionele banden die groeiden, vanwege de angst en de miserie waarmee de mensen in het Midden-Oosten leven. Op deze avond werd de basis gelegd voor een intense groepssfeer en een fantastisch vervolg van de week, met meer workshops, een bezoek aan Amnesty International, aan een kerk, een moskee en een synagoge, het verkennen van (het nachtleven van) Amsterdam, het bespreken van nieuwe initiatieven, de bonte avond, en natuurlijk nog een spetterende fuif en een zeer droevig afscheid vol knuffels en tranen. Het was een ervaring die ik nooit zal vergeten en die hopelijk een vervolg zal krijgen in een nieuw uitwisselingsproject volgende zomer.

Kim Van Molle (Vrede jongeren), in samenwerking met de Belgische deelnemers, Anton Clijmans, Koenraad Van Meerbeek, Lander Vander Linden, Nele Vandenhout, Marian Cramers en Liselot Sleebus. Voor meer info rond het project of toekomstige plannen in zelfde zin: vanmolle_kim@yahoo.com

¹ Culturele verschillen en stereotype opvattingen leren overwinnen via het zeilen als instrument om jongeren van verschillende nationaliteiten en culturen te leren samenwerken in ploegverband, en een nieuwe sport aan te leren.

PALESTIJNSE EN ISRAËLISCHE JONGEREN HIJSEN SAMEN DE ZEILEN

| Lander Vander Linden |

Vlaamse jongeren werden via Vrede vzw uitgenodigd op een kamp, waar ze zouden leren zeilen samen met leeftijdsgenoten uit Israël, Palestina en Nederland. Van belang was stil te staan bij interculturele communicatie, bij cultuurverschillen en elementen die hen als jongeren binden. Dit alles in het kader van het conflict in het Midden-Oosten. Ze zouden zich verdiepen in het Palestijns-Israëliësch conflict door samen te zoeken naar achtergronden en oorzaken, door discussies en door de verschillende visies op en belevingen van het conflict te bekijken. Hieronder een relaas. (red.)

In het Noord-Friese Uitwellingerga kwamen tussen 21 en 29 augustus 2004 Palestijnse, Palestijns-Israëliëse en Israëliëse jongeren tussen 17 en 24 jaar samen met Belgische, Duitse en Nederlandse leeftijdsgenoten.

Het uitwisselingsproject, gedoopt 'Samen in Zee - A Joint Sailing Venture (Een gezamenlijk zeilavontuur)', werd georganiseerd door de kersverse organisatie 'Con-Young-Tion' (woordspeling op het Engelse 'conjunction', samengaan/samenwerking, en op 'young(sters)', verwijzend naar de doelgroep jongeren), die hiermee z'n vuurdoop beleefde. De organisatie is een initiatief van enkele Nederlandse twintigers die ofwel zelf reeds naar Palestina/Israël reisden of reeds actief waren binnen het Jeugdprogramma van de Europese Unie, dat het project mede-financierde via zijn deelorganisatie Euromed (Euro-Mediterranean) Youth Action. Dit deelprogramma Euromediterrane Jeugdactie is gericht op het bij elkaar brengen van jongeren uit de regio Europa & het Midden Oosten in een tolerante en van wederzijds begrip vervulde omgeving, op het bevorderen van netwerken tussen hen, het assisteren bij het uitbouwen van organisaties, het verhogen van de deelnamegraad en het uitwisselen van relevante info en goede ervaringen. Op een kleine bijdrage van 150 € na, dienden de deelnemers financieel niet bij te dragen, dit om het zo laagdrempelig mogelijk te maken.

SAMENWERKING

Uit de bezette gebieden kwam een

Palestijnse delegatie van 4 personen: Zeid, Shatha, Ibrahim en Suad (haar familie komt oorspronkelijk uit Haifa maar werd verdreven naar de West Bank), met als begeleider ofte 'Youth Leader' Khaled, de directeur-generaal van de organisatie Ta'awon

een visum om naar Nederland te kunnen gaan. Palestijnen dienen immers over een buitenlands paspoort te beschikken, naast hun Palestijns paspoort, om hun eigen gebied te kunnen verlaten. Suad heeft ook een Mexicaans paspoort omdat haar vader,

Euro-mediterrane jeugdactie wil jongeren bij mekaar brengen uit Europa en het Midden-Oosten in een tolerante en van wederzijds begrip vervulde omgeving. Ze wil de onderlinge netwerking bevorderen, assisteren bij het uitbouwen van de organisatie en het uitwisselen van relevante informatie en goede ervaringen.

(www.taawon4youth.org - Ta'awon betekent samenwerking), gericht op conflictoplossing en -bemiddeling, vrede en democratie, en gevestigd in Ramallah. De Israëliëse autoriteiten laten Palestijnen niet toe om de luchthaven van Tel Aviv te gebruiken, daardoor zijn zij genoodzaakt om langs Jordanië te gaan. Met de Israëliëse autoriteiten waren er naast lange ondervragingen geen problemen, maar helaas werden 2 Palestijnen, Taha & Besan, tegengehouden aan Jordaanse douanediensdiensten omdat ze niet over de nodige papieren beschikten. Ze hadden nochtans

Ahmad Soboh, ambassadeur was van Palestina in Zuid-Amerika, o.a. Mexico, op zij daar geboren werd; Shatha, heeft ook een Amerikaans paspoort omdat haar vader een tijd in de VS leefde; Zeid en Ibrahim, hebben beiden tevens een Jordaanse paspoort, omdat ze daar geboren werden. Na twee dagen onderhandelen kregen Taha en Besan wel de toestemming om Jordanië te betreden, maar dan waren alle vluchten volzet waardoor zij uiteindelijk niet aan de uitwisseling hebben kunnen deelnemen.

ARABISCHE JEUGD IN ISRAËL BEWUSTER MAKEN

Uit Israël zelf kwamen twee delegaties; een delegatie Israëlische Palestijnen en een delegatie Israëli's. De Israëlische Palestijnen werden gecontacteerd via de organisatie Baladna (www.baladnayouth.org), die ernaar streeft om de Arabische jongeren in Israël bewuster te maken; en hen opleidt om hen in staat te stellen hun gemeenschappen te organiseren, om zo uiteindelijk de Palestijnse minderheid in Israël (1/5 van de totale Israëlische bevolking) met 1 stem te laten spreken en betere leefomstandigheden en gelijke rechten te kunnen opeisen. Hun delegatie bestond uit Nadeem, de begeleider en 2 vrouwen: Hannan en Nijmi, in 2003 voorzitter van Baladna. De Israëlische delegatie werd bekomen via de organisatie Mofet (www.mofet.org), een Israëlische organisatie met als oogmerk het verspreiden van de leer der exacte wetenschappen. Ze bestond naast de Youth Leadster Milla - hoofd van de cultuurafdeling binnen Mofet - uit Maya, Shani, Liad, Miri, Boris en Dima. Milla, Boris en Dima waren emigranten uit Rusland. Naast deze officiële Israëlische deelnemers was er ook een fotograaf: Yuval, een Israëli actief in de vredesbeweging.

WESTERSE DELEGATIE...

Behalve deze delegaties die de eigenlijke hoofdrolspelers van het gebeuren waren, waren er uiteraard een Nederlandse delegatie van 4 deelnemers: Twan, Joris, Wieke en Nina, met als jeugdbegeleidster Esther, een Nederlandse met Antilliaanse roots; een Belgische delegatie van 6: Lander, Nele, Koenraad, Anton, Marian en Liselot, gevormd via de Gentse organisatie Vrede (www.vrede.be), waarvan vrijwilligster Kim de begeleidster was en een Duitse afvaardiging van 2: Anne en Christina, zonder Youth Leader.

Om gedurende de week workshops en psychologische begeleiding te geven was er de Engelsman Marcus Armstrong, een bemiddelaar in zijn thuisstreek tussen Cambridge en Oxford, en actief lid van de Britse anti-nucleaire beweging Tridentploughshares (www.tridentploughshares.org, naar de historische anti-oorlogsbeweging 'Turn rifles into ploughshares') en van de ISM (International Solidarity

Movement, www.palsolidarity.org), waarmee hij reeds 4 reizen naar het conflictgebied had gemaakt om er als internationale waarnemer en peace keeper op te treden.

LOCATIE

Het hele gebeuren vond plaats in het dorp Uitwellingerga in Friesland, meerbepaald in de ruime hoeve & zeilschool Us Untwyk (www.usuntwyk.nl).



De eerste avond verliep, zoals te verwachten was, afastend en schuchter, maar toch leerden de Palestijnen bijv. reeds op aanvraag aan geïnteresseerden hoe ze met een kefiya (Palestijnse doek) hun hele hoofd konden bedekken, zodat enkel een smalle strook met de ogen zichtbaar bleef. Een groepsovereenkomst werd opgesteld waarin o.a. gevraagd werd om naar elkaar te luisteren, om behoeften te uiten, geen (be)(ver)oordelende houding aan te nemen, en enkele naamspelen dienden het ijs te breken.

Elke dag trotseerden bemanningen van 4-5 personen, gehaald uit de verschillende delegaties, samen met een zeilinstructeur, het water van de Friese meren in Zestienkwadraten, een soort zeilbootjes. Voor de Palestijnen en Israëli's was het gure weer en de drullerige regen de eerste dagen wel even slikken - temeer daar ze vertrokken uit Israël/Palestina bij temperaturen van 40°C. De verplichte samenwerking op de kleine zeilboten vormde al een eerste begin qua toenadering en zorgde voor een menselijker invulling van het uiterst negatieve beeld van de tegenpartij

waarmee ze reeds hun hele leven geconfronteerd werden.

Vroeg in de week was er een presentatie gepland van elk deelnemend land door gemengde groepen. Tijdens de presentaties over Israël en Palestina bleek al snel dat de zeer spraakvaardige Palestijnen en Israëlische Palestijnen, die tientallen documentatiebrochures en zelfs een heuse documentaire over de Muur - genaamd "The Cage" (de kooi) - meegenomen hadden, het hoge woord voerden en zeer emotionele verhalen vertelden over hun leven onder de bezetting, respectievelijk als "minderwaardige" inwoners van Israël. Dit in tegenstelling tot de Israëli's, die schijnbaar de bezetting onderbewust wensten dood te zwijgen en het enkel over cultuur hadden. De spanning die na de presentaties in de lucht hing, noopte de organisatoren tot een herschikking van het weekschema. Workshops rond culturele verschillen werden afgelast, en workshops rond geweldloze communicatie en conflictoplossing werden naar voor geschoven en uitgebreid om zo een bemiddelingsproces en een politieke discussie voor te bereiden.

Om de spanning te breken werd maandagavond eerst een interculturele avond op poten gezet, waarbij er enkel op cultuur gefocust werd. De Israëlische delegatie verklaarde het Israëlische nieuwjaar & Chanukah (viering van het licht) in traditionele gewaden en serveerde een zout offerbrood en stukjes appel met honing. De Palestijnen hadden humus, een Palestijnse lekkernij, klaargemaakt en nodigden ons uit op een traditionele Palestijnse bruiloft met handgemaakte gewaden, waarbij een Belg en een Nederlandse als bruid en bruidegom figureerden. De 2 Duitse vrouwen dansten een wals, de Nederlandse delegatie voerde een toneelstuk op doorspekt met stereotypen over Nederlanders, en de Belgen vulden een tafel met Belgische bieren, kazen, witloof, strips & cd's.

Op dinsdag werd het bemiddelingsproces zelf, onder de hoede van de Brit Marcus, opgesplitst in tijdvakken waarin de Palestijnen, de Israëlische Palestijnen en de Israëli's elk afzonderlijk via afgevaardigden ononderbroken hun harten konden luchten en vrijuit mochten spreken. Na een korte pauze volgde de eigenlijke bemiddeling waarbij 3 afgevaardigden van de



Palestijnen & Israëlische Palestijnen samen aan een tafel tegenover 3 afgevaardigden van de Israëli's werden geplaatst, met een Duitse, een Nederlandse en een Belgische deelnemer als moderatoren/bemiddelaars. Aan het bemiddelingsproces namen dus slechts 9 mensen deel, de anderen van de groep mochten niet tussenkomen. De gelegenheid om eindelijk eens hun verhaal aan leden van de gezworen vijand kwijt te kun-

synagoge en aan het Nederlandse hoofdkwartier van Amnesty International, doorbraken het 'gewone' dagprogramma.

De persoonlijke getuigenissen die gedurende het samenzijn naar boven kwamen, maakten de deelname aan het project nog emotioneler.

Yuval, de Israëlische fotograaf, vertelde hoe hij quasi-direct na het gebeuren de gevolgen van een zelfmoordaanslag op een

legerdienst.

Marcus, die vertelde hoe hij samen met een mede-ISM-activist in de bezette gebieden naar een door Israëlische soldaten bezet Palestijns huis toestapte om te controleren of de Palestijnse familie het goed stelde en bijv. wel water en voedsel had; en hoe 1 Israëlische soldaat in tranen uitbarstte en verontschuldigend uitriep dat hij helemaal niet akkoord ging met wat ze hem opdroegen en hoe een andere soldaat hen gewoon in elkaar sloeg. Terwijl hij de slagen ontving herhaalde Marcus innerlijk de mantra 'judge the actions, not the person'. Diezelfde soldaat die hem in elkaar had gestagen, sleurde Marcus op een andere dag, toen hij midden in het spervuur van stenengooiende jongeren was terechtgekomen, wel een gepantserde wagen binnen om hem in veiligheid te brengen.

Voor de overgrote meerderheid der deelnemers was het de eerste keer dat ze een normaal gesprek voerden met een leeftijdsgenoot die tot de "vijandige" gemeenschap behoort.

nen en hen hun wanhoop, frustraties en noden uit te leggen, bracht een immense ontlading teweeg, men zou het zelfs catharsis kunnen noemen, en bleek een bepalend punt voor het verdere verloop van de week. Beide kampen vielen elkaar in de armen en een hechte onderlinge emotionele band werd gesmeed die alle delegaties en nationaliteiten oversteeg.

EINDELIJK NORMAAL ESPREM MET DE 'VIJAND'

Voor de overgrote meerderheid der deelnemers was het de eerste keer dat ze een normaal gesprek voerden met een leeftijdsgenoot die tot de "vijandige" gemeenschap behoort. Het besef dat beide volkeren snakken naar vrede en een normaal leven en dat heel wat mogelijk is eens men de moed opbrengt om met elkaar rond de tafel te gaan zitten en een serieus gesprek te houden, was hartverwarmend en tevens - gezien de huidige toestand op het terrein zelf, waar op dit eigenste ogenblik segregatiemuren i.p.v. bruggen gebouwd worden - hoogst deprimerend...

Het zeilen werd afgewisseld door vormingssessies die focusten op (conflictbemiddeling en -oplossing, interculturele en geweldloze communicatie). Een tweedaagse uitstap naar Amsterdam met geleid bezoek aan de Westerkerk, aan de oudste moskee van Nederland, aan de Esnoga

buslijn die hij dagelijks nam, aanschouwde en wat een hels tafereel zich voor z'n ogen bevond.

Khaled, de Jeugdbegeleider van de Palestijnse delegatie, verhaalde hoe het Israëlische leger niet éénmaal, maar 5 keer in 1 maand tijd 's nachts zijn huis binnenviel en doorzocht, waarbij zijn enig dochtertje bij haar ontwaken in de loop van een machinepistool keek, dat op haar gericht werd. En hoe na die maand de directrice van het schooltje waar zijn dochtertje school liep, hem bij haar riep en meedeelde dat zijn dochter plots gewelddadig gedrag begon te vertonen.

Zeid, één der Palestijnen, die het verhaal deed van een inval in zijn ouderlijke woonst waarbij zoals gewoonlijk het hele Palestijnse gezin opgesloten werd in de kelder, en die een tijd na het weer vertrekken van de soldaten een briefje in z'n huis vond waarop de Israëlische soldaten zich verontschuldigen voor wat hen opgedragen werd. Zeid richtte zich dan tot de leden van de Israëlische delegatie en vroeg: "Als jullie dan toch legerdienst dienen te vervullen, probeer zulk een soldaten te zijn..." Elke 18-jarige Israëli heeft namelijk de keuze: 3 jaar legerdienst vervullen -> voor vrouwen- en daarna eventueel verder studeren, of eerst verder studeren en daarna 6 jaar legerdienst te vervullen met hoe dan ook elk volgend jaar nog een volledige maand.

SLOTCONCLUSIE

Op het einde van de week waren alle deelnemers opnieuw vervuld van hoop op een betere en vredige toekomst en voelde iedereen de drang om het verhaal van deze unieke ervaring te verspreiden in zijn thuisstreek, en dan vooral te vertellen over het verdwijnen van de animositeit tussen de Palestijnen en de Israëli's, om op die manier een vruchtbaarder bodem voor eindelijk een blijvende en rechtvaardige oplossing van het conflict te creëren.

Het besef dat de deelnemers van de verschillende delegaties, eens teruggekeerd naar Israël of Palestina, elkaar niet eens meer zouden kunnen zien om af te spreken, vanwege onder andere de her en der verspreide checkpoints, was verschrikkelijk en niet onder woorden te brengen. Het afscheid viel dan ook zeer zwaar, maar tijdens de zeilweek waren al verschillende ideeën en opvolgingsprojecten bedacht, zodat dit project zeker niet een eenmalig en alleenstaand mirakel was.

Binnen enkele maanden gaat een simultane fototentoonstelling van dit wedervaren in België, Nederland, Duitsland, Palestina & Israël plaatsvinden en volgend jaar zal al zeker een nieuwe editie van het uitwisselingsproject doorgaan.

Lander Vander Linden
lavdlind@vub.ac.be of 0478.59.23.22.

PRESIDENTSVERKIEZINGEN IN AFGHANISTAN

I Soetkin Van Muylem I

Op 9 oktober 2004, minder dan drie jaar na het verdrijven van het Taliban-regime, konden de 'bevrijde' Afghanen een president kiezen uit 16 kandidaten, waaronder één vrouw en waaronder huidige interim-president Hamid Karzai. Vandaag (25 oktober 2004) zijn al 94,4% van de stemmen geteld. Karzai staat zoals verwacht op kop met 55,3% van de stemmen. Het hele verkiezingsproces wordt in de Westerse media bejubeld als een triomf van de democratie in Afghanistan, maar is dat wel zo?

DEMOCRATIE

Het ontgaat stilaan niemand meer dat de nieuwe hobby van de Westerse wereld bestaat uit het exporteren van de 'democratie naar Westers model' naar economisch achtergestelde naties. Sommigen gebruiken het gebrek aan democratie als een excuus om het bewind van soevereine maar weerbarstige staten naar hun hand te zetten en er zich te kunnen mengen in de binnenlandse aangelegenheden. Een vergaand voorbeeld is de invasie van Irak door de Verenigde Staten. Anderen denken effectief dat de invoering van een Westerse democratie de eerste voorwaarde is om tot een ontwikkelingsproces te komen. Wat ook de ware beweegredenen zijn er bestaan tegenwoordig allerlei projecten die het opleggen van een democratisch politiek systeem tot doel hebben. Zonder in te gaan op de vele theoretische traktaten over 'democratie', kunnen we toch vaststellen dat het begrip voor interpretatie vatbaar is. Om te controleren of een land democratisch is of niet, kunnen bijvoorbeeld allerhande criteria gebruikt worden. Op nationaal niveau blijkt het criterium bij uitstek het organiseren van 'vrije verkiezingen' te zijn. Ondanks alle ellende in Irak, zullen de Amerikaanse activiteiten daar enkel en alleen afgerekend worden op het welslagen van de eerste democratische verkiezingen. De Amerikaanse president Bush heeft dit beoordelingscriterium zelf naar voor geschoven en de Westerse media nemen het doorgaans kritiekloos over. Dat een democratie staat of valt bij het simpele feit dat er 'eerlijke' verkiezingen georganiseerd worden is op zich al een zeer verengde interpretatie van wat een democratie

moet inhouden. Er is trouwens helemaal geen wetmatig verband tussen het organiseren van verkiezingen en het democratisch gehalte van een land.

Ook in Afghanistan werd het houden van nationale verkiezingen, als het ultieme instrument beschouwd om het land een

alles verliep tamelijk vredig. De focus in de uiterst positieve internationale verslaggeving lag dan ook volop op bovenvernoemde aspecten. Op welke manier de verkiezingen werkelijk tot stand gekomen zijn en hoe democratisch ze precies verlopen zijn, deed minder ter zake. Hier valt nochtans heel wat over te vertellen.

Een democratisch mandaat voor de interim-president moet legitimiteit verschaffen aan het huidige bewind en zal het internationale aanzien ervan zeker en goede komen. De verkiezing van de VS-vertrouweling tot president levert bovendien een extra pluim op voor het buitenlands beleid van de Amerikanen.

democratisch statuut toe te kennen. Een democratisch mandaat voor de interim-president, Hamid Karzai, moet legitimiteit verschaffen aan het huidige bewind en zal het internationale aanzien ervan zeker ten goede komen. De verkiezing van de VS-vertrouweling tot president levert bovendien een extra pluim op voor het buitenlands beleid van de Amerikanen. Op CNN werden de zogezegd eerste democratische verkiezingen in Afghanistan dan ook bejubeld. Afgaande op de massale opkomst voor de verkiezingen en het enthousiasme van de bevolking was het democratische experiment inderdaad een succes. De gevreesde Taliban-aanslagen bleven uit en

VERKIEZINGSKWAALTJES?

Zinvolle verkiezingen steunen eerst en vooral op betrouwbare demografische informatie. Men moet weten hoeveel inwoners er zijn, en wat hun leeftijd is, om te kunnen bepalen wie er stemgerechtigd is. Deze essentiële informatie ontbreekt echter in Afghanistan. De vorige Afghaanse regeringen hebben bijvoorbeeld nooit geboortecertificaten uitgedeeld. Er bestaat momenteel nog altijd geen legaal document waarmee het Afghaans burgerschap kan worden aangetoond. Dit betekent concreet dat het opstellen van lijsten met kiesgerechtigden niet zo'n simpele taak is. De opeenvolgen-

de oorlogen van de laatste 25 jaar hebben bovendien een enorme stroom vluchtelingen op gang gebracht, vooral naar de buurlanden Iran en Pakistan. Om zoveel mogelijk Afghanen de kans te geven om te participeren aan de verkiezingen, konden de vluchtelingen zowel in Pakistan als in Iran een stem uitbrengen vanuit hun respectievelijke gastlanden. Maar ook daar zit men met het probleem dat het moeilijk is om de Afghaanse identiteit aan te tonen. Er leven zeker miljoenen Afghanen in de buurlanden maar in Pakistan is er bijvoorbeeld nooit een officiële telling gehouden van de inwijkelingen. Tijdens de jaren tachtig en negentig rapporteerde de VN Hoge Commissaris voor Vluchtelingen de registratie van ongeveer 2 miljoen vluchtelingen in Iran en ongeveer 3,2 miljoen in Pakistan. Maar een groot aantal Afghaanse vluchte-

lingen liet zich niet registreren om politieke redenen en vele arme Pakistani lieten zich registreren als Afghaanse vluchtelingen om zo te kunnen profiteren van de maandelijkse VN-rantsoenen waar de Afghaanse ontheemden recht op hadden. Hoeveel Afghanen er ondertussen zijn teruggekeerd weet men niet. Er wordt geschat dat er nog altijd zo'n 2 à 3 miljoen vluchtelingen in Pakistan verblijven. Het is alleszins zeker dat honderdduizenden onder hen niet hebben kunnen deelnemen aan de eerste vrije verkiezingen. De beslissing om die ook te laten doorgaan buiten Afghanistan is namelijk zodanig laat genomen dat de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM) geen tijd meer had om de kiezersregistratie goed te organiseren. Het resultaat hiervan was dat volledige vluchtelingengemeenschappen honderden kilometers ver moesten reizen om zich amper een week voor de verkiezingen nog in te kunnen schrijven. Om te stemmen moesten ze dezelfde afstanden afleggen. Het spreekt vanzelf dat vele vluchtelingen niet in de mogelijkheid waren om dit ook effectief te doen.

Bush en sidekick Karzai hebben trots de registratie van meer dan 10,5 miljoen Afghaanse kiesgerechtigden aangekondigd. Alweer een bewijs, zo luidt het, van het overweldigende succes van de invoering van de democratie in Afghanistan. 'The Afghanistan Research and Evaluation Unit' (AREU), een niet-gouvernementele organisatie die het verloop van de verkie-



De huidige president Karzai en de G.H. Bush senior

zingen volgde, beweert dat er zelfs meer dan 11,5 miljoen kiezers geregistreerd werden. Beide cijfers zijn een stuk hoger dan de 9,8 miljoen 'kiesgerechtigden' die aanwezig geacht worden in Afghanistan volgens de schattingen van een gezamenlijke instantie van de VN en de Afghaanse regering die de verkiezingen moest observeren. Er is dus duidelijk sprake van overregistratie. Blijkbaar zijn er een pak mensen die meerdere registratiekaarten hebben bemachtigd. Het feit dat er geen officiële manier bestaat om te verifiëren of iemand een Afghaan is schept natuurlijk ook heel wat mogelijkheden tot misbruik. Zo zijn er bijvoorbeeld plaatselijke persberichten die melden dat in de streek langs de grens van Pakistan, heel wat Pakistaanse Pasjtoen¹, de grens zijn overgetrokken om zich te laten registreren voor de Afghaanse presidentsverkiezingen. Deze beweringen worden gestaafd door de bevindingen van de AREU dat in bepaalde grensprovincies, die voornamelijk bevolkt zijn door Pasjtoen, meer dan 140% van het geschatte aantal aanwezige kiesgerechtigden, geregistreerd waren om te stemmen. De overregistratie is des te

straffer omdat in het Zuiden en Zuid-Oosten van het land veel Afghanen zich niet eens durfden te registreren wegens bedreigingen van de Taliban en andere milities. Uiteindelijk werden er ongeveer 8,11 miljoen geldige stemmen uitgebracht.

Het 'inkt-incident', dat in tegenstelling tot de andere verkiezingskwalen besproken in dit artikel, wel door de media gecoverd is, heeft ongetwijfeld ook een invloed gehad op het totale aantal geldige stemmen. De 'onuitwisbare' inkt, die op de vingers aangebracht werd om te voorkomen dat geregistreerde kiezers meermaals hun stem konden uitbrengen, bleek helemaal niet zo onuitwisbaar te zijn. Voor de ogen van de Tv-camera's namen verschillende reporters de proef op de som, om onmiddellijk erna doodleuk te staan verkondigen dat dit "het enige min-

der democratische elementje" was in de "verder zeer vlot verlopen eerste democratische en vrije verkiezingen van Afghanistan". Dat vele kiesgerechtigden meermaals hun stem konden uitbrengen en velen dat ook effectief hebben gedaan, doet volgens de internationale pers niets af aan de eerlijkheid van de verkiezingen.

De 15 opposenten van Karzai in de strijd om het presidentschap dachten er duidelijk anders over en kondigden op de dag van de stemming zelf, nog een boycot af. Die werd later terug ingetrokken onder zware druk van Westerse diplomaten en na de belofte dat de VN een commissie zou oprichten om de onregelmatigheden in het verkiezingsproces te onderzoeken. Karzai speelde handig in op de beschuldigingen van zijn rivalen door ze te verwijten het Afghaanse volk te verloochenen dat urenlang, vaak in barre weersomstandigheden en met gevaar voor eigen leven, had staan aanschuiven om een stem te kunnen uitbrengen. Omdat het inderdaad zou overkomen alsof de andere presidentkandidaten de democratische gang van zaken in het gedrang brachten, moesten ze wel toegeven.

'ONAFHANKELIJKE' ONDERZOEKSCOMMISSIE

De beloofde VN-onderzoekscommissie telt slechts drie leden. Een Canadees, een Zweed en een Brit, die alledrie niet aanwezig waren in Afghanistan tijdens de aanloop naar de verkiezingen. Mathieson, het Britse commissielid arriveerde zelfs pas vijf dagen na de presidentsverkiezingen in het land. De grootse mensenrechtenorganisatie van Afghanistan (Afghanistan Independent Human Rights Commission – AIHRC) heeft zijn bedenkingen bij de onafhankelijkheid en de efficiëntie van de driekoppige onderzoekscommissie. Mogelijke onregelmatigheden tijdens de verkiezingen worden door de AIHRC toegewezen aan het Gezamenlijk Verkiezingsmanagement Orgaan (Joint Electoral Management Body - JEMB) dat instond voor de praktische organisatie van de verkiezingen. Hoewel dit orgaan opgericht is door de huidige Afghaanse bewind, in samenwerking met de VN, is het bijna uitsluitend bevolkt door buitenlands personeel. Vandaar het wantrouwen tegenover de eveneens uit buitenlanders bestaande onderzoekscommissie. "Er zou meer vertrouwen zijn als er toch tenminste één Afghaanse expert in de commissie werd opgenomen", zegt de AIHRC. Bovendien werd de 3 koppige onderzoekscommissie ook nog eens mede opgericht door het JEMB, dat net één van de onderwerpen van hun onderzoek moet vormen. Op 18 oktober al, meldde de verkiezingscommissie, niet geheel tot onze verrassing, dat er geen sprake was van fraude op grote schaal. Een finaal rapport van de commissie wordt verwacht eind oktober, begin november. Het probleem, dat alleen in de ogen van de verliezende presidentskandidaten bestond, zal dan volledig van de baan zijn.

Kritische waarnemers hebben toch heel wat 'onregelmatigheden' vastgesteld. Zo zijn er meldingen van volgepropte stembussen met verbroken zegels en zelfs van stembussen die simpelweg niet verzegeld waren. De organisator van de verkiezingen, het JEMB, wijt dit echter volledig aan de onhandigheid van sommige onervaren medewerkers.

Men kan zich ook vragen stellen bij de

amper 100 observatoren die ingezet werden om toe te zien op het vrij en democratisch gehalte van de verkiezingen in dit reusachtige land, waar er miljoenen mensen konden gaan stemmen en dat zulke onherbergzame uithoeken telt dat er een heleboel stembussen ter plekke gebracht moesten worden per helikopter of zelfs per ezel.

Over de kiescampagne van zittend interim-president Hamid Karzai kan men trouwens ook een boekje opendoen. Sommige waarnemers beweren dat de interim-president verschillende heropbouwprojecten heeft uitgesteld om de plechtige opening ervan te kunnen inlassen in zijn verkiezingscampagne. Ook de overheidsgelden werden door Karzai kwistig gebruikt voor zijn campagne. Zo nodigde hij delegaties van stamleiders en lokale notabelen uit op het presidentieel paleis in Kaboel, waar ze uitgebreid geëntertand werden op kosten van de staat. Tot groot ongenoegen van de andere kandidaten maakte de huidige interim-president eveneens volop misbruik van de nationale media (zowel TV, radio als geschreven pers) om zijn campagne te ondersteunen. Volgens de BBC radio bijvoorbeeld, zonden de leiders van een bepaalde stam langs de Pakistaanse grens (de Tarazai) via het provinciale publieke radiostation uit, dat diegenen die niet op Karzai zouden stemmen er zich aan konden verwachten dat hun huizen in brand gestoken zouden worden. Verder was Karzai de enige van de 16 kandidaten die een Amerikaanse militaire helikopter ter beschikking had om zich te kunnen verplaatsen tijdens de verkiezingscampagne. De interim-president werd bovendien 24 uur op 24 uur bewaakt door een Amerikaanse privé-bewakingsfirma. De meeste andere presidentskandidaten lieten over hun veiligheid waken door hun eigen privé-milities. Van een algemene onafhankelijke politiemacht, met de opdracht in te staan voor veilige en rechtvaardige kiesverrichtingen voor alle kandidaten en alle kiezers, is er geen sprake in Afghanistan. Een democratie vraagt nochtans om een staatsstructuur met een administratie (o.a. een gerechtelijke macht) en een door de bevolking aanvaard, goed functionerend veiligheidsapparaat (politie). Naast organisatorische en

praktische onregelmatigheden zijn er dus ook heel wat structurele obstakels die een domper op het democratische feest zetten in Afghanistan. De voorlopige grondwet (opgesteld door Karzai's adviseurs, in het Westen opgeleide technocraten) voorziet in een sterk presidentialisme. Toch reikt de reële macht van de president niet veel verder dan de hoofdstad Kaboel. Grote delen van het land zijn immers nog altijd in handen van lokale krijgsheren. In deze instabiele omstandigheden toch verkiezingen organiseren die door de internationale gemeenschap erkent zullen worden, verschaft een zekere legitimiteit aan de clangebonden manier van regeren in het land, waarbij de centrale macht de steun afkoopt van lokale krijgsheren en stamleiders.

ETNISCH-SEKTARISCHE VERBROKKELING

Ondanks de grote media-aandacht voor de 'allereerste' vrije verkiezingen van Afghanistan, moet het gezegd dat er in het verleden al 13 maal verkiezingen werden georganiseerd voor het wolusi jirga, een soort parlement. De meeste waarnemers beschouwen de verkiezingen van 1948, 1965 en 1969 zelfs als relatief vrij en eerlijk. Relatief, omdat het systeem van stammenleiders en clanloyaliteit er toen voor zorgde dat de kiesgerechtigden stemden op de persoon die hen opgedragen werd door stamouderen of regionale leiders. Er is geen enkele reden om te denken dat de recentste verkiezingen in Afghanistan niet meer beïnvloed zouden worden door deze vaak etnisch gelieerde clanverbanden. Onder de 18 oorspronkelijke presidentskandidaten waren er acht Pasjtoenen, zes Tadzjiekken, twee Oezbeken en één Hazara. De etnische verhouding onder de kandidaten komt min of meer overeen met de etnische samenstelling van de Afghaanse bevolking, die dan weer parallel loopt met de bestaande politieke breuklijnen in het land. De kandidaten die het presidentieel gezag aanvochten tijdens de verkiezingen, deden dat dan ook vaak op basis van etnische argumenten en niet op basis nationale thema's.

Zoals reeds vermeld zijn de demografische gegevens over Afghanistan van twijfelachtig allooi maar vermits er niet

direct plannen zijn om een nieuwe volkstelling te houden blijft de precieze grootte van de verschillende etnische groepen onzeker. Algemeen wordt wel aangenomen dat de Pasjtoenen de grootste etnische groep uitmaken in Afghanistan². In het verleden heeft deze bevolkingsgroep altijd geregeerd over de andere etnische minderheden. Deze politieke dominantie vertaalde zich op administratief vlak in de ongelijke verdeling van het land in provincies en districten. Zo zijn er veel meer provincies en districten in de voornamelijk door Pasjtoenen bevolkte Oostelijke en Zuidelijke regio's van het land en in de Zuidwestelijke streek langs de Pakistaanse grens. Deze regionale onderverdelingen vormden (en vormen nog altijd) de basis voor de toekenning van sociale diensten en economische ontwikkelingsprojecten. De administratieve verdeling van het land verzekert ook de politieke dominantie van de Pasjtoenen in alle representatieve organen in Afghanistan. Toen de hoofdstad Kaboel in 1992 veroverd werd door de moedjahedeën (vooral Tadzjiken) kregen een aantal Noordelijke provincies er een pak districten bij. In 2004 werden twee nieuwe provincies gecreëerd, (één in een streek met een meerderheid aan Tadzjiken en één in een streek met een Hazara meerderheid), in een poging om de multi-ethniciteit van de nieuwe Afghaanse regering te bevorderen. De administratieve ongelijkheid ten nadele van de niet-Pasjtoen minderheden blijft echter bestaan en noopt ons om de eerlijkheid van toekomstige verkiezingen in vraag te stellen.

BESLUIT

Wat is de werkelijke betekenis van deze zogenaamde democratische oefening met een prijskaartje van 200 miljoen dollar? Omdat de structurele problemen uit het verleden voorlopig onopgelost blijven, zal de impact van de verkiezingen in het post-Taliban tijdperk zich beperken tot het permanent en officieel maken van wat een interim-regering had moeten zijn. Oude structuren en het beleid van de Verenigde Staten in Afghanistan bevoordelen de door de Amerikanen uitgekozen Karzai. Concreet betekent dit geen beletsel meer voor de reeds lang geplande, en door de

VS zeer gewenste, aanleg van de gaspijpleiding dwars door Afghanistan. Maar betekent het ook een eerste stap in de richting van het vaststellen en verwezenlijken van de gezamenlijke doelstellingen en verwachtingen van een natie? Democratische verkiezingen bieden op zich geen oplossing voor de vele problemen waar Afghanistan momenteel mee kampt, zoals de economische malaise, de bloeiende drughandel, het gebrek aan veiligheid, de schrijnende armoede, enzovoort. De irrealistische verwachtingen die in de aanloop van de verkiezingen gecreëerd werden bij de Afghaanse bevolking (vandaar de massale opkomst), zullen zeker niet ingelost kunnen worden. De onvermijdelijke collectieve desillusie die stilaan zal optreden zou de oude

(gewelddadige) inter-etnische conflicten opnieuw kunnen doen opblazen.

Bronnen:

SHAHRAN M. Nazif, 'Spreading Democracy or a Sham?', Merip, 8 okt. 2004.

www.bbcworld.com

www.destandaardonline.be

www.lemondediplomatique.fr

¹ Dit is de grootste etnische bevolkingsgroep in Afghanistan, maar ook in Pakistan leeft een Pasjtoen minderheid.

² Volgens The World Guide liggen de etnische verhoudingen binnen Afghanistan als volgt: 38% Pasjtoenen; 30,7% Tadzjiken; 19% Hazaras en 5% Oezbeken.

RUMSFELD IS NIET ONDANK BAAR

Generaal Ricardo Sanchez moest wegens het folterschandaal in de Abu-Ghreib gevangenis als hoogste bevelhebber van het VS-leger afstappen. Volgens een bericht verschenen in de "Los Angeles Times" wil de grote baas van het Pentagon hem na de presidentsverkiezingen bevorderen tot viersterrengeneraal. Rumsfeld is er zich van bewust dat zijn voornemen politiek zeer gevoelig ligt; dat is de reden van het uitstel.

Met zijn geplande bevordering riskeert de Amerikaanse Defensie minister een politieke strijd met de Senaat, die de bevordering haar zegen moet geven.

Generaal Sanchez is sedert het bekend worden van de folterschandalen in Irak zeer omstreden. Speciaal bij de Democratische senatoren, maar ook Republikeinen hebben de driesterrengeneraal zeer scherp op de kortel genomen, omdat hij de mishandelingen door het Amerikaanse bewakingspersoneel niet verhinderd heeft.

Een Republikeinse senator, die onbekend wenst te blijven, verklaarde volgens de "LA Times", dat Sanchez niet de minste kans maakt om in de kring van 33 viersterrengeneraals opgenomen te worden. Hij

heeft gefaald in zijn leidersrol in Irak.

Geijktijdig zijn er nochtans sterke krachten die de bevordering van de generaal ondersteunen. Zijn bevordering zou een goede indruk maken bij de VS-soldaten van Latijns-Amerikaanse komaf, die nu in het bezettingsleger dienen in Irak en Afghanistan.

De steun voor een mogelijke bevordering van Sanchez van uit de Bush-regering toont aan dat deze wil doen voorkomen dat de voorvallen in de Abu-Ghreib gevangenis en parallel met Afghanistan en Guantanamo Bay, slechts misdragingen waren van enkelingen.

Sedert juni dient Sanchez in het Amerikaanse leger in Duitsland.

GOUD VOOR NIKE

| Antoine Uytterhaeghe |

*De sportartikelen concerns zijn de echte olympische overwinnaars.
De prijs wordt betaald door slavenarbeiders uit de derde wereld!*

De olympische spelen zijn voorbij, maar de grote business met olympia blijft op volle toeren draaien. 1,4 miljard dollar hadden de grote concerns ervoor over, om hun commerciële boodschap via televisieuitzendingen vanuit Athene naar onze huiskamers de wereld rond te brengen. Voor 81 miljoen dollar verwierven de sportartikelconcerns van het Internationaal Olympisch Comité (IOC) de licentie om de olympische ringen op hun producten te mogen aanbrengen.

Maar achter deze olympische reclameringen zwoegen over de ganse wereld, verborgen voor de openbaarheid en de camera's, een massa van niet georganiseerde, onderbetaalde en niet beschermde loonslaven. Ze drukken de ringen, naaien de sporttruien, plakken de joggingschoenen. Dat alles onder een tijddruk waar zelf bij de opgefokte atleten uit de topsport het zweet zou uitbreken.

De mensenrechtenorganisatie "Fair play at the Olympics Campaign" heeft tijdens de olympische spelen er bij het IOC en de sportartikelproducenten op aangedrongen, om meer te doen om de onmenselijke uitbuiting van de arbeidskrachten in de derde Wereld te stoppen.

Op de webpagina van een andere ngo, verduidelijkte een cartoon deze problematiek. Op het zegepodium in het olympische stadion strekt een stralende atleet zijn armen in de hoogte. Rond zijn hals hangt een schitterende gouden medaille, de tekst op zijn sportkledij is deze van een sportartikelconcern. Op de lagere treden van het zegebordes staat aan de ene kant een uitgemergelde Aziatische arbeidster, aan de andere kant een arbeider. Als teken van hun slaaf zijn, hebben beide een zware ijzeren bol aan hun been geketend.

De cartoon - van de hand Khalil Bendib - herinnert met nadruk aan de speciaal tijdens de olympische spelen ver-

drongen tragedie van de meedogenloze uitbuiting in de derdewereldlanden door de sportartikelproducenten. Hoewel er toen nog geen olympische spelen waren heeft Karl Marx dit proces in het Communistisch manifest treffend aangeklaagd. Blijkbaar kennen een aantal vertegenwoordigers van het kapitaal ook hun klassiekers, want zo heeft Edward Reuter, die Mercedes-Benz AG geleid heeft van 1987 tot 1996, in een talkshow van SWR verklaard, dat het proces van de neoliberale globalisering tot op heden het best door Marx beschreven is geworden. De acties van de globaal opererende sportartikelconcerns, met een omzet van 58 miljard dollar, zijn symptomatisch voor de huidige gang van zaken.

Nemen we gelijk welke merksportshoel, die in de kapitalistische metropool voor 100 dollar verkocht wordt. De kosten voor het ruwe materiaal en de bedrijfskosten belopen gemiddeld slechts zeven dollar, deze voor loon en wedden slechts twee dollar. De handel casseert ongeveer 50 dollar, de reclamekosten zijn gemiddeld 25 dollar. Voor de imagoreclame worden de topatleten rijkelijk betaald. Zo had de Engelse topvoetballer David Beckham een reclamecontract voor het leven afgesloten bij Adidas van 161 miljoen dollar. Deze peperdure sportschoenen werden daarentegen door naamloze werkkrachten onder extreem onmenselijk en ongezonde voorwaarden geproduceerd. Arbeidsbescherming is er onbestaande. Fysisch en psychisch bedreigd zwoegen in Indonesië, Bulgarije, Cambodja, in Turkije, China, Thailand of ergens anders in de wereld deze uitgebuite moderne loonslaven ononderbroken tot 16 uur per dag in een van de werkplaatsen van deze concerns. Ze worden hiervoor gepaid met lonen van één of twee dollar per werkdag. Daarentegen gaat het de sportartikelmul-

ti's ondanks de economische inzinking, zeer goed. Puma kon voor het jaar 2003 zijn winst meer dan verdubbelen van 108 miljoen naar 228 miljoen dollar.

De ngo's, Global Unions, Oxfam en de campagne schone kleren, waren enkele van de organisaties die de olympische spelen als de gelegenheid hebben genomen om de sportartikelen concerns Nike, Reebok, Fila, Puma, Asics, Mizuno, Kappa en Umbro onder druk te zetten. Maar deze laten reeds sedert lang hun sportartikelen produceren door lokale onderaannemers en verklaren dat ze hen niets kunnen voorschrijven. Deze lokale producenten verklaren dan op hun beurt, dat ze maar alleen kunnen overleven door hun arbeidskrachten nog meer uit te buiten dan voordien.

Onze westerse consumptiemaatschappij van vandaag is werkelijk gebaseerd op dergelijke praktijken die zich niet beperken tot de sportwereld. De reclamewereld wil ons in een sfeer brengen waarin het dagelijks dragen van hippe lifestyle-artikels zou suggereren dat de drager atletisch, sportief is en doorzetting heeft. Zoals Naomi Klein uitgebreid uitlegt in haar boek 'No Logo' koopt de moderne burger en consument eigenlijk alleen nog het "merk", het product als dusdanig verschuift naar de achtergrond. Aan de ellendige toestanden waarin deze zaken geproduceerd worden wil men absoluut niet herinnerd worden.

Hier kan alleen maar een krachtige campagne tegen deze brutaal uitbuiters en producenten van deze sportartikelconcerns een resultaat brengen.

Bron: Rainer Rupp - golf for Nike
Heike Schrader/Athene

AANVALSBASISSEN WERELDWIJD

Om hun militaire hegemonie en slagkracht te tonen bouwen de VS hun militaire basissen in de wereld verder uit.

| Knut Mellenthin |

De NAVO-top in Istanbul eind juni 2004 heeft nog eens aangetoond dat de alliantie zich op expansiekoers bevindt. Het prioriteitenprogramma wijst richting Kaukasus en Centraal-Azië; ook heeft men veel belangstelling voor Noord-Afrika en het Midden-Oosten.

In Afghanistan heeft de VS officieel de NAVO in de oorlogsboot gehaald en in Irak is de alliantie de facto met 16 van de 26 lidstaten aanwezig met eigen soldaten als hulptroepen voor een bezettingsmacht. Vanuit Afghanistan en Irak wordt de uitbreiding van het strijdtoneel gerealiseerd of wordt ermee bedreigd. Deze landen, waar de NAVO troepenmacht zich stationeert en basissen wil oprichten voor een onbepaalde tijd, vormen een soort tang om de ganse regio van het Midden-Oosten in de greep te houden. Washington brengt hier haar basisstrategie van destabilisering en onderwerping in de praktijk.

HERSTRUCTURERING

De nieuwe heroriëntering en herstructurering van de Amerikaanse militaire steunpunten wereldwijd werd in het voorjaar 2003 officieel aangekondigd. Ze moet de expansiestrategie beter kunnen dienen. De centrale doelstelling is, zoals bij NAVO hervormingen, snellere en krachtigere inzetbaarheid van de troepen. Tijdens de periode van de koude oorlog dienden de militaire basissen in de eerste plaats om de grens te markeren tegenover de vijand, en om het Westers machtsgebied te stabiliseren. Nu worden ze ingericht om hun rol in een interventieoorlog op ieder tijdstip en op eender welke plaats op onze planeet te kunnen opnemen. In de plaats van zeer dure grote militaire steunpunten met veel soldaten (waardoor ook vele sociale nevenkosten ontstaan, omdat de militairen er met hun families in de basis-

sen leven), ligt het zwaartepunt nu op een breed net van de zogenaamde "Forward Operating Bases", die naargelang van de behoeftes zeer snel uitgebouwd en operationeel kunnen worden gemaakt. Tijdens de kalme periode zijn er relatief weinig

bedrijf moeten genomen worden aan de grenzen van Rusland, alsook in de onmiddellijke nabijheid van de strategische doelwitten in het Nabije en Midden-Oosten. Hierbij komt ook nog dat West-Afrika een belangrijke regio wordt, waar

Tijdens de periode van de koude oorlog dienden de militaire basissen in de eerste plaats om de grens te markeren tegenover de vijand, en om het Westers machtsgebied te stabiliseren. Nu worden ze ingericht om hun rol in een interventieoorlog op ieder tijdstip en op eender welke plaats op onze planeet te kunnen opnemen.

soldaten aanwezig (zonder hun gezin), of is er alleen maar technisch onderhoudspersoneel gestationeerd. In sommige gevallen betreft het alleen maar principiële gebruiksrechten of gaat het om de modernisering van steunpunten volgens NAVO normen, zonder dat Amerikaanse soldaten op de voorgrond treden.

GEOPOLITIEKE WIJZIGINGEN

Deze herstructurering is ook een antwoord op de gewijzigde geopolitieke situatie. De bestaande militaire basissen aan de oude frontlijn van de koude oorlog, vooral in Duitsland, Japan en Zuid-Korea, wil men verminderen of terugtrekken. Terwijl anderzijds nieuwe naar voren geschoven militaire steunpunten in

Amerika tot nu toe met geen militaire steunpunten aanwezig is. Het belang van deze regio wordt verklaard door het feit dat de Verenigde Staten vanuit dit deel van Afrika binnen enkele jaren ongeveer een vierde van hun oliebehoeften willen importeren, nu is dat reeds 15 procent. (zie ook Vredeschier 1/2004)

Een derde aspect van de herstructurering is de verhoging van de "flexibiliteit", d.w.z. de militaire vrijheid van handelen voor de VS, die zich hiervoor meer en meer oriënteren naar wisselende coalities. Met het traditionele NAVO bondgenootschap hangen de VS van vaste partners af, waardoor ze geregeld tot compromissen moeten overgaan. In de toekomst hopen de Amerikanen over meer alternatieven te



kunnen beschikken en minder afhankelijk te worden van de politieke belangen van hun oude partners. Wanneer één van de bondgenoten weigert de op hun grondgebied liggende basis te laten gebruiken voor de Amerikaanse stormloop tegen een ander land, zal dat nu een kleiner probleem worden.

Zo kan de VS op termijn een groter aantal steunpunten met betere militaire inzetbaarheid verwerven en toch de kosten verminderen. Maar op korte termijn zal deze herstructurering echter duurder uitvallen, zodat het voorgenomen plan over meerdere jaren moet gespreid worden. Bijgevolg is het tijdsplan voor deze herstructurering nog niet afgesloten.

OOST-EUROPA

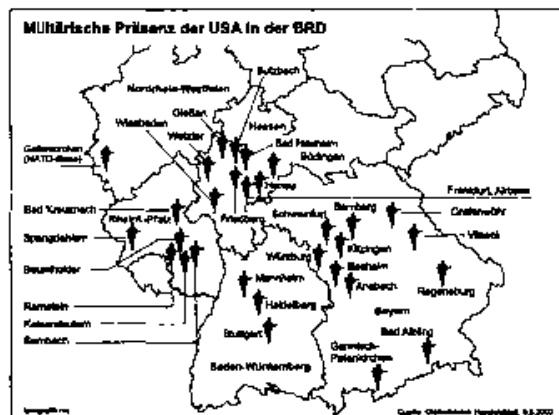
De Amerikaanse strijdkrachten in Duitsland, nu meer dan 70.000 man, zullen in de volgende jaren met 50 tot 70 procent verminderd worden. Maar de VS willen in de plaats hun militaire aanwezigheid in Oost-Europa, in het bijzonder in Bulgarije en Roemenië, gevoelig vergroten. Beide landen zijn sedert maart lid van de NAVO, en hebben in de voorbije jaren basissen ter beschikking gesteld. In Bulgarije konden de Amerikanen beschikken over de vliegbasis van Sarafewo en de haven van Burgas aan de Zwarte Zee, in Roemenië over het militaire vliegveld Mihail Koainiceanu en de haven van Constantza. Tijdens de aanval op Irak in maart 2003 waren op deze basissen, die een belangrijke rol vervulden voor de aanvoer van het militaire materiaal, meerdere duizenden VS-soldaten gestationeerd. De Amerikanen konden ook beschikken over de Hongaarse luchtmachtbasis Tazsur, die ze ook gebruikten tijdens hun interventie in de Joegoslavische burgeroorlog.

Ook als oefenterrein voor militaire manoeuvres en opleidingen is Oost-Europa interessant voor Washington. Sedert lang klagen de VS-militairen dat zij door hun traditionele bondgenoten, zoals Duitsland en Japan, overdreven beperkingen en regels opgelegd krijgen met betrekking tot milieu en burgerbescherming. In Oost-Europa kunnen ze weliswaar niet over zo een groot aantal oefen-

terreinen beschikken als in Duitsland, maar ze genieten daar dan wel meer activiteit. Sedert 1996 zijn bij de Amerikanen en Britten de oefenplaatsen in Polen bijzonder geliefd. Het luchtruim van Bulgarije en Roemenië grenst aan de Zwarte Zee waar de Amerikaanse piloten naar hartelust oefenvluchten kunnen uitvoeren.

MIDDEN-OOSTEN

De VS hebben sedert 2001 officieel een groot deel van hun troepen uit Saoedi-Arabië teruggetrokken, vooral omdat ze rekening moeten houden met groeiende binnenlandse kritiek op Saoedi-Arabisch



regime. Gelijktijdig zien we een massieve uitbouw van Amerikaanse militaire basissen in Qatar, Koeweit, Oman, Bahrein en de Verenigde Arabische Emiraten. De genoemde landen liggen allemaal dicht bij het potentiële doelwit Iran. Bovendien blijft de grote basis in Saoedi-Arabië, die onder Amerikaanse toezicht is gebouwd en beantwoordt aan de behoefte van Washington, toch nog altijd volledig ter beschikking.

AFRIKA

Afgezien van het korte Somalië-avontuur, hebben de VS zich in Afrika in de eerste helft van de jaren negentig op militair vlak ingehouden. Alleen met Kenia bestaat er sedert 1980 een formeel akkoord, dat aan Washington de toelating geeft om de haven van Mombasa en twee vliegvelden te gebruiken.

Na 11 september 2001 stelden de VS 2000 soldaten in Djibouti, in noordoost Afrika op, waar Frankrijk reeds van in de kolonia-

le periode een militaire basis heeft. Deze kleine staat is geografisch gezien een ideale uitvalsbasis voor interventies tegen Jemen in het noorden alsook tegen Somalië in het zuiden.

In Djibouti werd het Amerikaanse hoofdkwartier van de 'VS Combined Joint Task Force' voor de Hoorn van Afrika gevestigd. Onder het voorwendsel van de strijd tegen het internationale terrorisme moet deze Task Force de ganse regio bewaken met steun van eenheden uit andere NAVO lidstaten. Deze Special Forces onderhouden het steunpunt van Camp Lemonier en een marineschip met een groot aantal soldaten aan boord patrouilleert voor de kust. Ook de CIA opereert vanuit Djibouti.

Ook West-Afrika staat in de planning, vooral in het olie-rijke gebied rond de golf van Guinea. In sommige berichten spreekt men van een twaalfal basissen, maar de discussies bevinden zich nog niet in een gedetailleerde eindfase. De planning voorziet een grote vliegbasis, alsook landings- en bevoorradingsmogelijkheden voor de marine. Net zoals voor de Afrikaanse noordoostkust zullen marineschepen voor de West-Afrikaanse kust patrouilleren met een nog aan te duiden belangrijke aanleghaven, waar dan misschien ook de steunpatrouilles bijkomen van andere NAVO-lidstaten.

Als gastlanden voor deze Amerikaanse militaire basissen zijn overwegend islamitische staten in gesprek, in het bijzonder Senegal, Mali, Mauritanië, Niger, Tsjad, Ghana, Marokko, Tunesië en misschien ook Algerije. Niet overal gaat het om nieuw op te richten basissen, maar eerder om akkoorden waarbij gebruiksrechten voor bestaande militaire infrastructuur of uitbreiding en modernisering overeengekomen worden. Om dit alles te coördineren zal een VS-commando voor de deze regio opgericht worden.

Eenheden van het Amerikaanse Special Forces, ongeveer 200 man, zijn reeds maanden actief in het noordwesten van Afrika, omdat daar een "broeinest" van Al-Qaida actief zou zijn. Met Mauritanië, Tsjad, en Niger hebben de Verenigde Staten een akkoord gesloten.



het "Pan Sahel Initiative". Het PSI zal later uitgebreid worden met Senegal en mogelijk met nog meer Afrikaanse landen. De militairen van de Special Forces moeten de opleiding van de lokale troepen in de antiterreurstrijd verzekeren en zijn nu reeds in sommige gevallen ook direct betrokken bij militaire operaties. Gelijkaardige opleidings- en coöperatie-akkoorden heeft Washington volgens eigen mededelingen ook met Algerije, Tunesië en Marokko.

Dit ondernemen functioneert, empirisch voorspelbaar, volgens het principe van de zichzelf vervullende voorspelling, met name dat overal waar de Amerikaanse troepenmacht blijvend geïnstalleerd wordt en direct in de binnenlandse aangelegenheden en conflicten ingrijpt, is de radicalisering en militarisering onvermijdelijk.

CENTRAAL-AZIË

Tijdens de interventie in de Joegoslavische burgeroorlog en later de bommenoorlog tegen Servië, werd de Amerikanen vrije baan gegeven om gebruik te maken van militaire installaties in zuidoost Europa. De Afghaanse oorlog gaf de VS en de NAVO ook de kans zich in de gewezen Sovjetrepublieken van Centraal-Azië te installeren vlak bij de Russische grenzen. Eigenlijk gebeurde dit met de aanmoedigende toestemming van Moskou. Waarbij het parool van "strijd tegen het islamitische terrorisme" blijkbaar alle rationale overwegingen naar de achtergrond verdringt.

De Manas luchthaven in de omgeving van de Kirgizische hoofdstad Bisjkek wordt niet alleen door de VS gebruikt als militair bevoorradingspunt voor Afghanistan, maar ze staat ook ter beschikking van alle andere NAVO-partners die in Afghanistan militairen hebben. In het totaal zijn ongeveer 1200 Navo-soldaten in Manas. Manas zal in de toekomst voor een capaciteit van 3000 NAVO-militairen uitgebouwd worden, het zal plaats bieden voor 40 grote gevechts- en transportvliegtuigen. Manas lijkt echter overduidelijk groot alleen in functie van Afghanistan, waar Washington trouwens ook kan beschikken over militaire vliegvelden. Men kan vermoeden dat deze lucht-

haven in de eerste plaats moet dienen om in de toekomst direct te kunnen ingrijpen bij opstandbestrijding in de autoritaire regimes die nu deze Centraal Aziatische regio beheersen. Op lange termijn vormen deze NAVO-steunpunten in de regio een bedreiging voor zowel Rusland als China.

De belangrijkste bondgenoot van Washington in Centraal-Azië is Oezbekistan, dat in het lopende jaar 160 miljoen \$ krijgt, driemaal zoveel als in 2003. Op de luchthaven van Chanabad zijn 1000 tot 1500 VS-soldaten gestationeerd. De Duitse Bundeswehr kan voor

oorlog. Door het opheffen van het embargo wordt financiering voor militaire opleiding en infrastructuur voor beide landen verzekerd.

Maar door de aanhoudende spanningen tussen Armenië en Azerbeidjan is het voor Washington evenwel problematisch met één van beide landen op militair vlak nauwer samen te gaan werken. Reeds meerdere malen deed het gerucht de ronde dat Washington een grote militaire basis in Azerbeidjan bouwde, maar dit was onjuist of voorbarig.

Zolang het conflict om Nagorny

Officieel zijn er meer dan 700 Amerikaanse militaire installaties in het buitenland. Maar experts gaan ervan uit dat het aantal steunpunten rond de 1000 schommelt. Het aantal in het buitenland gestationeerde VS militairen - zonder Irak en Afghanistan - bedraagt ongeveer 250.000.

haar troepen in Afghanistan beschikken over de luchthaven van Termez. Ook Tadzjikistan heeft de VS het gebruik van een luchthaven als steunpunt aangeboden. Dit kon uiteindelijk niet doorgaan omdat deze niet beantwoorden aan de gestelde technische normen o.m. qua grootte. Daarenboven bezitten de VS, zoals reeds gezegd, in de regio reeds meerdere steunpunten en militaire basissen in Afghanistan (Kandahar, Bagram, e.a.), alsook in Pakistan.

Als geste tegenover deze bereidwilligheid van de landen uit de regio heeft de VS-regering de handelsbelemmeringen laten vallen, die nog uit de tijd van koude oorlog stammen en een antwoord moesten vormen op de schendingen van de mensenrechten in die landen

KAUKASUS

Na 11 september heeft de VS het opgelegde embargo tegen de Kaukasische republieken Armenië en Azerbeidjan opgeheven. Dit embargo was nog een gevolg van de oorlogssituatie 1992 rond het omstreden gebied van Nagorny Karabach. Beide staten hebben de VS het gebruik van hun luchtruim gegeven voor de Afghanistan

Karabach niet van de baan is, favoriseert Washington de betrekkingen met Georgië. Amerikaanse officieren hebben gedurende 18 maanden de opleiding van de Georgische elite-eenheid verzekerd. Dit programma werd in mei officieel beëindigd, maar wordt nu doorgeschoven naar een "private veiligheidsfirma" die goede connecties met het Pentagon heeft.

OOST-AZIË

Van de 100.000 Amerikaanse militairen in Japan en Zuid-Korea zullen naar alle waarschijnlijkheid 15.000 soldaten teruggeroepen worden. Een deel van deze soldaten zal ingezet worden op de grote militaire basis op het eiland Guam in de Stille Oceaan of op nieuwe Amerikaanse militaire steunpunten in Australië. Verder willen ze hun militaire aanwezigheid in Singapore en Maleisië alsook in de veel bevaren zeeweg van Malakka uitbouwen. In Vietnam streeft de VS naar aanlegrechten en op de Filippijnen proberen ze om de in 1992 gesloten militaire basissen gedeeltelijk weer in gebruik te nemen.

Tegelijkertijd met de gedeeltelijke terugtrekking van hun troepen uit Japan wil de VS-regering het opslaan van militai-



re materiaal en wapens in de Japanse havens uitbreiden, om ze wanneer nodig snel ter beschikking te hebben.

1000 BUITENLANDSE MILITAIRE BASISSEN

Naar eigen officiële verklaringen beschikten de VS in 2003 over meer dan 700 militaire installaties in het buitenland. Hierbij komen nog 96 in Amerikaanse overzeese territoria in de Stille Oceaan en in de Caraïben. Een aantal militaire steunpunten in Afghanistan en in Irak, alsook de gebruiksrechten in de talrijke andere landen zijn in deze statistiek niet inbegrepen. Experts gaan ervan uit dat het aantal steunpunten waarop de VS kan opereren rond de 1000 schommelt. Het aantal in het buitenland gestationeerde VS-militairen, exclusief deze die op het strijdtoneel

van Afghanistan en Irak opereren, bedraagt ongeveer 250.000.

Met de oorlog tegen het terrorisme heeft het Amerikaanse imperialisme eindelijk een doctrine gevonden, die - anders dan het geografisch begrensde frontverloop van de koude oorlog - hun aanwezigheid op iedere plaats op de wereld kan legitimeren.

Terroristen kunnen zich in principe overal bevinden, en op iedere plaats toeslaan. Het parool van de oorlog tegen het terrorisme maakt het mogelijk een brede internationale consensus te bekomen en biedt praktisch geen enkele land de mogelijkheid om afzijdig te staan of kritische bemerkingen te maken over de wijze van optreden. De strijd tegen het terrorisme heeft als legitimatiedocctrine daarenboven het voordeel, dat nergens definitief

vaststelbaar is dat met de nederlaag van de tegenpartij hij ook meteen uitgeschakeld is. In een wereld vol scherpe sociale tegenstellingen zal deze strijd nooit ophouden. Meer nog, de oorlog tegen het terrorisme verscherpt het probleem dat men wil bestrijden en exporteert het naar alle uithoeken van onze planeet.

De wapenindustrie en alle andere economische activiteiten die met haar in verbinding staan expanderen in een dergelijk klimaat en ze kunnen op die manier nog vele jaren verzekerd zijn van hun afzetmarkt.

Vertaald en bewerkt:
Antoine Uytterhaeghe
Bron: Friedensratschlagen & Junge Welt



DAT WAS OLYMPIA

| Antoine Uytterhaeghe |

Met zeppelins, kruisraketten en militaire controle waren de spelen van Athene goed bewaakt.

Het eerste record stond reeds van voor de aanvang van de spelen vast. Het oorspronkelijk kostenplaatje van ongeveer 300 miljoen euro voor de beveiliging van de spelen steeg tot een recordbedrag van 1,2 miljard.

Veiligheid voor alles, hadden de organisatoren zich voorgenomen. Ongeveer 70.000 politiemensen in uniform werden de klok rond ingezet. Uitgerust met snelvuurwapens en de modernste technische apparatuur voor het bewaken van de sportplaatsen en de olympische dorpen, de landsgrenzen, het spoorwegnet, de elektriciteit en waterbedrijven. Ook het ingezette legermateriaal in deze "strijd tegen het terrorisme" mocht gezien worden. Awacs vliegtuigen van de NAVO en Griekse jachtvliegtuigen waren bestendig present in het Griekse luchtruim, steeds bereid om ieder ongeoorloofd object of indringer neer te halen.

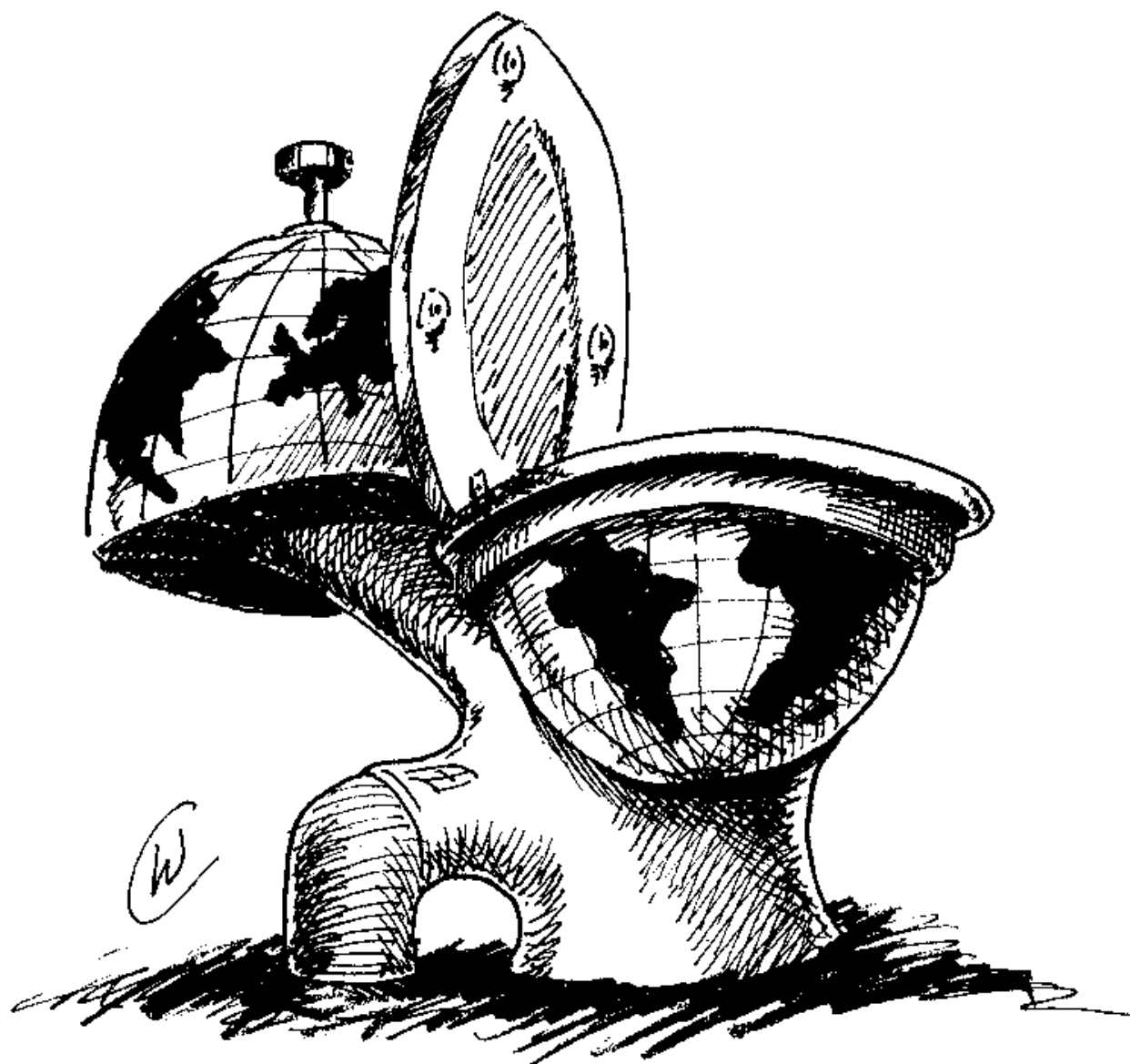
Moest dan toch een illegale indringer weten door te komen dan stonden aan de olympische sportplaatsen patriotraketten klaar om de potentiële aanval te stoppen.

Een gevoel van absolute veiligheid was in die dagen in Athene alom present, daar ook in de territoriale wateren een NAVO-vloot voor de kusten kruiste. De haven van Pireaus, waar een hotelschip van de luxe klasse voor anker lag, werd door een vloot van snelschepen, duikers en onderzeeërs beschermd. Daarnaast zorgden camera's en afluisstrapparaatuur op alle gevoelige plaatsen van de olympische stad voor de veiligheid. Dit alles, en zeker het elektronisch bespioneren, kon reeds in de periode voor de olympische spelen op weinig sympathie rekenen van de bevolking. Niet alleen de communistische partij van Griekenland liet haar protest horen, ook mensenrechtenactivisten, juristen en vakbonden eisten het verwijderen van de bewakingscamera's. De burgemeester van het stadsdeel Nikaia in Athene, Stellos

Benetato, liet de stroomtoevoer van de camera's uitschakelen. Ook werden de lenzen van camera's voor de opening van de openingsceremonie met verf overschilderd, hierdoor moest men twee zeppelins van de Zwitserse firma SkyCruise met zeer gevoelige opnameapparatuur over het olympisch gebeuren laten zweven. Bij het sluiten van de spelen moesten deze aan de grond blijven, officieel voor schade aan het besturingsstelsel. De officieuze verklaring van de crew die de ronde deed was, dat de bemanning het meer dan beu was steeds maar naar omhoog gestoken middenvingers op hun schermen te moeten kijken.

Wat bij dit alles ontbrak was "de vijand". Vooral het door de VS aangekondigde en gepropageerde "islam gevaar" en de zogezegde binnenlandse "anarchisten" schitterden door hun afwezigheid. Een "olympisch feest" in een atmosfeer die aan burgeroorlog of dictatuur herinnert, het is 's wat anders.





DOSSIER

VREDE EN ONTWIKKELING

Marc Maes - Barbara Cleynen - George Spekt

Vrede en ontwikkeling zijn sterk met elkaar gebonden.

Geen vrede zonder ontwikkeling, geen ontwikkeling zonder vrede.

Maatschappelijke en economische ontwikkelingen zijn dikwijls belemmerd voor oorlog of vrede.

Wanneer kan maar bereikt worden op basis van structurele sociale rechtvaardigheid?

Zeg naar het bereiden van duurzame ontwikkeling.

DE EUROPESE VRAAG NAAR LIBERALISERING VAN WATERVOORZIENINGEN IN HET KADER VAN HET GATS-AKKOORD

| Marc Maes |

Bijdrage van 11.11.11- Koepel van de Vlaamse Noord-Zuidbeweging aan het Colloquium "Toegang tot water voor iedereen" Brussel, 18 oktober 2004

Sinds januari 2000 onderhandelen de lidstaten van de Wereldhandelsorganisatie (WTO) over nieuwe liberalisering in de "handel" in diensten zoals voorgeschreven door GATS, artikel XIX.

Zoals bekend verlopen deze onderhandelingen volgens een proces van vraag en aanbod. Tijdens de Vierde Ministerconferentie van de WTO in Doha in 2001 werd hiervoor een kalender vastgelegd: de vraaglijsten moesten ingediend worden tegen juni 2002 en het aanbod tegen maart 2003. Op 1 augustus van dit jaar legde de Algemene Raad van de WTO een nieuwe datum vast: tegen mei 2005 moeten de lidstaten een "verbeterd" aanbod hebben ingediend.

De Europese Unie verstuurde in juni 2002 vraaglijsten naar 109 landen. Aan 72 landen vraagt ze de liberalisering van de watervoorzieningen, die volgens een door de EU voorgestelde classificatie onder te brengen zijn bij de "milieudiensten".

Het valt moeilijk te begrijpen waarom de EU zo onverholven de liberalisering nastreeft van de watervoorzieningen in derde landen. Dit lijkt ons toch een bijzonder slecht signaal. Hoe kan de Europese Commissie nu nog pretenderen "neutraal" te zijn in de discussie over de rol van de overheid en de privésector in de watervoorzieningen. Europa bekent hier duidelijk kleur en laat zien dat ze er duidelijk economisch belang bij heeft dat watervoorzieningen in de wereld in privéhanden komen. Want die privéhanden zijn namelijk 9 kansen op 10 Europese handen. Drie watermaatschappijen beheersen 90% van de markt, er is dus geen vrije watermarkt maar een oligopolie, of zelfs eerder een duopolie. Alle drie zijn het Europese maatschappijen, de twee grootsten zijn Frans.

De vraag tot liberalisering van de watervoorzieningen in GATS zijn verre van onschuldig. Landen die ingaan op deze vraag binden zich voor altijd, in een internationaal afdwingbaar verdrag, aan één bepaalde beleidsoptie en vernauwen zo zeer sterk hun beleidsruimte waarover ze beschikken, terwijl ze, juist nu, geplaatst voor zoveel belangrijke uitdagingen, die beleidsruimte hard nodig hebben.

Wat bedoelen we daarmee?

1. Wie ingaat op de vraag van de EU en zonder meer markttoegang verleent mag volgens GATS, artikel XVI de volgende maatregelen niet meer nemen:
 - beperkingen op het aantal dienstverstrekkers,
 - beperkingen op de waarde van de verstrekte dienst,
 - beperkingen op de hoeveelheid geproduceerde diensten,
 - beperkingen op het aantal personen dat mag werken in deze dienstensector,

- beperkingen op de juridische vorm van het dienstenbedrijf,
- beperkingen op de grootte van de buitenlandse participatie.

Marktoegang verlenen betekent dus heel wat meer dan bedrijven toelaten op de lokale markt. Het betekent ook dat publieke en privémonopolies niet meer in stand mogen gehouden worden, of dat men een joint venture mag opleggen of andere vormen van samenwerking, of cooperatieve structuren, of dat men non-profit organisaties of social profitorganisaties zou mogen bevoordeligen; of dat men buitenlandse meerderheidsparticipaties zou beperken of de verplichting zou opleggen om gebruikers of lokale overheden te laten zetelen in het bestuur.

GATS laat overigens evenmin toe dat er beperkingen worden opgelegd op het repatriëren van winsten en investeringen. In dit verband moet worden aangestipt dat de meeste ontwikkelingslanden nu al een handelsdeficit hebben op vlak van diensten, en dat het openstellen van hun watervoorzieningen voor buitenlandse privéactiviteit van drinkwater, dat ter plaatse aanwezig is, in feite een import maakt waarvoor moet betaald worden in schaarse harde valuta.

2. Wie bovendien ook ingaat op de vraag van de EU om ook "nationale behandeling" te verlenen verplicht er zich volgens GATS, artikel XVII, toe om buitenlandse dienstenbedrijven gelijk of beter te behandelen dan de eigen bedrijven. Subsidies, belastingen, waarborgen, kredieten, enz. moeten dan in dezelfde mate toegankelijk maken voor buitenlandse bedrijven.

Men moet er voor zorgen dat de concurrentievoorwaarden ten allen tijde minstens even gunstig zijn, en dit zowel de jure als de facto; en vooral dat laatste heeft een verlamdend effect op elke nieuwe regelgeving.

Ook hier geldt dat er geen onderscheid mag gemaakt worden naar grootte of aard van de dienstverstrekker.



Bij dit alles moet men vooral voor ogen houden dat drinkwatervoorziening in de meeste landen, zoals bij ons, een lokale aangelegenheid is en dat gemeenten, provincies of deelstaten, dikwijls zelfstandig kunnen beslissen om privébedrijven in min of meerdere mate bij de drinkwatervoorziening te betrekken, of om lokale gemeenschapsinitiatieven te subsidiëren, enz. Deze waaijer van mogelijkheden kan onder druk komen te staan als men ondoordacht ingaat op de liberaliseringsvraag van de EU.

De EU, die bestaat uit lidstaten met verschillende waterregelgeving, heeft zich daarvoor zelf ingedekt door in 1994 in haar GATS-engagementen de uitzondering te laten inschrijven dat "nutsvoorzieningen in de EU zowel door privé als publieke monopolies kunnen worden verstrekt". Zweden, Finland en Oostenrijk, die nadien zijn toegetreden hebben dit niet gedaan, en de EU Commissie is daarom sinds vorig jaar in onderhandeling om voor hen deze uitzondering ook te bedingen. En naar wij hopen - maar slechts kunnen vermoeden, want de EU Commissie houdt dit geheim - heeft de EU in mei van dit jaar aan de WTO-leden gevraagd om deze uitzondering ook te laten gelden voor de 10 nieuwste EU lidstaten. Maar Europa zal de WTO-leden hier wel compensaties moeten voor bieden.

3. Naast de vraag- en aanbodonderhandelingen wordt er in de WTO ook onderhandeld over nieuwe spelregels. De meest controversiële daarvan gaan over de binnenlandse regelgeving en meer bepaald over de voorwaarden waaraan licenties, vergunningen, kwalificaties en normen moeten voldoen. Volgens GATS moeten deze zo min mogelijk belastend zijn en geen "onnodige" handelsbelemmering vormen voor de diensthandel. De huidige onderhandelingen moeten specificeren hoe deze verplichtingen kunnen omgezet worden in concrete regels. Het is niet duidelijk of deze regels algemeen zullen zijn (dus gewoon gelden voor alle diensten in alle WTO-lidstaten) of specifiek (dus alleen gelden voor de diensten waarvoor men markttoegang of nationale behandeling heeft verleend).

Uit de voorstellen die bepaalde WTO-leden hebben gedaan en uit de WTO-praktijk valt af te leiden dat deze nieuwe regels voor de binnenlandse regelgeving en de beleidsruimte van de overheden zeer beperkend kunnen zijn. Overheden zullen moeten bewijzen dat de kwaliteitsnormen die zij aan dienstenbedrijven opleggen, of de voorwaarden die ze aan vergunningen koppelen wel echt nodig waren om de consument, of het milieu, of de werknemers te beschermen. Het oordeel daarover zal worden geveld door het WTO-geschillenregelsorgaan bestaande uit specialisten in handelsrecht.

Landen die ingaan op de vraag van de EU om hun waterdiensten te liberaliseren moeten dus beseffen dat hun recht om te reguleren wel blijft bestaan, maar dat het wel erg kan ingekrompen worden.

Tenslotte, is het ook belangrijk te zien dat er nog veel andere diensten een impact hebben op water, niet enkel de bedrijven die water oogsten, zuiveren en verdelen, maar het

ook op allerlei manieren gebruiken, waaronder de binnenscheepvaart, het toerisme, de bouwsector, de reinigingsdiensten, enz.

Als we er willen voor zorgen dat mensen toegang hebben tot drinkwater, moeten we niet alleen denken aan waterdistributie en sanitatie, maar ook aan waterbeheer, met andere woorden de zorg voor de watervoorraden.

En hier geldt dus hetzelfde als wat we daarnet over waterdistributie hebben gezegd. Wie watervoorraden wil beschermen moet er voor zorgen dat ze niet overgeëxploiteerd worden en niet vervuild geraken. Daarvoor zijn allerlei beperkende maatregelen nodig. Bijvoorbeeld, op het aantal schepen op binnenwateren, of op de hoeveelheid water die privéwaterbedrijven kunnen oppompen om de industrie te bevoorraden, of de wijze waarop ze al dan niet mogen lozen. Met oog op een duurzaam waterbeheer kunnen er ook beperkende voorwaarden worden opgelegd via licenties, vergunningen en normen. Een overheid kan een vergunning om waterwerken uit te voeren, dammen te bouwen, leidingen te graven, of toeristische attracties uit te baten afhankelijk maken van een milieueffectenrapport. Maar naar de letter van het voorstel dat de EU bij de WTO heeft ingediend voor nieuwe GATS-regels voor licenties, zou zo een milieu-impactstudie wel eens als "te belastend" of "niet strikt noodzakelijk" kunnen bestempeld worden. En ook overheden die hoge vergoedingen willen vragen voor een vergunning om water te mogen gebruiken om op die manier een aantal negatieve externaliteiten te kunnen tegengaan zouden volgens hetzelfde voorstel als handelsbelemmerend kunnen worden afgedaan.

Vanaf het ogenblik dat we waterbeheer mee in ogen-schouw nemen opent zich dus een hele nieuwe doos van Pandora. Ook, en misschien vooral, omdat GATS in tegenstelling tot GATT géén uitzondering voorziet voor "maatregelen die betrekkingen hebben op de bescherming van natuurlijke rijkdommen", zoals water.

Het valt daarom nog te bezien of het WTO-geschillenregelsorgaan dit soort beschermende maatregelen wel voldoende de "noodzakelijk" zal vinden om te mogen doorgaan.

CONCLUSIE

De GATS-onderhandelingen verlopen vanuit de logica van de handel en het economische belang en zoeken marktkansen, voorspelbaarheid en zekerheid te bieden aan dienstenbedrijven. Maar hierdoor wordt er heel wat onzekerheid gecreëerd voor overheden en beperkingen voor ander bekomernissen, zoals het recht op water en de zorg voor mens en milieu in het algemeen.

De vele wisselwerkingen van de bestaande GATS-regels en de voorgestelde nieuwe regels met de liberaliseringsengagementen in diverse dienstensectoren die van ver of van dichtbij iets met waterbeheer, waterdistributie en sanitatie te maken hebben, zijn nog onvoldoende onderzocht.

Maar nu is al duidelijk dat de bestaande regels de beleidsruimte die nodig is om iedereen toegang tot veilig drinkbaar water te verschaffen al te zeer inperkt.

**WAT ZOU U DRINKEN
ALS U GEEN WATER
KON BETALEN?**

VECHT MEE TEGEN H₂O NRECHT.

11.11.11

Wij pleiten hier dus voor een moratorium op de GATS-onderhandelingen tot de impact op waterbeheer, -distributie en sanitatie voldoende is uitgeklaard, in overleg met de publieke waterbedrijven die veel te weinig bij deze onderhandelingen worden betrokken. En wij vinden dat het uitermate ongepast is dat de EU in het kader van de GATS-onderhandelingen uit offensieve economische overwegingen de liberalisering vraagt van de watervoorzieningen. Alle landen doen er op dit ogenblik goed aan geen verplichtingen inzake waterdiensten op te nemen in het kader van GATS. Dat zou hoogst onverstandig zijn, zoals de EU zelf wel begrijpt. De EU zelf biedt namelijk de eigen watervoorzieningen in de GATS-onderhandelingen niet aan. Dat kan trouwens ook niet omdat tot nader order het overgrote deel van de Europese drinkwaterdistributie in publieke handen is.

Wij roepen de EU Commissie dus op om haar 72 vragen tot liberalisering van de watervoorzieningen terug in te trekken en hopen dat het Europees parlement ons daarin bijtreedt. De gezamenlijke parlementaire vergadering EU-ACP heeft daartoe in oktober van vorig jaar trouwens al het voorbeeld gegeven.

GATS: General Agreement on Trade in Services

GATT: General Agreement on Tariffs & Trade

Marc Maes werkt op de studiedienst van 11.11.11.

DUURZAME ONTWIKKELING IN ECUADOR

| Barbara Cleynen |

Als studente ontwikkelingssamenwerking op de universiteit van Gent deed Barbara Cleynen een stage in Ecuador. Op de 'Escuela Superior Politécnica del Litoral' (ESPOL), een technische universiteit in de havenstad Guayaquil kwam ze terecht bij ingenieur en professor Rodolfo Paz. Het team van prof. Paz doet onderzoek naar duurzame ontwikkeling in Ecuador, meer bepaald naar de theoretische en praktische invulling die Ecuadoriaanse bedrijven geven aan het begrip. Barbara Cleynen werkte mee aan het eerste veldonderzoek. (red.)

Het Westen is sinds 200 jaar in de ban van marktprincipes en streeft naar onelndige economische vooruitgang. Industrie en bedrijven hebben nog nooit zoveel geproduceerd, de mens nog nooit zoveel geconsumeerd. Het Westen pretendeert zijn welvaart te willen exporteren naar de rest van de wereld, via steeds toenemende productie. De huidige ondernemingswereld lijkt dan ook gerund te worden vanuit de idee dat we onze huidige levensstandaard kunnen blijven verhogen en dat de ontwikkelingslanden eveneens onze aspiraties kunnen bereiken.

De export van het Westers economisch model naar de rest van de wereld heeft tot nog toe echter niet het gewenste effect gehad. We moeten twee belangrijke implicaties van deze economische expansie vaststellen. Ten eerste is het zo dat de industriële activiteit in de zogenaamde ontwikkelde landen een zodanige druk zet op natuurlijke bronnen en zoveel energie verbruikt aan een hets tempo, dat de draagkracht van onze aarde op lange termijn overschreden wordt. Ten tweede maakt de globaal ongelijke verdeling van hulpbronnen en de sterke bevolkingstoename in ontwikkelingslanden dat we kunnen

spreekt van een armoedecyclus in deze landen en van een steeds groter wordende kloof tussen rijk en arm, zowel tussen Noord en Zuid als binnen de landen zelf. Het is met name onmogelijk om binnen de grenzen van de draagkracht van de aarde overal ter wereld welvaart te bewerkstelligen met het huidige Westerse economische model. Dit maakt de kwestie van sociale rechtvaardigheid en herverdeling veel dringender. Het louter economische aspect van ontwikkeling dient dus noodgedwongen zijn belangrijkheid te delen met ecologische en sociale factoren. De drie zijn verenigd in het concept van duurzame ontwikkeling.

DUURZAME ONTWIKKELING

Duurzame ontwikkeling, iedereen heeft er wel eens van gehoord. We hebben er in ons landje zelfs even een minister voor gehad. Wereldwijd zijn er op alle mogelijke niveaus, nationaal en lokaal, stappen gezet naar een formalisering en structurering van beleidsinitiatieven rond duurzame ontwikkeling. Dit is ook waar Agenda 21, een stappenplan dat reeds werd opgesteld na de Conferentie van de VN over Milieu en Ontwikkeling in Rio De Janeiro (1992), een allusie op maakt: het grote model van de duurzame ontwikkeling moet zijn weerslag krijgen op zoveel mogelijk domeinen, 'in het veld'. Dit is inderdaad een principe binnen duurzaamheid: participatie van zoveel mogelijk betrokkenen op zoveel mogelijk plaatsen en niveaus. Zo'n plaatselijk veld is ook de *Escuela Superior Politécnica del Litoral (ESPOL)*, een technische universiteit in Guayaquil, Ecuador. De specifieke invalshoek van een onderzoek dat daar gevoerd wordt rond duurzame ontwikkeling en de context van Ecuador zelf zal hier verder het onderwerp zijn. Eerst echter even een paar dingen bij de naam noemen.

Wat bedoelt men nu precies met duurzame ontwikkeling? Algemeen wordt de definitie van de Wereld Conferentie over Milieu en Ontwikkeling gehanteerd. Het betekent dan "ontwikkeling die tegemoet komt aan de noden van het heden zonder de behoeftevoorziening van de komende generaties in het gedrang te brengen". De basisidee hier is dat de economie het middel is om tot een goede levenskwaliteit te komen voor iedereen, binnen de draagkracht van de natuur.

SOCIAAL DUURZAAM ONDERNEMEN

Buiten het idee van participatie zijn nog drie andere factoren van belang. Duurzame ontwikkeling stoelt op de pijlers economie, ecologie en het sociale.

Wie zijn nu belangrijke spelers binnen duurzame ontwikkeling? Steeds meer wordt hierin geknipoogd naar de bedrijfswereld. Bedrijven hebben een alsmaar toenemende bewegingsvrijheid in de liberale mondiale markt en dit geeft hen alsmaar meer zeggenschap op het economische en commerciële terrein. Binnen duurzame ontwikkeling wordt zeker en vast een rol toegeschreven aan het bedrijfsleven. Agenda 21 wijst op twee mogelijke actiegebieden: het bevorderen van schonere productie én het promoten van verantwoord ondernemerschap. We weten pas wie verantwoord onderneemt als we dit kunnen nagaan met zekere meetinstrumenten. Zo hanteren

bedrijven sociale doorlichtingen, sociale labels en gedragscodes. Al deze en andere manieren van monitoring zijn te kaderen binnen de zogenaamde 'Sociale Verantwoordelijkheid van Bedrijven' (*Corporate Social Responsibility* of CSR). Dit is, zeer positief omschreven, 'de filosofie, inherent aan het management van een bedrijf, om niet enkel voor eigen profijt te werken maar ook voor dat van werknemers, hun gezinnen en de hele sociale omgeving, en dit met een integraal toekomstperspectief'. Hierover bestaan internationaal heel wat richtlijnen en initiatieven, o.a. van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OECD), de Wereldbank, de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO), enz. Deze zijn echter zelden bindend en schijnen meer een doekje voor het bloeden in de schaduw van de GATS akkoorden¹. Ze gaan immers lijnrecht in tegen alle mogelijke richtlijnen en regelgevingen die op een of andere wijze de handelsdoeleinden in de weg staan. Want zeg nu zelf: investeren in werknemers of in de gemeenschap waar je bedrijf gevestigd is, dat is een nadelige uitgangspunt en dus concurrentievervalsing. Maar laat ons eens kijken hoe een land als Ecuador zich positioneert binnen dit kader en hoe een concreet initiatief er daar kan uitzien.

IEDER ZIJN CONTEXT

Ecuador is sinds eind jaren '90 bijzonder voorbeeldig als plantje in de achtertuin van de VS. Het land heeft de dollarisering ingevoerd in 1999 om hun economie te saneren en gaan volop de weg van de vrije markteconomie op. De regering moedigt buitenlandse ondernemers aan om te investeren in Ecuador en wil gaan naar grotere productie en consumptie, ergo meer jobs, meer inkomens en meer welvaart. In het voetspoor van hun Westerse voorbeelden, zijn sommige bedrijven nu ook gaan investeren in schonere productie. Wat met sociaal verantwoord ondernemen? Prof. Rodolfo Paz, ingenieur op de ESPOL, stelt dat het grote verschil met de Westerse wereld is dat de Westerse economische groei bijna automatisch gepaard is gegaan met verbeteringen op sociaal vlak. De landen in het zuiden moeten nu echter in een globale economie concurreren met de hoogtechnologische ondernemingen uit het Noorden. Hierdoor kunnen zij, als ze al winst maken, deze niet nog eens investeren in betere werkomstandigheden voor hun werknemers, althans niet naar onze standaarden. Hij kijkt ook naar de technologie, die op maat gemaakt zou zijn voor moderne Westerse bedrijven en niet zomaar overgenomen kan worden in Ecuador. Dit land beschikt, net als vele landen in het Zuiden, over zeer veel arbeidskrachten. Paz heeft daarom willen werken aan een instrument dat 'eerlijk productie' meet. Dit is voor hem 'een productie die, zonder afbreuk te doen aan de traditionele aspecten inherent aan een private onderneming, ook aandacht schenkt aan het welzijn van de gemeenschap waarin ze zich situeert, via een evenwichtig technologiegebruik, een gezond salaris voor de werknemers en mogelijkheden voor de persoonlijke ontwikkeling van de arbeiders'. Hiervoor wil hij streven naar een sociale voetafdruk, het equivalent van zijn ecologische broertje.

DE REALITEITSTOETS

In dit onderzoek is nagegaan in welke mate de wetgeving in de praktijk wordt geïmplementeerd. Hieruit blijkt dat de openbare instellingen en overheid weinig in de pap te brokken hebben qua sociaal bedrijfsbeleid, laat staan op de controle ervan. Vakbonden zijn, tegen de wetgeving en internationale verdragen in, meestal niet toegelaten in bedrijven. Er mogen dan stemmen opgaan voor 'sociale verantwoordelijkheid voor bedrijven', hiervoor bestaan heel wat obstakels. Ten eerste kunnen kleine ondernemingen amper het hoofd boven water houden. Verder willen werknemers vaak zelf gigantisch veel uren kloppen, omdat hun loon dan iets hoger ligt. Een ander punt is de welig tierende corruptie. Voor een onderneming is het vaak voordeliger om een kleine som te betalen en daarmee wat regels te omzeilen dan effectief te investeren in duurzame sociale strategieën. Corruptie maakt het verschil uit tussen korte en lange termijn voordelen en het bestrijden ervan is een prioriteit om tot duurzame ontwikkeling te komen.

EEN SCHIJNMODEL?

Dit overzicht is slechts een fragment van wat aan duurzaam ondernemen onder de loep kan genomen worden, maar wat betekent het nu? Er bestaat duidelijk een kloof tussen wat op conferenties wordt uitgestippeld aan initiatieven om tot duurzaamheid te komen en de praktijk. Ook hierin hebben de grote mogendheden en algemeen het Westen het eerste en het laatste woord. Wij hebben hier in het Noorden nu beseft dat het zo niet langer verder kan met onze wereld, dat we er letterlijk aan kapot zullen gaan. Dus we tekenen de krijtlijnen uit van globale maatregelen tot beterschap moeten leiden. Of er tegelijk met deze visie tegenstrijdige evoluties aan de gang zijn, daar wordt nauwelijks rekening mee gehouden. Vandaar misschien het gebrek aan vordering in de goede richting tussen de Conferentie over Milieu en Ontwikkeling van 1992 in Rio De Janeiro en die van Johannesburg in 2002? Zolang de implementatie van akkoorden als GATS of het roekeloos opengooien

van markten veel sneller gaat dan gelijk welke uitbouw van stappen naar duurzame ontwikkeling, kan men zich de vraag stellen of dit ontwikkelingsmodel geen luchtkasteel is die de aandacht moet afleiden van de realiteit. Een andere wereld is mogelijk, maar voor er écht resultaat geboekt wordt op overheidsvlak, zal de daad ietsje meer bij het woord gevoegd moeten worden.

BRONNEN

- Addo, M.K. Ed. (1999). Human rights standards and the responsibility of transnational corporations.
- Benavides de Burga, M. & de Gastelumendi, G. (2002). Responsabilidad social empresarial: un compromiso necesario. <http://www.sase.com.pe/publicaciones/rse01.pdf> (19-10-'04)
- Brundtland, G. Ed. (1987). Our common future: the world commission on environment and development.
- Chambers, N., Simmons, C., & Wackernagel, M. (2000). Sharing nature's interest: ecological footprint as an indicator of sustainability.
- UNCED (1992). Agenda 21, hfdst. 30. Strengthening the role of business and industry. <http://www.un.org/esa/sustdev/agenda21chapter30.htm> (19-10-'04)
- World Bank (2002). In Latin america - A different business case for Corporate Responsibility. <http://www.worldbank.org/wbi/sdglobaldialogues/corporate/conclusions.html> (18-10-'04).

¹ Het GATS-akkoord is een van de multilaterale handelsovereenkomsten van de Wereldhandelsorganisatie (WTO). In het GATS - het General Agreement on Trade in Services - worden afspraken en verplichtingen rond de internationale handel in diensten vastgelegd. Volledige liberalisering en privatisering van de dienstensector is het doel. De macht van de overheid op het gebied van sociaal beleid, milieubescherming of duurzame ontwikkeling wordt door het GATS-akkoord grondig ingeperkt.

**U komt toch ook: 11 december 2004 – 10.15-17.30 uur
De Markten, Oude Graanmarkt, 1000 Brussel**

EERSTE VREDESCONFERENTIE ONTWIKKELEN EN ONTWAPENEN

De buitenlandse politiek van de Europese Unie op het rooster gelegd van menselijke veiligheid.

- Met Tobias Pflüger Europarlementsleid voor Verenigd Links en Duits vredesactivist, met Erik Meijer van SP Nederland en Nelly Maes (gewezen europarlementslid van Spirit (gevr.)
- Werkgroepen: economie, terrorisme, ecologie, interventie, Midden-Oosten, mislukte staten, burgerrechten, EU-leger, Turkije, lokale acties en vredeswerking.



ONTWAPENEN EN ONTWIKKELEN

| Georges Spriet |

Met een aantal progressieve organisaties zetten we een vredesconferentie op, die plaats zal grijpen op zaterdag 11 december 2004. Plaats van gebeuren is het gemeenschapscentrum De Markten, hartje Brussel, met name op de Oude Graanmarkt. De basislijn van deze conferentie is de beleidsbrief van de Europese Unie voor haar gemeenschappelijk en buitenlands beleid op de rooster te leggen van het UNDP-concept (Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties) over menselijke veiligheid. Hieronder plaatste we menselijke veiligheid in het kader van de kapitalistische wereldsamenleving.

Wie Vrede een beetje volgt de laatste jaren, weet dat wij graag dit concept, dat intussen officieel 10 jaar bestaat, naar voren schuiven als het basiskader waarin de wereldvrede gestalte zou moeten kunnen krijgen. Het is een concept dat voor een groot deel het traditioneel veiligheidsdenken opzij schuift. Het gaat hier niet om militaire veiligheid, afschrikking, bewapeningswedloop, superieure slagkracht, technologische ontwikkeling, repressie, spionage en andere elementen uit het traditionele veiligheidspatroon. Het is een idee over wereldvrede dat wil graven naar de diepere oorzaken van conflicten.

Inderdaad menselijke veiligheid gaat fundamenteel om basisbehoeftenbevrediging. Er worden zeven domeinen onderscheiden die met elkaar in verbinding staan, en elkaar onderling beïnvloeden. Deze zeven zijn: economische veiligheid, gezondheidsveiligheid, voedselveiligheid, milieuveiligheid, veiligheid van de gemeenschap, persoonlijke veiligheid en politieke veiligheid. Vanuit de VN-teksten zelf worden deze begrippen soms wel erg beperkt ingevuld, met name binnen de grenzen van de vrije markt. Maar wie sociale rechtvaardigheid als vertrekpunt neemt voor deze menselijke veiligheid, kan moeilijk anders dan op deze vrijmarktgrenzen stoten. We komen dus al snel bij onze maatschappelijke ordening terecht, en de manier waarop onze economie draait en de principes waarop ze gestoeld is: het kapitalisme.

Hieronder bekijken we deze onderdelen van menselijke veiligheid even van korter bij en grijpen geregeld terug naar de basistekst van Vrede hieromtrent.

ECONOMISCHE VEILIGHEID

Je kan toch moeilijk over economische veiligheid praten als je niet spreekt over de tegenstelling arbeid-kapitaal. De neoliberale globalisering houdt dikwijls regelrechte afbraak van de economische veiligheid in. In ons historisch tijdperk is het overgrote deel van de grondstoffen (de natuur) en het financieel en menselijk kapitaal in privé-handen. Enerzijds bevinden die productie- en distributiemiddelen zich door meedogenloze concurrentie in steeds minder en machtiger handen. De productie, distributie en verkoop hebben zich anderzijds steeds meer uitgebreid en geïnternationaliseerd. Er worden dus steeds meer 'productiekrachten' (niet noodzakelijk arbeiders in de

19de eeuwse betekenis) gebruikt. Deze tegenstelling tussen steeds geconcentreerder kapitaalbezit en een globalere maatschappelijke betrokkenheid bij de productie op wereldschaal, kenmerkt ons historisch tijdperk. Vanuit deze fundamentele tegenstelling zijn heel wat conflicten grondiger te begrijpen, zowel op nationaal als op internationaal vlak. Het huidige wereldhandelssysteem is er de oorzaak van dat het grootste deel van de bevolking in de Derde wereld in armoede leeft. Oneerlijke, door het Noorden opgelegde grondstofprijzen, enorme schuldenlast, opgelegde monoculturen, en de onaantoonbare druk tot vermindering van de overheidsuitgaven voor sociale voorzieningen als voorwaarde tot kredietverlening door IMF en Wereldbank, zijn slechts een paar voorbeelden die de landen in het Zuiden beletten zich te ontwikkelen. De overbepapening in die landen duwt de bevolking nog verder in de armoede.

VOEDSELVEILIGHEID

Je kan moeilijk over voedselveiligheid spreken als we het niet hebben over de greep van het Internationaal Muntfonds op het economisch beleid van zovele derdewereldlanden, of over de dwang om de landbouw te concentreren op exportgewassen, en de interne markt totaal te verwaarlozen. De wereldhandel in voedsel wordt volledige gedomineerd door een handvol multinationals. Hoe kunnen we over voedselveiligheid spreken als het heersende neoliberalisme de drinkwaterdistributie privatiseert, en dus nog enkel toegankelijk houdt voor het koopkrachtige deel van de bevolking. Het huidig niveau en de huidige wijze van verbruik van grondstoffen en energie voor industriële productie of "ontwikkelde" landbouwmethodes leidt naar uitputting van de natuur. De verarming van derdewereldlanden en de dwingende maatregelen van het IMF duwen hen naar een overexploitatie van hun natuurlijke middelen. Om te overleven plegen verarmde bevolkingen roofbouw op hun omgeving.

MILIEUVEILIGHEID

We kunnen moeilijk over milieuveiligheid iets zeggen als we niet de winstmaximalisatie als motor voor kapitaalsaccumulatie zien, die de milieukost gewoonweg niet opneemt in de kos-



tenstructuur, enkel de kosten om grondstoffen bruikbaar te maken worden geteld. De drang naar ongebreidelde groei, veelal door middel van productiviteitsstijging, in het hooggeïndustrialiseerde Noorden, haar technologische productiewijze en het verslinden van energie en grondstoffen dat daarmee gepaard gaat, veroorzaken zowel in het Noorden als in het Zuiden milieuproblemen. Industrieel afval vernietigt het milieu in het Noorden, en wordt dan maar naar het Zuiden geëxporteerd. Om in de behoeften van het Noorden te voorzien, wordt het Zuiden ondermeer verplicht de regenwouden om te hakken, die plaats moeten maken voor grootschalige bedrijven. Ook de armoede in de Derde Wereld veroorzaakt milieuproblemen. De bevolking in het Zuiden wordt verplicht haar natuurlijke omgeving geweld aan te doen (uitputting van de bodem, erosie). Er zijn ook geen middelen om milieuvriendelijke technieken aan te wenden.

GEZONDHEIDSVEILIGHEID

Hoe kan je over gezondheidsveiligheid spreken als er geen aandacht zou zijn voor de uitsluiting van grote delen van de wereldbevolking tot de gezondheidszorg, gewoonweg omdat ze te weinig koopkracht hebben. Gezondheidszorg wordt een marktproduct en is dan geen fundamenteel recht voor elke wereldburger. De dwang tot liberalisering vanuit de leidende kringen van de Europese Unie dwingt ook de openbare sector in de concurrentiestrijd waarbij de kosten-baten verhouding primeert op het behandelen van de mensen die nood aan verzorging hebben. De privatisering van de sector wordt daardoor sterk in de hand gewerkt, want ze wordt een nieuw terrein voor winstvererving.

VEILIGHEID VAN DE GEMEENSCHAP

Wat zouden we te vertellen hebben over veiligheid van de gemeenschap mochten we het niet kaderen tegenover de individualisering, de consumptiedwang voor elke mens, de greep van transnationale ondernemingen op grondstoffen, landbouwgronden, kortom de leefwereld van gemeenschappen. We moeten het toch hebben over het misbruik van godsdienstige of culturele gevoeligheden om groepen mensen te doen functioneren in de zucht naar macht van bepaalde individuen en groepen, in de steeds maar groter om zich heen grijpende wereldhandel. Hoe zien we niet dat in het streven naar superwinsten in zoveel productiepolen in de geglobaliseerde economie, de gezondheid, de veiligheid op het werk, ja zelf het leven van de arbeidsters of arbeiders van geen tel is. Deze geglobaliseerde economie doet ook bepaalde individuen en groepen naar gelijk welk middel grijpen – dus ook wapens – om een deel van de economische mogelijkheden voor de eigen groepsvoortgang te gebruiken (oorlogsdiamant, houtontginning, coltan...).

POLITIEKE VEILIGHEID

De politieke veiligheid wordt in het kapitalisme helemaal niet gegarandeerd, wat Bush daar ook moge over beweren. Een belangrijk deel van de strijd tegen het terrorisme onttrekt eenzijdig bepaalde emancipatiebewegingen uit het politieke veld en catalogeert hen als tegenstrijvers bij het terrorisme. Een maatschappij, ook al werkt ze of is ze ogenschijnlijk democratisch, kan dus heel wat structureel geweld in zich houden. Onder structureel geweld verstaan we het onderdrukkend geweld tegenover democratische eisen dat het gevolg kan zijn van de aard of structuur van de maatschappij zelf. Hierbij wordt zowel fysisch als psychisch en sociaal geweld gerekend. Het valt immers op dat als eenmaal democratische eisen gesteld worden die de structuur van een maatschappij zelf (zouden) aantasten, de staat en haar organisaties tot gewelddadige onderdrukking overgaan en niet terugdeinzen dictatorial of uiterst repressief op te treden. Meent zij ook dat de strijd voor een zo vreedzaam mogelijke maatschappij, of het zo vreedzaam mogelijk oplossen van conflicten, hand in hand gaat met de strijd voor een zo diep mogelijke democratie, en dit zowel op politiek-structureel vlak als op economisch vlak. Dat betekent dat alle maatschappelijke klassen, groepen en/of individuele actoren grondwettelijk evenveel rechten, vrijheden en plichten moeten verzekerd zijn en genieten.

PERSOONLIJKE VEILIGHEID

Vandaag moet vastgesteld worden dat, zeker in Europa, de democratie rechtstreeks bedreigd wordt door het publiekelliker en gewelddadiger optreden van racistische en fascistische groepen, organisaties en/of gedachtegoed. Vrede vzw meent dat dit in verband staat met de teloorgang van de socialistische ideologie, die solidariteit en gelijkheid als een van haar pijlers kent, en de maatschappelijke experimenten in die zin. De opgang van racistische en fascistische groeperingen en dito gedachten heeft eveneens te maken met het antwoord van het grootkapitaal op de blijvende economische crisis, waardoor de bevolking zich bedreigd voelt en haar toevlucht neemt tot discriminerende opinies over bepaalde groepen van mensen.

BESLUIT

Een lange opsomming om te stellen dat menselijke veiligheid maar kan bereikt worden in een maatschappij die de behoeftebevrediging van elke wereldburger centraal stelt, en dus niet het vrije initiatief om zoveel mogelijk winst te vergaren. Dergelijke maatschappij zal zeker het eigendomsrecht over de productiemiddelen moeten behandelen. Dergelijke maatschappij zal zeker het economisch functioneren moeten wijzigen: niet de markt als instrument voor winst maken kan een rechtvaardige economie sturen, maar een democratisch opgesteld plan om alle basisbehoeften te bevredigen. Het alternatief zal dus de basiselementen van het socialisme in zich moeten hebben.

EEN MISLUKTE “TRANSITIE”

| FPIF¹ POLICY STUDY-SEPT. 2004 |

De steeds maar stijgende kosten voor de Irak oorlog vormen een opvallend fenomeen. Met de transitie doelt men op de periode sedert eind juni 2004 toen een overgangsregering in Bagdad werd geïnstalleerd die een grondwet moet schrijven en verkiezingen organiseren. Schematisch wat meer uitleg.(red.)

De mislukte transitie van de Irakese oorlog vertaalt zich voor de Verenigde Staten en de wereld in een steeds maar hoger oplopende oorlogskosten. Niet alleen in geld, maar ook op humanitair en sociaal vlak.

1- **Amerikaanse gesneuvelden zijn het hoogst sedert de transitie** (gewonden en doden). Men telt een gemiddelde van 747 sedert de zogenoemde transitperiode en het aanstellen van de interim regering. Dit is een zeer groot contrast met de periode van de invasie toen telde men gemiddeld 415 voor de periode van mei 2003 tot juni 2004.

2- **De dood van niet Irakese contractanten was en is het hoogst sedert de transitieperiode.** Er is een opmerkelijke stijging van Amerikaanse en andere buitenlandse slachtoffers sedert de transitieperiode. Gemiddeld vonden 17,5 contractanten de dood sedert 28 juni, in de voorafgaande 14 maanden van de bezetting waren dit 7,6 die maandelijks de dood vonden.

3- **Stijgend Irakees verzet.** Door de blijvende bezetting is het transitieproces tot mislukken gedoemd. Men slaagt er niet in om onder de Irakezen steun te vinden of het verzet gevoelig te verzwakken. Volgens schattingen van het Pentagon is het aantal verzetstrijders verviervoudigd van 5000 naar 20.000 in de periode van november 2003 tot september 2004. Deze schatting is volgens waarnemers nog te laag, zij gaan ervan uit dat het aantal verzetstrijders geraamd moet worden tussen 40.000 en de 50.000. Hierbij moet men rekening houden met de 24.000 verzetstrijders die opgesloten of gedood zijn.

4- **De zogenoemde internationale coalitie krimpt na het instellen van de transitieperiode.** Het aantal landen dat men in de groep van de coalitie kan onderbren-

gen en dat de oorlog tegen Irak steunde, bedroeg 30 op 18 maart 2003 en kende in de daarop volgende maanden een zekere groei. Sedertdien hebben 8 landen hun

troepen of militaire aanwezigheid teruggetrokken, - u herinnert zich zeker nog de terugtrekking van de Spaanse troepen - Costa Rica heeft zelf gevraagd om uit de coalitielijst geschrapt te worden. Bij het begin van de oorlog vertegenwoordigde de coalitie landen 19,1 procent van de wereldbevolking. Op dit ogenblik vertegenwoordigen de blijvende coalitiegenoten amper 13,6 procent van de wereldbevolking.

OPVALLENDE KENMERKEN VAN DE MISLUKTE TRANSITIE – DE KOST VOOR DE VERENIGDE STATEN

A- **Humanitaire kost voor de VS en haar coalitiegenoten.** In de periode die begint met de oorlog en loopt tot 22 september 2004 (afsluiten van het FPIF-onderzoek) hebben 1.115 militairen van de coalitie het leven verloren, waaronder 1.040 Amerikaanse soldaten. Daarvan verloren 925 militairen het leven nadat Bush het einde van militaire operatie had afgekondigd op 1 mei 2003. Meer dan 7.413 VS-militairen zijn verwond sedert het begin van de oorlog, waarvan 6.953 (94 procent) sinds 1 mei 2003. In de periode van 1 mei tot 22 september 2004 werden er ongeveer 154 contractanten en sociale werkers

gedood, 52 van hen waren Amerikaanse staatsburgers. Ook de media bleven niet gespaard. 44 internationale mediawerkers werden gedood voor september 2004, waarvan 33 na de Bush verklaring van het einde van de militaire operaties. Acht van hen werkten voor Amerikaanse media-maatschappijen.

B- **Veiligheidskost** - Volgens het in Londen gebaseerde International Institute for Strategic Studies zou het Al Qaeda ledenaantal op dit ogenblik 18.000 bedragen, waarvan er ongeveer 1.000 in Irak actief zijn. Het State Departement document voor 2003 “ Patterns of Global Terrorism” spreekt van 625 doden en 3.646 gewonden als gevolg van terroristische aanslagen voor 2003. Het rapport erkent dat bij “ belangrijke incidenten” de aanvallen gestegen zijn van 60 procent voor 2002 naar 84 procent voor het jaar 2003. Met als gevolg een laag vertrouwen in de geloofwaardigheid van de VS-regering. Onderzoek in acht Europese en in de Arabische landen heeft aangetoond dat de publieke opinie van oordeel is dat de oorlog het terrorisme nog heeft verergerd in de plaats van het te doen afnemen. In de Verenigde Staten heeft een opiniepeiling van het “Annenberg Election Survey” aangetoond dat 52 procent de manier



waarop Bush de Irak-crisis leidt, afkeurt. **Militaire vergissingen** – Een aantal voormalige militaire ambtenaren hebben de oorlog bekritiseerd, o.a. generaal Anthony Zinni, die het beleid van Bush onder vuur nam, omdat met zijn politiek Bush afstand nam van de zogenoemde traditionele geallieerden, de Irakezen in ballingschap te veel vertrouwen schonk en hen te veel op het voorplan plaatste voor de naoorlogse periode. Hij verweet Bush dat hij Amerika onveilig maakte.

Laag troepenmoreel en slechte uitrusting – Bij een onderzoek onder de militairen, maart 2004, stelde men vast dat 52 procent van de soldaten een laag moreel hebben, drie vierde van de manschappen beklaagden zich over de gebrekkige leiding van hun officieren. Het gebrek aan een degelijke uitrusting was ook een steeds weerkerende opmerking. Het leger verzuidde om haar soldaten een goede uitrusting te verstrekken - soldaten zonder kogelvrije vest - waardoor de familie verplicht was om deze zelf aan te kopen. De troepen van de National Guard vormen eenderde van de VS-militairen in Irak. Hetgeen problemen stelt voor het thuisfront, omdat vele in hun woonplaats deel uit maken van de politie, brandweer en medische hulpdiensten.

Privé contractanten – Men schat dat ongeveer 20.000 privé-contractanten werken in opdrachten die normalerwijze door militairen worden gedaan. Deze hebben een gebrekkige opleiding en zijn niet onderworpen aan dezelfde rechtsregels als het militair personeel.

C- De economische kost – Het Congres heeft voor deze post een bedrag 151,1 miljard dollar voor Irak voorzien. De leiders van het Congres verwachten een additionele meerkost van ongeveer 60 miljoen dollar na de presidentsverkiezingen. De impact op lange termijn voor de VS-economie van de Irakese oorlog, zou volgens de economist Doug Henwood, kunnen oplopen tot 3.415 \$ voor ieder Amerikaans gezin. Een andere economist James Gailbraith van de University of Texas, voorspelt dat de oorlogsuitgaven de economie in zekere zin in het begin kan stimuleren, maar op lange termijn zal het jaren van economische onrust met zich

brengen, zoals een verhoging van het handelsdeficit en een hoge inflatie.

Hoge olieprijs – De olieprijs bereikte in augustus van dit jaar 48 \$ en in oktober was de prijs voor een barrel (159 liter) olie 54 \$. Dat is de hoogste prijs sedert 1983, een evolutie die door de meeste analisten o.a. toegeschreven wordt aan de verslech-

tering van de toestand in Irak. Volgens een CBS onderzoek, blijkt dat 85 procent van de Amerikanen buitengewoon getroffen werden in hun huishoudelijk budget door de hogere gas- en energieprijs. Men schat dat, indien de olieprijs rond een prijs van 40 \$ per barrel blijft schommelen gedurende een jaar, dan het bruto binnenlands product zal dalen met meer dan 50 miljard \$.

Economische impact voor de families van de militairen – Sedert het begin van de oorlogen in Afghanistan en Irak, werden 364.000 militairen van de reservetroepen en de National Guards opgeroepen voor een diensttijd van ten minste 20 maanden. Volgens een studie verdienen 30 tot 40 procent van de opgeroepen reservisten en National Guards minder dan tijdens hun job in het civiele leven. Het Army Emergency Relief rapport maakt melding dat de vraag van de families van de militairen voor voedselbonnen en financiële bijstand met meerdere 100 procenten gestegen is voor de periode van 2002 en 2003.

D- Sociale kost – De combinatie massieve defensie-uitgaven en belastingverlaging voor de rijken, betekent minder geld voor sociale uitgaven. Met de oorlogsuitgaven van 151,1 miljard dollar voor dit jaar, zou men 23 miljoen woonsubsidies hebben kunnen verstrekken, medische hulp voor meer dan 27 miljoen niet medisch verzekerde Amerikanen, het loon van ongeveer 3 miljoen leraars van het basisonderwijs hebben kunnen betalen. Men zou ermee 678.200 brandweerwagens, de medische en gezondheidskosten van ongeveer 82 miljoen kinderen kunnen bekostigen. Volgens een uitgelekte bron van het Witte Huis is men van plan om na de verkiezingen te snoeien in de uitgaven voor onderwijs, beroepsopleiding, medisch onderzoek en binnenlandse veiligheid.

De sociale kost voor de militairen – Om de nodige troepen in Irak te kunnen handhaven, heeft de legerleiding beslist de duur van de inzet van de soldaten te verlengen. Deze verlenging van de diensttijd in Irak komt vooral hard aan bij de reservisten, waarvan vele niet gerekend hebben op dergelijk lange afwezigheid van hun job en families. Volgens gebruiken in de mili-

KOSTEN TOT SEPTEMBER '04

151 MILJARD DOLLAR

Wat men met deze 151,1 miljard dollar had kunnen betalen voor de Amerikaanse burgeren:

- Huursubsidie voor een jaar: 23 miljoen
- Medische verzorging en bijstand voor niet verzekerden Amerikanen gedurende een jaar: 27 miljoen
- Jaarsalaris van leraars uit het basisonderwijs: 3 miljoen
- Nieuwe brandweeruitrusting: 678.200
- Gezinsbijstand gedurende een jaar: 20 miljoen

GE LIJK AAN 2 JAAR

- Voedsel voor de helft van de hongerige in de wereld
- Een globaal hulpprogramma voor het behandelen en preventie van aids
- Zuiver drinkbaar water en bevorderen van de gezondheidszorg in de ontwikkelingslanden
- Kinderinenting campagne voor al de kinderen in de ontwikkelingslanden

Geraamde oorlogskost op lange termijn voor ieder Amerikaans gezin: 3.415 \$
 Gemiddelde maandelijkse oorlogskost van de oorlog tegen Vietnam, aangepast aan inflatie: 5,2 miljard \$
 Gemiddelde maandelijkse kost van de Irak oorlog: 5 miljard \$
 Geraamde steekpenningen ontvangen door Halliburton van ondernemers: 6 miljoen \$
 Percentage van Irakezen die geen vertrouwen hebben in de burgerlijke of militaire bezettingsautoriteiten van de coalitie: 80%



taire politiek, wordt verondersteld dat de reservisten niet langer dan 12 maand moeten dienen om de vijf of zes jaar. Nu zijn deze militairen gemiddeld langer dan 320 dagen in Irak ingezet. Volgens een onderzoek zou meer dan de helft van deze soldaten niet meer bijtekenen.

Kost voor medische uitgaven voor oudstrijders en veteranen. Meer dan 64 procent van de meer dan 7.000 verwonde Amerikaanse militairen in Irak, kunnen geen militaire dienst meer opnemen. Men stelt bij hen een groot aantal amputaties vast, die te wijten zijn aan de slechte militaire uitrusting waardoor men niet in staat is vitale lichaamsdelen te beschermen. Zoals in vroegere oorlogen lijdten vele soldaten aan kwalen die niet onmiddellijk maar veel later erkenbaar zijn. De veteranen administratie voor gezondheidszorg is niet voorbereid om deze toevloed van klachten op te vangen. In mei heeft het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden een fonds voor het jaar 2005 van 2,6 miljard \$ goedgekeurd, dat is minder dan dat wat nodig is voor deze groep van veteranen.

Kost voor mentale gezondheidszorg - The New England Journal of Medicine berichtte in juli 2004, dat 1 op de 6 soldaten die terugkeren uit een oorlog, tekenen vertonen van posttraumatische stress stoornissen, vooral depressies of zeer grote angstgevoelens. Amper 23 tot 40 procent van de militairen met mentale problemen hebben medische hulp gezocht.

KOST VOOR IRAK

A- Humanitaire kost - Tot 22 september werden 12.800 tot 14.843 Irakese burgers gedood sedert de Amerikaanse invasie en de bezetting; men schat de gewonde burgers op meer dan 40.000 tijdens schermutselingen. 4.895 tot 6.370 Irakese soldaten en opstandelingen werden gedood. **De gevolgen van het verarmd uranium** - De impact van het inzetten van wapens met verarmd uranium in Irak is tot nu toe nog niet gekend. Het Pentagon schat dat de VS en de Britse troepen 1.100 tot 2.200 ton munitie met toxische en radioactieve bestanddelen hebben gebruikt in de periode van maart 2003. Menig wetenschapper stelt het gebruik van deze wapens tijdens de Golfoorlog verantwoor-

delijk voor de ziekteverschijnsels onder de Amerikaanse soldaten en voor de grote stijging van misvormde kinderen bij de geboorte in Basra (Zuid-Irak).

B- Veiligheidskost - Men stelt een gevoelige stijging vast van de criminaliteit, zoals moord, verkrachting en ontvoeringen, sedert maart 2003. Waardoor kinderen in huis gehouden worden en niet naar school gaan; vrouwen gaan 's avonds niet meer op straat. Het gemiddelde van de gewelddadige dodingen steeg van 14 per maand in 2002 naar 357 voor gans 2003. **Psychologische impact** - Leven onder een bezetting zonder veiligheidsgevoel heeft de Irakese samenleving verwoest. Een rondvraag van de Irak Center for Research and Strategic Studies van juni 2004 onder de Irakese bevolking, heeft aangetoond dat 80 procent van de Irakese van mening is dat de coalitietroepen beter nu of ten laatste na de verkiezingen Irak moeten verlaten.

C- Economische kost - De werkloosheid is met meer dan de helft gestegen, van 30 naar 60 procent voor de zomer van 2003. Bush beweert dat de werkloosheid is gedaald. De VS stelt amper 120.000 Irakese op een totaal 7 miljoen werknemers tewerk in wederopbouwprojecten.

Buitenlandse oorlogsprofiteurs bij de wederopbouw - De meeste wederopbouwcontracten werden aan Amerikaanse maatschappijen toegewezen in de plaats van aan de meer ervaren Irakese firma's. De topcontractant is Halliburton, waartegen een onderzoek loopt voor een bedrag van 160 miljoen dollar niet geleverde maaltijden aan de Amerikaanse troepen en voor 61 miljoen dollar voor de te duur aangerekende brandstof. Halliburton grabbelde ook nog voor 6 miljoen dollar aan steekpenningen van onderaannemers. Verder wordt deze maatschappij nog een verspilling van legermateriaal verweten voor een waarde van 85.000 \$ voor het achterlaten van legervoertuigen omdat ze een lekke band hadden.

Irakese olie-economie - De weerstand tegen de bezetting verhindert Irak om zijn olieproductie te exporteren en ten gelde te maken. Men schat de aanslagen op de olie-infrastructuur van het land op 118 aanvallen sedert juni 2003. In september 2004 heeft de olieproductie nog steeds

niet het vooroorlogse peil bereikt en door de aanvallen op de oliepijplijnen is de uitvoer maar zeer beperkt.

D- Sociale kost - Na meer dan een decennium van verlamdende sancties, werd de Irakese gezondheidsstructuur door de oorlog en de gevolgen van de invasie nog verdere schade toegebracht. De ziekenhuizen blijven verder lijden onder het gebrek aan de nodige medische apparatuur en medicijnen, dit alles bij een stijgend aantal patiënten.

Opvoeding en onderwijs - Volgens de schatting van UNICEF werden er tijdens het gewapend conflict meer dan 200 scholen in puin gelegd en duizenden scholen meer werden geplunderd in de periode na de val van Saddam Hussein. **Milieu** - De Amerikaanse militaire operaties hebben de waterverdeling en de rioolwaterzuiveringinfrastructuur en het kwetsbare ecosysteem van het land ernstige schade toegebracht. Het resulteerde in oliebranden die over land hun giftige rookwolken uitspuwden, waardoor zeer ernstige schade ontstaat voor de gezondheid van de bevolking en het milieu. De nog overal rondliggende niet ontplofte munitie en landmijnen is volgens een schatting de verantwoordelijk voor 20 doden per maand.

E- Mensenrechtenkost - Zelf na de val van Saddam Hussein, wordt Irak met inbreuken op de mensenrechten door de bezettende macht geconfronteerd. De reeds gekende vernedering en folterpraktijken van gevangenen is een zeer wijd verspreide praktijk van de bezetter zowel in Afghanistan, in Irak als op Guantanamo.

F- Soevereiniteitskost - Ondanks de proclamatie van de "Transfer of Sovereignty" aan de Irakese interim-regering blijft het land bezet door de VS en hun coalitie bondgenoten en heeft het een zeer beperkte politieke en economische onafhankelijkheid. De interim-regering heeft niet de autoriteit om de meer dan 100 decreten van het vroegere CPA onder leiding van Paul Bremmer, waaronder de privatisering van de Irakese staatsbedrijven of het verbod op het bevoordelen van Irakese ondernemingen bij de wederopbouw, te herroepen.



KOSTEN VOOR DE WERELD

A- Humanitaire kost – De meeste militairen en contractanten in Irak zijn Amerikanen, maar de troepen van hun bondgenoten hebben ook reeds meer dan 135 doden. Daar vooral alle aandacht en internationale middelen naar Irak gaan, wordt er geen of weinig aandacht besteedt aan de andere crisishaarden in de wereld.

B- De verminking van het internationaal recht – Het unilateraal optreden van de VS, in tegenspraak met het charta van de VN, schept een zeer gevaarlijk precedent voor andere landen, die dit als 'voorgaande' kunnen aanwenden om een echte of vermeende bedreiging met militair geweld te beantwoorden. De Verenigde Staten hebben eveneens een inbreuk gepleegd op de Conventies van Genève, waardoor het meer dan waarschijnlijk wordt dat in de toekomst ook andere landen deze internationale beschermregels niet meer zullen eerbiedigen ten opzichte van krijsgevangenen en burgers in de oorlogsgebieden.

C- Ondermijning van het VN-gezag – Herhaaldelijk heeft de Bush-administratie de legitimiteit en de geloofwaardigheid van VN aangevallen. Hierdoor heeft ze de mogelijkheid tot handelen van de internationale instellingen om een regeling en een ontwapening te bewerkstelligen, ondermijnd. De inspanning van de Bush-administratie om de goedkeuring van de VN te krijgen voor haar optreden en het aanstellen van een Iraakse transitie regering was vooral gedictieerd door haar positie als bezettende macht, waardoor de internationale notie van de nationale soevereiniteit van landen, die de basis vormt van het VN-charta buiten spel gezet wordt. Dat is één van de redenen waarom Kofi Annan speciaal dit punt uit het handvest aanhaalde om de oorlog tegen Irak als illegaal te bestempelen.

D- Uitbouwen van de zogenaemde "coalitie" – Door de oppositie in de VN-veiligheidsraad, moesten de VS de illusie wekken dat ze multilateraal gesteund werden door een zogenaemde "coalition of the willing". Hierdoor wilde ze niet alleen de VN autoriteit omzeilen, maar ook de democratische publieke opinie in verschillende bevriende landen. Tot mid-

den september van dit jaar bestond de Amerikaanse coalitie in Irak uit 29 landen. Deze landen, samen met de VS vertegenwoordigen maar 14 procent van de wereldbevolking.

E- Kostprijs voor de globale economie – Met het bedrag van 152,1 miljard dollar dat de VS voor de oorlog in Irak uitgegeven heeft, kon men de honger op onze planeet met de helft verminderen, men kon Aids

CIJFERS

VS-militairen gesneuveld of verwond

• Maandelijks gemiddelde sinds 28 juni 2004: 747

• Maandelijks gemiddelde voor 28 juni 2004: 449

Aantal VS-militairen gewond bij gevechten sedert het begin van de oorlog: 7.413 (waarvan 94% na 1 mei 2003)

Percentage van gewonden die niet meer in dienst kunnen gehouden worden: 64%

Irakese soldaten en opstandelingen gedood sinds mei 2003: 24.000

Irakese burgers gedood sinds 20 maart 2003: 12.900 tot 14.843

Aantal doden bij de contractanten: 154

• Maandelijks gemiddelde sinds 28 juni 2004: 17,5

• Maandelijks gemiddelde in voorgaande periode: 7,6

Aantal gedode journalisten & media medewerkers: 44

Aantal verzetsstrijders in Irak:

• November 2003: 5.000

• Augustus 2004: 20.000

Percentage van de wereldbevolking vertegenwoordigd door VS en coalitie landen (maart 2003): 19,1% - met militairen in Irak: 13,6%

Percentage van Amerikanen die geloven dat de Irak oorlog het imago van hun land in de wereld heeft geschaad: 69%

Aantal VS militairen die langer dan de normale dienstdaag moeten blijven: 20.000

Percentage van de reservisten die een lager loon ontvangen dan tijdens hun burgerleven: 30 tot 40%

Fractie van de leden van de National Guard dat nu deel uitmaakt van de VS-bezettingmacht in Irak: 1/3.

efficiënter en globaler in de wereld bestrijden, men kon de kinderen in de arme landen de nodige inentingen geven en men kon efficiënter zuiver water voor meer dan twee jaar bezorgen aan de wereldburgers die hiervan tot op heden verstoken blijven. De grote olieprijsstijging is het gevolg van de oorlog en schept het gevaar dat we terug vervallen in een periode van stagflatie zoals in 1970. Nu reeds berekenen de luchtvaartmaatschappijen dat dit voor hen een meerkost van 1 miljard dollar per maand zal veroorzaken.

F- Ondermijning van de globale veiligheid en ontwapening – De door de VS gevoerde oorlog en de bezetting hebben internationaal terroristische organisaties gealarmeerd, waardoor de burgerbevolking niet alleen in Irak maar overal in de wereld het doelwit van aanslagen wordt. Het jaarverslag van Buitenlandse Zaken, over het internationaal terrorisme vermeldt dat in 2003 het aantal aanslagen het hoogst waren sinds men deze incidenten optekende.

G- De globale milieukost – De door de VS afgevuurde munitie met verarmd uranium heeft bijgedragen tot de pollutie van het Iraakse grondgebied en grondwater, met onvermijdelijke milieuschade voor de buurlanden. De zeer verontreinigde Tigris stroom vloeit door Irak, Iran en Koeweit.

H- Mensenrechten – De memo van het departement justitie aan het Witte Huis, dat folteren toegestaan is, stond in contradictie met en is een inbreuk op de internationale conventie tegen foltering (waarvan de VS één van de ondertekenaars is). Dit geeft - in combinatie met de zeer wijd verspreide informatie over de mishandeling van de Iraakse gevangenen door VS-militairen en de inlichtingendiensten - groen licht voor folteren en mishandelingen door regeringen in de wereld.

Vertaald en bewerkt:
Antoine Uytterhaeghe
Bron: The Mounting Costs of the Iraq War
www.fpiif.org/papers

¹ FPIF, Foreign Policy in Focus, is een denktank die een buitenlandse agenda wil waar maken die gebaseerd is op burgerschap. In het adviescomité vind je o.a. de namen van John Cavanagh, Michael Klare, Jim Lobe

HET EINDE VAN DE TWEE-STATEN-OPLOSSING

I Ludo De Brabander I

"U zou zich moeten herinneren dat dezelfde dag waarop het Israëlijsch leger inspanningen doet en er in slaagt om de ene terrorist na de andere te elimineren, dat op diezelfde dag, zoals op elke dag van het jaar, binnen de grenzen van Israël, bij de 400 kinderen worden geboren, van wie sommigen nieuwe zelfmoordenaars zullen worden. Realiseert u zich dat? (...) Zolang we niet gescheiden zijn, betekent een dergelijke meerderheid (van Palestijnen – LDB) het einde van de joodse staat Israël"

(Prof. Arnon Sofer in een dringende brief aan premier Sharon)¹

Het Israëlijsch parlement, de Knesset, heeft zopas het 'disengagement-plan' goedgekeurd. Sharon's controversieel plan moet er voor zorgen dat tegen eind 2005 alle 21 kolonies in de Gaza en 4 in de Westelijke Jordaanoever zijn ontruimd. Met disengagement exploiteert Sharon de indruk dat er geen Palestijnse onderhandelingspartner meer is.

Er liggen nogal wat obstakels op de weg. De Knesset moet zich nog buigen over de nodige uitvoeringswetten en dat kan, gezien de onenigheid binnen de regering, voor de nodige discussie zorgen. Daarnaast is er te verwachten dat de kolonisten niet als lammetjes uit de Gaza zullen wegtrekken. Ook het overleven van de regering staat op het spel. Likoed, de partij van Sharon, dreigt over het plan te splitsen. Vier Likoed-ministers zwaaien met hun ontslag als er geen referendum over het plan volgt.

Hoe moeten we het plan inschatten? De regering in Washington heeft de uitslag van de stemming al geprezen als een belangrijke stap naar vrede met de Palestijnen. Een regeringswoordvoerder zei: "We denken dat het terugtrekkingsplan een gelegenheid vormt om de belangen van beide zijden te bevorderen. De Verenigde Staten geloven dat met het Gaza-disengagement plan, zoals voorgesteld door premier Sharon, het moment is gekomen voor vooruitgang en terugkeer naar het politieke proces".²

Van de regering Bush viel er weinig anders te verwachten. Sharon kan rekenen op de onvoorwaardelijke steun vanuit Washington ook al neemt hij een loopje met de 'routekaart naar vrede'.³ Er zijn veel redenen te bedenken over het waar-

om van deze onvoorwaardelijke steun. Zo is er de link met de oorlog tegen Irak, waarvan we al weten dat de officiële argumenten vals waren. De joodse professor Tony Judt schreef daarover eind vorig jaar in de *New York Review of Books* dat de Irak-oorlog voor velen in de Amerikaanse regering een belangrijke strategische overweging vormde, namelijk de nood om

hard verzet, een militaire overwinning dus.

De feiten op het terrein geven optimisten en co ongelijk. Voor Sharon gaat het om een berekening. Gaza is een eerder betekenisloos klein stukje gebied, waarop vooral te veel Palestijnen wonen en weinig kolonisten. De verdediging van de kolonies sloopt te veel middelen op. Voor

De joodse professor Tony Judt schreef dat de Irak-oorlog voor velen in de Amerikaanse regering een belangrijke strategische overweging vormde, namelijk de nood om het Midden-Oosten te destabiliseren en dan zo te hertekenen dat het voor Israël interessant uit komt.

het Midden-Oosten te destabiliseren en dan zo te hertekenen dat het voor Israël interessant uit komt.⁴ Hoe het ook zij, de Amerikaans-Israëlijsche band is nog nooit zo sterk geweest.

GEEN VREDESPLAN

Verder zullen slecht geïnformeerde optimisten stellen dat na de terugtrekking van het Israëlijsche leger uit Zuid-Libanon, de ontruiming van de Gaza een logische nieuwe stap is die uiteindelijk zal leiden naar een volledige terugtrekking uit alle bezette gebieden. Een variant daarop is de redenering van Hamas volgens welke de terugtrekking een gevolg is van jarenlang

elke kolonist is er gemiddeld meer dan één soldaat. M.a.w. de kosten wegen niet op tegen de baten. Annexatie van dat gebied met de inwoners erbij levert alleen maar problemen op en kan Israël in demografisch 'onevenwicht' brengen.

Wordt Gaza dan een soort van mini-Palestijnse staat? Het antwoord is neen, want Israël houdt zich het recht voor om sommige militaire bases te behouden. Vreemde troepen (lees: een VN-beschermingsmacht), aldus het disengagement plan, mogen de Gaza niet in, zonder de uitdrukkelijke toestemming van Israël. Dit valt moeilijk te rijmen met onafhankelijkheid.



*De acties van
extremische joods
kolonisten en leger
maken van het
centrum van Hebron
een dode stad*

De premier gaat daarentegen wel onverminderd door met zijn bouwwoede in de Westelijke Jordaanoever. Dat gebied heeft een zeer grote joods-historische, maar ook strategische (water!) betekenis. Volgens de Israëlische vredesorganisatie 'Vrede Nu' heeft de Israëlische regering in 2003 1.627 offertes uitgeschreven voor de bouw van nieuwe huizen op de Westelijke Jordaanoever, een cijfer dat voor zich spreekt. Dat geldt ook voor de muur die in de Westelijke Jordaanoever wordt gebouwd. Eens voltooid zal die er voor zorgen dat bijna de helft van het territorium aan Israëlische zijde komt te liggen. In het 'disengagement' plan - waar de westelijke Jordaanoever systematisch met de namen Samaria en Judea wordt benoemd - is er alleen maar sprake van het militair ontruimen van Noord-Samaria. In de rest zullen "de bestaande veiligheidsactiviteiten doorgaan".⁵

'HET VREDESPROCES IS GEDOOD'
Het oordeel van Tony Judt is vernietigend: "Het vredesproces in het Midden-Oosten is gedaan. Het stierf niet, het werd gedood." Zijn artikel, dat de titel "het alternatief" draagt, sloeg binnen de joods-Amerikaanse gemeenschap in als een

bom, omdat hij het aandurfde de ontmanteling voor te stellen van Israël als joodse staat. Judt kreeg het etiket van nestbevuiler opgekleefd en werd bedacht met de bekende adjectieven als 'antisemitische' of 'zelf-hatende' jood. Judt raakte een gevoelige snaar door Israël een 'anachronisme' te noemen en het zionisme te omschrijven als een gefrustreerde nationalistische beweging die beter thuishoort in de 19^e eeuw. "Het idee van een 'joodse staat' - een staat waarbinnen joden en de joodse religie over exclusieve privileges beschikken van dewelke niet-joodse burgers voor altijd zijn uitgesloten - ligt geworteld in een andere tijd en plaats", aldus Judt. De feiten op de grond, aldus Judt, maken een twee-staten-oplossing zo goed als onmogelijk. Er zijn teveel nederzettingen, te veel joodse kolonisten en teveel Palestijnen en ze leven al tezamen zij het gescheiden door prikkeldraad, muren, checkpoints en allerlei pasjes. "Wat de wegenkaart ook moge zeggen, de echte kaart is die op de grond en daar liggen de feiten".⁶

Die feiten hebben er mee voor gezorgd dat de discussie over een binationale staat zo langzamerhand terug op de politieke agenda's verschijnt. In een reac-

tie op het Genève-akkoord⁷ - een initiatief van prominente figuren dat uitgaat van de idee van een twee-statenoplossing met ontmanteling van de nederzettingen - maar ook op het onvermogen van de eigen corrupte leiders, publiceerde Fatah - een van de belangrijkste PLO-fracties, de partij ook van Yasser Arafat en Marwan Barghouti - op 1 december 2003 een verklaring waarin zonder meer gepleit wordt voor één pluralistische democratische staat.⁸ Dit om te komen tot "een vrede zonder grenzen, muren en controleposten" en die is "gebaseerd op de terugkeer van de vluchtelingen". Fatah beschuldigt in de verklaring haar leiders het recht op terugkeer van de vluchtelingen te verkopen in ruil voor een staat die vooral het "Israëlische veiligheidsbelang ten goede komt en ook voor een aantal lui van het Palestijnse regime moet dienen om hun illegale opbrengsten" te laten stijgen.

Fatah staat niet alleen. Velen in het Palestijnse kamp zien geen heil meer in een twee-staten-oplossing. Zelfs premier Ahmed Qurei dreigde in een reactie op het unilaterale disengagement plan: "Dit is een Apartheid-oplossing met als doel de Palestijnen in kantons te stoppen. Wie kan dit aanvaarden? We zullen gaan voor een

een-staat-oplossing...⁹ De speciale VN-gezant voor het Midden-Oosten, Terje Roed-Larsen, vroeg zich op zijn beurt af, of we "het einde naderen van de twee-staten-oplossing, de grondslag van al onze vredesinspanningen".¹⁰

De feiten maken een twee-staten-oplossing zo goed als onmogelijk. Er zijn teveel nederzettingen, teveel joodse kolonisten en teveel Palestijnen; en ze leven al tezamen zij het gescheiden door prikkeldraad, muren, checkpoints en allerlei pasjes.

BINATIONALE STAAT, OOIET IDEE VAN ZIONISTEN

Hoewel 78 procent van de joodse Israëli's zich verzet tegen het idee van één staat ligt het nochtans geworteld in het vroegere zionistische discours. In de periode van het Britse mandaat Palestina propageerden prominente zionisten zoals Martin Buber, Henrietta Szold, Judah Magnes en Arthur Ruppin, de binationale staat.¹¹ Robert Weltsh, net als de meeste promotors van een binationale staat lid van Berit Shalom, schreef in 1925 in de *Judische Rundschau*: "De toekomst van Palestina, zijn vreedzame ontwikkeling en welvaart, kunnen alleen maar behouden blijven door een politiek systeem waarin beide volken met gelijke rechten zij aan zij leven, verbonden door de natuurlijke communicatiebanden, economische en culturele relaties. We willen geen joodse staat, maar een binationale Palestijnse gemeenschap".¹² De zionistische leiding zette het plan van een exclusief joodse staat op een laag pitje maar bleef het als een ideaal doel beschouwen.¹³ Een tacticus als Ben Goerion, had begrepen dat met een minderheid van 20 procent in het toenmalige mandaatgebied, de joden te zwak waren om in te gaan tegen zowel de Britten als de Palestijnen. Na de stichting van de staat Israël in 1948 werd de piste van een binationale staat verlaten en dit wegens de veranderde krachtsverhoudingen en de

sterk veranderde politieke situatie (resolutie 181 waarin het opdelingplan van de Algemene Vergadering van de VN en de Holocaust). Vanaf 1967 tot aan de vooravond van Oslo waren het de Palestijnen die het idee van een democratische en

niet-godsdienstige staat, waarin joden en Palestijnen gelijke rechten zouden bezitten, genegen waren. Tegelijk weigerden ze de erkenning van de staat Israël en beschouwden ze de joden niet als een natie maar als godsdienstige gemeenschap, waarmee het Arabisch karakter van Palestina wordt benadrukt.

Vandaag zijn de aanhangers van één enkele staat te vinden in beide kampen, zij het volgens volledig andere uitgangspunten. Israëli'sch rechts promoot 'Groot-Israël' en eist openlijk de annexatie van de Westelijke Jordaanoever en de Gaza-strook op met behoud van het joods karakter van de staat. Een belangrijk deel van deze groep maakt deel uit van de regering en voert harde oppositie tegen Sharons disengagement plan. Efi Eitam, leider van de Nationaal Religieuze Partij en voormalig lid van de regering Sharon, wil de Palestijnen hooguit een soort 'derderangsburgerschap' geven. Wie zich daar niet naar schikt moet volgens Eitam 'getransfereerd' worden, een mooier woord voor deportatie. Eitam ziet het zo: de Palestijnen van de Westelijke Jordaanoever zouden stemrecht krijgen in het Jordaanse democratische systeem en Israël zal hen een 'brede gemeentelijke vrijheid' verlenen.¹⁴ Een andere variant op de Groot-Israël gedachte stelt voor om het hele gebied ten westen van de Jordaan in tien cantons in te delen, 8 Israëli'sche en

twee Palestijnse, met als gevolg dat joden dan niet de numerieke, maar wel de politieke meerderheid blijven behouden.

DEMOGRAFISCHE OBSESSIE

Rechts, extreemrechts maar ook zionistisch links kijken angstvallig naar de demografische evolutie, die in het nadeel speelt van de joodse staat. Nu al wonen er meer dan 20 procent Palestijnen in Israël zelf. Het vergt dan inderdaad al waanzinnige scenario's om bij annexatie van de Palestijnse gebieden er voor te zorgen dat het joods karakter van de staat niet wordt aangetast, want tegen 2020 zouden de Palestijnen volgens de demografen in de meerderheid zijn. Arnon Sofer van de Haifa Universiteit heeft berekend dat de totale bevolking ten westen van de Jordaan 15,5 miljoen zal bedragen tegen 2020 : 6,4 miljoen joden en 8,8 miljoen Palestijnen. Dat deed de hoofdonderhandelaar van Ehud Barak al ras besluiten dat het beter is "zelf de grenzen te bepalen en een Uzeren muur te plaatsen tegen de demografische dreiging". Het is paradoxaal genoeg Sharon die dit ideeetje van zionistisch links heeft overgenomen door een peperdure muur te bouwen met zo weinig mogelijk Palestijnen aan de Israëli'sche kant en zoveel mogelijk joodse nederzettingen en vruchtbare grond aan de andere kant.

De demografische obsessie is niet zonder gevolgen voor de Palestijnse Israëli's. Een voorbeeld is de afkondiging van een nieuwe wet op 31 juli 2003, die het verblijf of burgerschap verbiedt van Palestijnen uit de bezette gebieden die getrouwd zijn met een Israëli'sche burger.¹⁵ Familievereniging wordt hierdoor onmogelijk gemaakt. De Knesset verlengde deze zomer de wet, met familiale drama's tot gevolg. In de Knesset regent het voorstellen die telkens geïnspireerd zijn op demografische 'dreigingen'. Knesset-lid Avigdor Lieberman van de Nationale Unie (*Yisrael Beiteinu*) bijvoorbeeld wil dat elke Israëli'sche Arabier die weigert een loyaliteitseid af te leggen bij het afhalen van zijn identiteitskaart, uit het land wordt gezet.¹⁶

Ook links laat zich niet onbetuigd. Leidende leden van de Arbeiderspartij steunen het plan om Palestijnse nederzet-



tingen van Israël naar de Palestijnse gebieden te verhuizen. Dat ideeetje vonden we terug in de onderhandelingsvoorstellen van premier Ehud Barak. In zo'n geval is het Palestijnse-Israëliësch stadje, Umm al-Fahm. Maar de inwoners zelf zijn daar niet happig.¹⁷ Dat lokte de commentaar uit van Dr. Amnon Raz-Krakotzkin van de Ben Gurion Universiteit van de Negev dat het "beangstigend is wanneer joden over demografie spreken".¹⁸ Raz-Krakotzkin: "het vredesdiscours van Israëlisch links gaat in feite over niets anders dan zich ontdoen van de Arabieren, en daarom klinkt het net hetzelfde als transfer". De keuze van zionistisch Israël voor een joodse staat heeft weinig perspectief als het tegelijk ook een democratie wil zijn. Dat is kort samengevat de stelling van Tony Judt. De keuze voor het ontmantelen van de joodse nederzettingen in de bezette gebieden en een twee-staten-oplossing met het behoud van het joods karakter wordt alsmaar moeilijker en kan zelfs leiden tot een burgeroorlog. Daarenboven verandert dat niets aan de huidige discriminatie van de Palestijnse Israëli's, die hoe dan ook een hypotheek legt op de democratie. Een andere hypothetische weg bestaat erin zich te ontdoen van de hele Palestijnse bevolking door een politiek van etnische zuivering of ze van de honger laten omkomen of totdat ze vanzelf weggaan. Uiteraard is dat politiek verwerpelijk, maar ook niet in het belang van de staat Israël. Het is immers waarschijnlijk dat het land daardoor het statuut van eeuwige paria zou krijgen met een nieuw regionaal conflict er bovenop. Een derde weg bestaat erin de bezetting handhaven, met als resultaat dat binnen enkele jaren de Palestijnen in de meerderheid zullen zijn. In de boutade van Judt betekent dit dat Israël "ofwel een joodse staat zal zijn ofwel een democratie. Maar logisch gezien kunnen beide niet".

POSTZIONISME EN EEN STAAT

Dit brengt ons bij het enige duurzame alternatief namelijk dat Israël moet evolveren naar een postzionistische staat, waarin de discriminatiewetten worden weggewerkt om zo ruimte te maken voor een één-staat-oplossing. "De uitdaging voor de één-staat-oplossing is een politie-

ke weg te vinden door de transitie van een rivaliserend etno-nationalisme naar een democratisch seculiere formule die Israël's rol als joodse haven kan behouden terwijl de Apartheidachtige privileges worden ontmanteld..."¹⁹

Binnen de Israëlische vredesbeweging zijn er voor en tegenstanders van een binationale staat. Gush Shalom-man Ury Avnery is tegen een binationale staat gekant omdat hij het een gevaarlijke utopie vindt: "er is geen enkele reden om aan te nemen dat de huidige post-Holocaust Israëlische generatie of haar opvolger deze oplossing zal aanvaarden, omdat het volledig in conflict is met de mythe en ethos van Israël". De Israëlische historicus Ilan Pappé daarentegen vindt de twee-staten-oplossing dan weer een utopie. Hij verzet zich bovendien uit principe tegen het concept van zionistische staat. In een artikel dat 3 jaar geleden is geschreven, richt hij zich specifiek tot het vredeskamp. Dat lag er na Oslo verweesd bij. Volgens Pappé moet de vredesbeweging "openlijk de noodzaak introduceren om Israël te de-zioniseren als het enige middel om tot vrede en verzoening te komen met de Palestijnse bevolking. Het moet niet alleen het Palestijnse recht op terugkeer verdedigen, maar ook de praktische manier om dat te verwezenlijken. (...) het moet durven uitkomen met moedige ideeën over een toekomstige politieke structuur in een situatie waar de twee-staten-oplossing irrelevant is geworden, gezien de demografische verspreiding van Palestijnen en joden tussen de Jordaan en het Middellandse-Zeegebied. Dergelijke nieuwe politieke structuren kunnen de vorm aannemen van een binationale of seculiere democratische staat of iets van die aard".²⁰ Meron Benvenisti, de Israëlische publicist en Midden-Oosten kenner stelt het nog scherper in zijn kritiek op het disengagement-plan: "Sharon heeft een plan voorgelegd dat een 'joodse democratische staat' lijkt te beloven via 'scheiding', 'het einde van de verovering', 'het ontmantelen van de nederzettingen' – en ook het gevangen zetten van zo'n drie miljoen Palestijnen in Bantoestans. Het is een 'interim plan' dat bedoeld is om eeuwig mee te gaan. Maar het plan zal maar meegaan, zolang als de illusie blijft

bestaan dat 'scheiding' een manier is om het geschil op te lossen. De dag zal echter komen dat de aanhangers van deze illusie zullen begrijpen dat 'scheiding' een manier is om te onderdrukken en domineren. Dan zullen ze in actie schieten om het Apartheidsapparaat te ontmantelen."²¹

¹ Lili Galili. A Jewish demographic state. In: Haaretz, 16 oktober 2004

² www.cnn.com op 27 oktober 2004

³ Het tijdschrift Soemoed publiceerde de Nederlandstalige tekst van de routekaart in een afzonderlijk dossier. Dat is ook via Internet beschikbaar op http://www.xs4all.nl/~npl/Soemoed/Soemoed_3134.htm#dossier

⁴ Tony Judt. *Israel: the Alternative*. In: *New York review of books*, volume 50, nr 16, 23 oktober 2003

⁵ De engelstalige versie van het disengagement-plan

⁶ Tony Judt. 23 oktober 2003. *Ibidem*

⁷ Zie: Shiko Behar en Michael Warschawski. *De Israëlische tekst en context van het Genève-akkoord*. In *Uitpers* nr 49, januari 2004

⁸ De tekst van Fatah is gepubliceerd op <http://www.ong-democratic-state.org/articles/fateh.html>

⁹ Geciteerd in: Gary Sussman. *The Challenge to the Two-State Solution*. In: MERIP, zomer 2004

¹⁰ *Ibidem*

¹¹ Martin Buber is een joods filosoof, theoloog en bijbelvertaler; Henrietta Szold stichtte onder meer de Hadassah (Nationale Zionistische Vrouwenorganisatie van Amerika) en eerste vrouwelijke lid van de Zionistische executieve; Judah Magnes was voorzitter van de nog jong Hebreeuwse Universiteit en een van de stichters van Berit Shalom, een organisatie van intellectuelen die voorstander waren van een binationale staat; Arthur Ruppin was socioloog en wordt de vader van de zionistische nederzettingen genoemd, wegens zijn rol o.m. in het Joods Agentschap. Hij was ook lid van Berit Shalom.

¹² Het citaat komt uit: Susan Lee Hattis. *The Binational Idea in Palestine During Mandatory Times*. Shikmona Publications, Haifa, 1970, pp. 4-5 zie: <http://www.brightonandhoveprosnyagogue.org.uk/shavuot.htm>

¹³ Maxime Rodinson. *De joodse natie in droom en daad*. EPO, Berchem, 1988, pag. 83

¹⁴ zie: <http://www.haaretz.com/hasen/pages/qa.html?qaNo=102>

¹⁵ <http://www.adalah.org>

¹⁶ Lili Galili. A Jewish demographic state. In: Haaretz, 16 oktober 2004

¹⁷ Memri. *Israeli Arabs prefer Israel to Palestinian Authority*. Special dispatch series nr 117, augustus 2000 (zie <http://www.memri.org>)

¹⁸ Lili Galili. 16 oktober, *ibidem*

¹⁹ Virginia Tilley. *The One-State Solution*.

²⁰ Ilan Pappé. *The Decline and Fall of the Israeli Left*. 3 oktober 2001. Gepubliceerd op de website van het Alternative Information Center (<http://www.alternativenews.org/>)

²¹ Meron Benvenisti. *Founding a binational state*. In: Haaretz, 22 april 2004

BOEKBESPREKING

DE EUROPESE UNIE EN DE LISSABON-STRATEGIE

I Willem De Klerk I

"De Europese Unie moet tegen 2010 de meest competitieve en de meest dynamische kennismaatschappij worden." Dat is het centrale economische objectief zoals geformuleerd op de Lissabon-top in maart 2000. Het is dan ook de grote verdienste van deze marxistische studie, onder het redactionele oog van Herwig Lerouge (Solidair), om de mythes m.b.t. de 'Lissabon-strategie' te ontmaskeren en te kaderen als richtsnoer in de Europese (sociale) politiek. Aangenomen wordt (door diverse auteurs die aan deze studie meewerkten) immers dat de nationale hervormingen van de welvaartstaat, de neerwaartse evoluties op arbeidsmarkt tot zelfs de militaire ambities van een Europese avant-garde georchestreerd worden vanuit een Europese kapitalistische agenda, waarin de Lissabon-strategie een centraal sluitstuk vormt. Goed dus dat ze eens degelijk onder de loep wordt genomen, zowel wat haar inhoud, totstandkoming en impact betreft. En toch gaat dit uiterst leesbare boekje over meer dan de Lissabon-strategie. Ook de Europese militaire agenda, de grondwet en de politieet-juridische integratie van de unie komen aan bod. Waarbij uitdrukkelijk het verband gezocht en gelegd wordt tussen de economische politiek en de militaire ambities van de unie, een analyse waar we ons als vredesbeweging zeker in kunnen vinden.

SOCIAAL EUROPA?

In een eerste deel (van de hand van Henri Houben) staat vooral de Lissabon-strategie zelf centraal. Doorspekt met feitenmateriaal en tabellen wordt deze op bijna briljante marxistische wijze ontmaskerd als een patronaal project. Toverwoorden als 'volledige werkgelegenheid', 'concurrentievermogen', 'vergrijzing' of 'onderzoek en opleiding' moeten de werkelijkheid maskeren die er, aldus Houben, één is van sociale afbraak.

Neem nu de doelstelling om tot 'volle-

dige werkgelegenheid' te komen. Niemand kan daar toch tegen zijn? De realiteit is echter anders, zo stelt Houben vast. De zogenaamde activering culpabiliseert de werkloze voor het niet vinden van werk, stuurt overheidsoptreden in de richting van het afnemen van vergoedingen, en spoort de werker aan tot aanvaarden van oninteressante, tijdelijke en slecht betaalde jobs. De flexibilisering van de arbeidsmarkt wordt op die manier een feit, o.m. dankzij de actieve steun van een faciliterende en acti-

geraffineerd wordt beschreven hoe werkgeverslobby's (en niet in het minst de Europese Ronde Tafel van industriëlen) hun stempel wisten te drukken op deze Lissabon-strategie, die, aldus Houben, zijn sociale weerklank niet gemist heeft in de lidstaten. Het is immers de Europese constructie die, althans volgens deze visie, de krachtsverhoudingen in en de krachtslijnen van het sociaal beleid in de lidstaten bepaalt.

Niemand kan toch tegen de doelstelling van volledige tewerkstelling zijn? Maar deze zogenaamde activering spoort de werker aan tot aanvaarden van oninteressante, tijdelijke en slecht betaalde jobs.

verende overheid.

Of neem nu de vergrijzing, een maatschappelijke evolutie die door werkgevers, en bij monde van Europa, wordt aangegrepen om het pensioenstelsel te hervormen en het brugpensioen af te schaffen. De pensioenbedragen van de staat dienen in deze logica te worden beperkt om privé-pensioensparen aan te moedigen en zo de financiële markten te ontwikkelen. In het kielzog van de pensioenhervormingen dreigen daarenboven ook de gezondheidszorg en grote delen van de sociale zekerheid te worden meegesleurd.

Op analoge wijze wordt verder uitgewerkt hoe de Lissabon-agenda aanleiding geeft tot een (poging tot) overname van het Amerikaanse sociale model, tot verlaging van de loonkost, afstemming van onderwijs op arbeidsmarkt, voltooiing van de binnenlandse markt, privatisering van de openbare diensten, delokalisering naar Oost-Europa, de ontwikkeling van financiële markten en meer van dat moois. Zeer

VREEDZAAM EUROPA?

Daarenboven ziet de auteur de Lissabon-strategie als een strategie die op oorlog met de VS zou aansturen: "de concurrentie tot elke prijs om wereldleider te worden is het basisprincipe van de Lissabon-strategie en staat tegenover dezelfde strategie bij de andere machten". Dit Europa zou m.a.w. de tegenstellingen met andere kapitalistische machten aanscherpen, te beginnen met de VS: "Het bereidt zich voor op een confrontatie met zijn concurrenten, eerst met de VS, maar ook met Japan en de Aziatische landen. Dit conflict gaat over concurrentie tussen multinationals. Het is dus een economisch gevecht. Maar het vertoont al veel politieke en militaire aspecten". Een militaire en politieke uitbouw van de unie dringt zich dus op, met alle risico's van dien voor de militarisering van de industrie.

Het is deze gedachte die verder wordt uitgewerkt in een vierde deel (door Herwig Lerouge), dat de titel 'Europa zonder verdediging?' meekreeg. Terecht wordt de Navo

en de rapid response force met de vinger gewezen als medeverantwoordelijk voor Amerikaanse aanvalsoorlogen. En al even terecht wordt van leer getrokken tegen het mogelijk alternatief van het Europees leger: "Dit leger zou helemaal geen buffer tegen de Amerikaanse oorlogspolitiek zijn, dan wel een leger in dienst van de belangen van de Europese monopolies". Een Europees leger leidt bovendien bijna onvermijdelijk tot de militarisering van de economie, de groei van militaire budgetten, de afbouw van sociale budgetten en vergroting van het oorlogsgevaar. Minder terecht denk ik concludeert de schrijver tot steun aan en bewapening van zogenaamde 'anti-imperialistische landen', zonder deze verder te specificeren.

DEMOCRATISCH EUROPA?

Het huidige kapitalistische Europa is m.a.w. niet vreedzaam en zoals we reeds zagen ook allesbehalve sociaal. Maar wat met het democratisch gehalte van de unie? De Grondwet doet hier, volgens Lerouge, weinig goeds vermoeden. In een tweede deel van de studie neemt hij deze "te verwerpen grondwet" onder de loep om een aantal merkwaardigheden vast te stellen. Zo constateert hij onder meer dat het economisch beleid overeenstemt met het respect van een markteconomie waar de mededinging vrij is. En dat elk ander aspect ondergeschikt is aan dit principe. De consequenties hiervan worden wellicht onderschat, aldus Lerouge, die terecht opmerkt dat al wie pleit voor openbare controle weldra het etiket 'antigrondwettelijk' kan opgeplakt krijgen. Ook de grondwettelijke verankering van de samenwerking met de Navo en het totale gebrek aan enig voorstel op sociaal vlak wordt op de korrel genomen.

En dat is lang niet alles. Als we de auteurs mogen geloven, komt straks zelfs de hele rechtstaat in gevaar. In een derde deel beschrijft men de groeiende greep van de uitvoerende macht op juridische en poli-

tiële organen. In het voetspoor van de Patriot Act in de VS komen, met de Europese politieel-juridische afspraken, ook in Europa rechten en vrijheden in het gedrang. Niet in het minst heeft dit zijn consequenties voor sociale bewegingen die de bestaande politieke orde in vraag stellen. Begrippen als 'strijd tegen het terrorisme' en 'de uitzonderingsstaat' worden in dit deel verklaard, tegenover de achtergrond van recente juridische evoluties. Voer voor elke activist!

CONCLUSIE

De Lissabon-strategie wordt m.a.w. ontmaskerd als een economisch project ten dienste van, en in grote mate gedetermineerd door, de Europese bedrijfsleiders met mondiale ambities. Het is een weinig sociaal project, want staat voor flexibilisering en liberalisering, voor individualisering van het loon en socialisering van het risico. Het grijpt alle maatschappelijke uitdagingen (vergrijzing, werkloosheid, enz.) aan om de welvaartstaat als 'probleem' voor te stellen en maatregelen te nemen in de richting van minder sociale bescherming. Het Amerikaanse model fungeert in deze als 'lichtend voorbeeld'. Erg vreedzaam lijken de bedoelingen ook al niet te zijn, want Lissabon zou aansturen op oorlogsvoering met de VS. De Lissabon-strategie zou daarenboven nu reeds dominant en richtinggevend zijn in de sociale politiek van de lidstaten.

De ontmaskering van Lissabon gaat echter te ver. De afbouw van sociale democratie in de lidstaten heeft m.i. minder te maken met een Europese orkestratie (misschien wel gedeeltelijk, en vooral ideologisch) dan met een neerwaartse concurrentiespiraal tussen de lidstaten: om de meeste jobs, om het beste investeringsklimaat, met als gevolg de meeste ecologische hinder, de minste belastingsinkomsten, enz. In eigen land illustreerde de DHL-saga het failliet van die neerwaartse spiraal en de

noodzaak aan overheidscontrole op de economie en het oprukkende kapitaal, een controle die nog slechts bovenstatelijk mogelijk is. Een Europese aanpak dringt zich m.a.w. net op, ook al laten de huidige krachtsverhoudingen weinig ruimte voor echte Europese sociale politiek.

De mogelijke politieke en militaire confrontatie met de VS moet toch ook enigszins gerelativeerd worden. Vooreerst zijn er, zeker sinds de uitbreiding met 10 nieuwe lidstaten, aanzienlijk wat tegenstanders van een dergelijke koers. Zo zullen de Britten, maar ook bijvoorbeeld Polen en Nederlanders de goede relaties met Amerika blijven nastreven. Bovendien valt het nog af te wachten of de recente meningsverschillen van landen als Frankrijk, Duitsland en België zich zullen blijven manifesteren in de toekomst. Te verwachten valt immers dat plooiën worden gladgestreken (en de plooiën werden al hier en daar gladgestreken op het economische, politieke en militaire domein) en dat de toekomst van een 'Westerse transatlantische entiteit' gegarandeerd en geconstrueerd wordt met het oog op de instandhouding van het verdrukkende interstatelijke wereldsysteem.

Eén van de grootste verdiensten van dit boek is, zoals reeds gezegd, dat het de Lissabon-strategie tracht te ontmaskeren als onderdeel van een asociale Europese agenda. Toch vrees ik dat men hierin een te groot politiek gewicht toedicht aan de Lissabon-strategie enerzijds, en de huidige Europese politiek anderzijds. Niettemin stelt het boek de grote pertinente vragen, die inmiddels in zowat alle politieke fracties tot 'taboe'gedegradeerd werden. Daarenboven wordt uitdrukkelijk het verband gelegd tussen het sociale en het militaire, een analyse die ons nauw aan het hart ligt. ■

Marxistisch studies
De Europese Unie en de
Lissabon-strategie



Alle boeken die in Vrede besproken worden, kan je verkrijgen bij De Groene Waterman, Wolstraat 7 Antwerpen T.03/232.93.94 of groenewaterman@groenewaterman.be - www.groenewaterman.be

ESF: OPROEP VAN DE VERGADERING VAN SOCIALE BEWEGINGEN

Wij maken allen deel uit van campagnes, sociale bewegingen, organisaties van uitgesloten, vakbonden, mensenrechtenbewegingen, internationale solidariteitsorganisaties, feministische bewegingen, vredesorganisaties tegen de oorlog.

Wij komen uit alle regio's van Europa en zijn hier samen ter gelegenheid van het derde Europees Sociaal Forum.

We zijn talrijk en onze diversiteit is onze kracht.

De oorlog toont ons vandaag het meest sombere en trieste gelaat van het liberalisme. De oorlog en de bezetting in Irak, de bezetting van Palestina, de moordpartijen in Tsjetsjenië en de verborgen oorlogen op het Afrikaanse continent bedreigen de toekomst van de mensheid. De oorlog in Irak werd gerechtvaardigd met leugens. Vandaag is Irak vernederd en verwoest.

De Irakezen zijn de gevangenen van oorlog en terreur. De bezetting heeft op geen enkele wijze geleid tot vrijheid of tot een verbetering van de levensomstandigheden. Integendeel, de oorlog was enkel maar koren op de molen van de aanhangers van de clash der beschavingen. Wij komen op voor een onmiddellijke stopzetting van de bombardementen, de terugtrekking van de troepen uit Irak en het herstel van de soevereiniteit van het Irakese volk. Wij erkennen het recht van het Irakese volk om zich te verzetten tegen de bezetting.

Wij steunen de

Israëlische en Palestijnse bewegingen die opkomen voor een rechtvaardige en duurzame vrede. In overeenstemming met de beslissing van het Internationaal Gerechtshof en met de unanieme stemming van de Europese landen in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties vragen wij het einde van de Israëlische bezetting en de afbraak van de apartheidsmuur. Wij eisen ook economische en politieke sancties tegen de Israëlische regering zolang die het internationaal recht en de rechten van het

Palestijnse volk aan haar laars blijft lap-pen. Daarom nemen wij deel aan de internationale actieweek tegen de apartheidsmuur van 9 tot 16 november en aan de Europese actiedagen van 10 en 11 december, de verjaardag van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De wereldwijde klimaatontregeling vormt een bedreiging zonder voorgaande voor de toekomst van onze kinderen en de mensheid. Wij steunen de oproep van de

de protesten tegen de G8-top in Schotland in juli 2005.

Wij vechten voor een ander Europa, dat seksisme en geweld tegen vrouwen resoluut afwijst en het recht op abortus erkent. Wij ondersteunen de internationale actiedag tegen geweld tegen vrouwen van 25 november 2004 en de mobilisaties naar aanleiding van de internationale vrouwendag op 8 maart.

Wij verzetten ons tegen elke vorm van discriminatie van mensen met een handicap. In alles wat mensen met een handicap aanbelangt, verdedigen wij het principe "niets over ons, zonder ons". Alle bewegingen hier aanwezig zouden actief mensen met een handicap in hun rangen moeten opnemen. Wij verzetten ons tegen de eugenetica en vechten voor het recht op leven en volledige burgerrechten voor mensen met een handicap. Alle socia-

le fora zouden volledig toegankelijk moeten zijn voor mensen met een handicap en wij erkennen dat gebarentaal een basisvoorwaarde is voor het betrekken van doven.

Wij zijn tegen racisme en tegen het Fort Europa, voor de rechten van migranten en asielzoekers, voor vrije migratie, voor burgerrechten op basis van verblijf en voor de sluiting van alle gesloten centra. Wij zijn tegen de uitwijzing van immigranten. We stellen een actiedag voor op 2 april 2005 tegen racisme, voor vrije



milieubewegingen voor een internationale actiedag tegen klimaatwijziging in 2005. Wij ondersteunen de campagnes tegen Genetisch Gemanipuleerde Organismen, voor landbouw- en voedselzekerheid en een veilig milieu.

In februari 2005 sluiten we ons aan bij de acties en manifestaties tegen de top van de Navo in Nice. Tegenover de uitgesproken wil van de grootmachten om de wereld te blijven regeren en haar het neoliberale model op te leggen, zullen wij massaal mobiliseren naar aanleiding van

migratie, voor het verblijfsrecht als alternatief voor een Europa gebaseerd op uitsluiting en uitbuiting.

Terwijl het Europees grondwettelijk verdrag zich bevindt in de fase van ratificering, blijven wij erop hameren dat een directe raadpleging van de Europese volkeren hierover noodzakelijk is. De ontwerpgrondwet beantwoordt helemaal niet aan onze verwachtingen. Het grondwettelijk verdrag maakt van het neoliberalisme de officiële doctrine van de EU. Het zorgt ervoor dat de concurrentie de hoeksteen wordt van ons Europees publiek recht en van alle menselijke activiteiten. Het houdt helemaal geen rekening met de doelstellingen van een duurzame samenleving, vanuit ecologisch standpunt bekeken. Het legt het vrije verkeer van personen aan banden en weigert gelijke rechten te geven aan mensen die wel in Europa verblijven maar niet de nationaliteit hebben van één van de lidstaten. Op het vlak van de Europese defensie en de buitenlandse politiek kent het een rol toe aan de Navo en duwt het de Europese Unie verder in de richting van militarisering. Het primaat van de markt zorgt ervoor dat het sociale steeds in de verdrukking komt en het verdrag bevestigt de reeds voorziene ontmanteling van de openbare diensten.

Wij komen op voor een ander Europa. Onze mobilisaties dragen de hoop uit op een Europa zonder werkloosheid of bestaansonzekerheid. Wij vechten voor een kleinschalige landbouw die de voedselzekerheid kan waarborgen, arbeidsplaatsen in de landbouw kan beschermen en de kwaliteit van het milieu en de landbouwproducten wil verdedigen als gemeenschapsgoederen. Wij willen een Europa met een open vizier op de wereld, dat het asielrecht respecteert, het vrije verkeer van personen toelaat en burgerrechten wil verschaffen aan iedereen die in Europa verblijft. Wij vragen een echte sociale gelijkheid tussen vrouwen en mannen en gelijke lonen. Wij willen een Europa dat een culturele en talendiversiteit promoot en het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren, t.t.z. het recht om op een democratische wijze over hun toekomst te beslissen, erkent. We vechten voor een Europa dat de rechten van de loontrekken-

den respecteert, correcte lonen en een grote sociale bescherming waarborgt. Wij bestrijden alle maatregelen die, ondermeer door nieuwe vormen van onderaanneming, leiden tot een achteruitgang van de arbeidsomstandigheden.

Wij vechten voor een Europa dat oorlog afwijst, de internationale solidariteit bespoedigt en een ecologisch duurzame samenleving beoogt. Wij komen op voor ontwapening, tegen kernwapens en tegen militaire basissen van de Verenigde Staten en de Navo in Europa. Wij steunen alle dienstweigeraars.

Wij verwerpen de privatisering van de openbare diensten en gemeenschapsgoederen als water. Wij willen dat de mensenrechten, de sociale, economische, politie-

richtlijn Bolkestein.

Nu de nieuwe Europese commissie zich schaamteloos een ultraliberaal profiel aanmeet, moeten we in gans Europa een proces van mobilisatie op gang brengen om de erkenning af te dwingen van sociale, politieke, economische, culturele en ecologische rechten, zowel individuele als collectieve rechten, zowel voor vrouwen als voor mannen. Alle volkeren uit Europa moeten betrokken worden bij dit mobilisatieproces, dat alle krachten moet hergroeperen die bereid zijn om strijd te leveren tegen het Europese neoliberale model, over de bestaande meningsverschillen heen.

Op 20 maart 2005 is het de tweede verjaardag van de start van de oorlog

Wij lanceren een oproep voor een centrale manifestatie in Brussel op 19 maart, tegen oorlog en racisme, tegen het neoliberale Europa, tegen de privatiseringen, tegen de richtlijn Bolkestein, tegen de aanvallen op de arbeidsduur, voor een Europa van rechten en van solidariteit tussen de volkeren.

ke, culturele en ecologische rechten het pleit winnen van het recht op vrije concurrentie, de winstlogica en de dominantie over de landen uit het Zuiden door middel van de schuldenlast. Wij verzetten ons ertegen dat de oorlog tegen het terrorisme misbruikt wordt om democratische en burgerrechten op de helling te zetten, om meningsverschillen te stigmatiseren en om sociale conflicten te criminaliseren.

De Europese sociale beweging steunt de nationale mobilisatie van 30 oktober in Italië tijdens de ondertekening van het Europees grondwettelijk verdrag, een mobilisatie tegen oorlog, neoliberalisme, racisme en voor een terugtrekking van de troepen uit Irak, voor een ander Europa. Wij steunen de mobilisatie in januari 2005 tegen de top tussen Frankrijk, Spanje en Duitsland over het Europees grondwettelijke verdrag. Wij steunen de mobilisatie van 11 november 2004 tegen de Europese

tegen Irak. Op 22 en 23 maart zal de Europese Raad vergaderen in Brussel. Wij roepen op voor betogingen in alle Europese landen. Wij lanceren een oproep voor een centrale manifestatie in Brussel op 19 maart, tegen oorlog en racisme, tegen het neoliberale Europa, tegen de privatiseringen, tegen de richtlijn Bolkestein, tegen de aanvallen op de arbeidsduur, voor een Europa van rechten en van solidariteit tussen de volkeren. Wij doen een oproep aan alle sociale bewegingen en aan de Europese syndicale beweging om die dag massaal op straat te komen.

Tekst vertaald uit het Engels door Koen Stuyck van 11.11.11.

EUROCENTRISME

| Georges Spriet |

Hij heeft wel wat onze nieuwe minister van Buitenlandse Zaken. Recht voor de raap, zonder omwegen en lichtjes brutaal. De waarheid mag gezegd worden, stelt hij, zijn waarheid.

CONTINUÏTEIT

We zaten even uit te kijken waar het met Karel De Gucht als top van onze diplomatie naar toe zou gaan. Het bleek al gauw dat hij de grote lijnen van de paarse regering, en van zijn flamboyante voorganger Louis Michel, over zou nemen. Een pro-Europa koers, niet anti-Washington maar geen vazallenhouding, en Centraal-Afrika zou hij blijven op de politieke agenda zetten. Hij verbaasde niet echt door uitgesproken het belang van de economie te benadrukken in onze diplomatie.

En inderdaad, hij spreekt zich niet honderd procent uit tegen een mogelijke Navo rol in Irak, benadrukt echter dat België daar geen Navo verantwoordelijkheden op zal nemen, en zorgt voor het transport van VN goederen. "Het is uiteraard de Irakese bevolking die verantwoordelijk is voor de leiding van het politiek proces, dat moet uitmonden in een nieuwe grondwet, een nieuw parlement en een nieuwe regering. Deze nieuwe regering zal moeten in staat zijn de welstand van de burgers te garanderen, als ook de veiligheid en dit zonder buitenlandse hulp."¹ Hij stelt dat de EU en de VS dikwijls dezelfde doelstellingen (antiterrorisme, duurzame ontwikkeling) hebben maar dat ze verschillen qua manier waarop deze moeten gerealiseerd worden. Hij pleit voor een sterke Europese peiler binnen de NAVO.

Dus, wie gedacht had dat Louis Michel werd weggepromoveerd naar de Europese Unie, zodat België zonder gezichtsverlies een meer pro-Amerikaanse koers zou kunnen gaan volgen, komt toch wel bedrogen uit. De rol van kritische bondgenoot van Washington lijkt wel een echt paars kenmerk te zijn.

BELEIDSPUNTEN

Karel De Gucht wil een sterke Europese

Unie zien, waarin België haar invloed kan doen gelden. Hiervoor ziet hij een rol bij de Benelux, en bij een beleid van bilaterale politiek. Hij stipt dezelfde prioriteiten aan als de strategienota voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid die in december 2003 door de regeringsleiders van de EU-lidstaten werd goedgekeurd. Het gaat hier om terroristische dreiging, verspreiding van massavernietigingswapens, grensoverschrijdende crimi-

over de proliferatie (spreiding) van massavernietigingswapens, en rept met geen woord over bijvoorbeeld kernontwapening en de verantwoordelijkheid daarin van de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad. Hij zal zich inzetten voor het realiseren van Resolutie 1540 die oproept voor een verhoogde exportcontrole en betere beveiliging van risicomateriaal, met bijzondere aandacht voor de zaak Iran.

In de VN breekt hij een lans voor multi-

Geen wereldschokkende wendingen met De Gucht: leve de globalisering, leve de wereldhandelsorganisatie, ontwikkelings-samenwerking en buitenlands beleid samen smelten; maar ook een "betekenisvolle rol spelen" in het Midden-Oosten.

naliteit, mislukte staten, om zich heen grijpende ziektes als Aids. Er zijn bijzondere Belgische ambassadeurs aangesteld voor respectievelijk migratievraagstukken, terrorismepolitiek en aids-bestrijding.²

In dit verband wil Minister De Gucht ook iets doen aan het beeld over de EU dat bij de bevolking heerst. "Opiniepeilingen hebben aangetoond dat wij er slechts matig in geslaagd zijn onze burgers voor de uitbreiding of voor de Europese grondwet te sensibiliseren. Dit is niet goed omdat daardoor het draagvlak voor Europa bij onze publieke opinie dreigt te verzwakken. Een referendum zou een uitstekende gelegenheid bieden om de belangstelling voor Europa verder levendig te houden."

Zoals de algemene teneur in de internationale kringen hem voorzegt, spreekt hij

lateralisme en looft de houding en inspanningen van de algemeen secretaris, Kofi Anan.

Azië en zeker China ziet hij als een uitdaging qua economische relaties. "Ik hecht bijzonder belang aan economische diplomatie. Het gaat hem over het wegwerken van allerlei obstakels, barrières en moeilijkheden die onze exporteurs en investeerders ondervinden bij hun pogingen om vreemde markten te veroveren. Wij moeten als overheid ons meer inspannen om ervoor te zorgen dat in andere landen betere "randvoorwaarden" berstaan voor onze ondernemingen om economische activiteiten te ontplooiën." Minister De Gucht stelt nog: "Het onlangs afgesloten akkoord binnen de Wereldhandelsorganisatie over de liberalisering van de

landbouwsubsidies is een belangwekkend feit”.

De nieuwe minister van Buitenlandse Zaken is van mening dat de Europese Unie alle inspanningen moet leveren om bij te dragen tot een oplossing van het Israëlisch Palestijns conflict. “De EU mag zich ook niet laten opsluiten in de functie van geldschietter, maar moet trachten een betekenisvolle rol te spelen in het politiek proces.”

En wat de mislukte staten betreft wil hij de Belgische middelen voor “preventieve diplomatie” inzetten om de heropbouw van deze staten te helpen hun institutionele capaciteiten te versterken opdat ze hun economische, politieke en sociale verantwoordelijkheid weer op zouden kunnen nemen. België wil een gecoördineerd beleid voeren op dit vlak tussen de verschillende ministeries: buitenlandse zaken, defensie, ontwikkelingssamenwerking. Karel De Gucht herhaalt: “Het regeerakkoord vraagt ontwikkelingssamenwerking verder te laten aansluiten bij het buitenlands beleid”.

Het terrorisme is niet weg te denken van de internationale agenda. De minister vindt dat er naast de “klassieke” middelen tegen het terrorisme – politieonderzoeken, informatie uitwisseling, arrestaties, veroordelingen – ook moet gekeken worden naar de vraag waarom terroristische organisaties weinig hinder lijken te ondervinden bij een voortdurende rekrutering.

Geen wereldschokkende nieuwe wendingen, dus, in het Belgisch buitenlands beleid met de aanstelling van Karel De Gucht: leve de globalisering, leve de Wereldhandelsorganisatie, ontwikkelings-samenwerking en buitenlands beleid samen smelten; maar ook “een betekenisvolle rol spelen in het Midden-Oosten”.

CENTRAAL-AFRIKA

En de regio van de Grote Meren?

In zijn toespraak tot de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties zei hij te geloven in de mogelijkheid een oplossing te vinden voor dit probleem. “Ik weiger te geloven dat het stabilisatieproces gedoemd is tot een impasse of tot mislukken. De internationale gemeenschap moet bewijzen dat ze het verschil kan maken. Het overgangsproces moet slagen. De internationale gemeenschap kan nooit voldoende herhalen dat de politieke verant-

woordelijken de plicht hebben dit te doen slagen.”

Zitten in dit citaat niet al de kiemen voor zijn latere uitspraken?

Na een korte rondreis van de minister, kenden we zijn inschatting van de situatie. De Kongolese leiders lijken hem niet van het kaliber te zijn waarmee men een overgangsproces van totale chaos naar een geordende samenleving mee zal kunnen realiseren. Vele Kongolese politici ontbreken ook de nodige steun of democratische onderbouw. President Kabila is maar op een eigenaardige manier aan de macht gekomen zegt ie. En van anderen is het duidelijk dat het welzijn van de Kongolezen hen niet zo na aan het hart ligt. In Kigali daarentegen is er een duidelijk regime aan de macht, het moge er met de mensenrechten niet altijd honderd procent zijn, en ze hebben met hun troepen het buurland bezet, dat wel, maar er wordt tenminste een beleid gevoerd. Dat is zowat de teneur van zijn uitspraken. Later gaat hij nog een eindje verder dit pad op: Kongo zou onder internationale curatele moeten worden geplaatst.

EUROCENTRISME

He he, is me dat even schrikken. Deze minister zegt wel heel erg ongezoeten zijn mening. Moet kunnen, denk je dan. Maar handig is het niet, zeggen de commentatoren. Hij zou wat meer diplomaat moeten zijn, hoor je bij professoren. Ach, na zo'n uitspraken zal het wel normaal zijn dat Kinshasa even boos is, dat – naar De Gucht's eigen zeggen – de ambassadeur hem racisme verwijt. Karel Kuifje in Kongo, hoorde je bij president Kabila. Ja, daar heeft het wel iets van.

Er is inderdaad vooreerst het grote vraagteken, wat hij met zijn uitspraken wilde bereiken. Opgemerkt zijn entree doen? Dat is dan meteen gelukt. Inderdaad de “politieke verantwoordelijken op hun plicht wijzen te transitie te doen slagen”? Dat is dat met deze ook wel gebeurd, maar of het de zaak ook echt vooruit helpt is niet meteen duidelijk.

In Kongo is zeker zijn positievere benadering van het regime in Kigali in het verkeerde keelgat geschoten.

Wat mij bijzonder stoort is de evidentie waarmee gesteld wordt dat de internatio-

nale gemeenschap alles beter zal doen verlopen. Dat is ronduit eurocentrisme. Welke actoren van deze internationale gemeenschap zoeken niet hun eigen belang veilig te stellen? En kijken we maar even naar de recente ervaringen van maatschappijopbouw waar deze internationale gemeenschap verantwoordelijk voor is. In Bosnië hebben de laatste verkiezingen een verdere polarisatie onder de maatschappelijk groepen getoond. In Kosovo mag de militaire en politiole greep niet een seconde verzwakken of het geweld laait onmiddellijk weer op. Het verkiezingsproces in Kosovo dat naar een normalisering van de toestand streefde, toont de wanhoop, frustratie, polarisatie en afkeer meer dan duidelijk. Laat ons nog zwijgen over de wederopbouw in Afghanistan of Irak.

Centraal-Afrika vormt natuurlijk een heel ander dossier. Maar wie is er daar verantwoordelijk voor de chaos, of voor de “mislukte staat Kongo”? We kunnen toch niet anders dan verwijzen naar het kolonialisme en het neokolonialisme dat decennia lang een dictator de hand boven het hoofd heeft gehouden die absoluut rechtstreeks verantwoordelijk is voor de “afwezigheid van de staat” en het niet-besturen van het land. Mboetoe regeerde op de uitverkoop van de rijkdommen, op vriendendiensten en op repressie. En is de internationale gemeenschap niet verantwoordelijk voor een geglobaliseerd systeem waarin bepaalde groepen alleen maar de mogelijkheid zien om via wapens deelgenoot te worden van de economische rijkdom en zo de situatie voor de groep te verbeteren?³ Als minister De Gucht zou vaststellen dat de huidige elites in Kongo niet direct het transitieproces zullen doen lukken, moet hij toch even de vraag stellen waar die elites vandaan komen. En even kijken of de internationale gemeenschap ook daar geen verantwoordelijkheid draagt. Politiek zijn we met zijn verbaal geweld in elk geval geen stap verder geraakt.

¹ Toespraak van Minister De Gucht op de 59^{ste} Algemene Vergadering van de Verenigde Naties www.diplomatie.be

² Toespraak van Minister De Gucht op de Diplomatieke Dagen, 30 augustus 2004 www.diplomatie.be

³ Ruddy Doom, Structuur van de waanzin. Academia Press, 2001



EEN SCHONE VRIENDSCHAP TUSSEN FRANKRIJK EN CONGO BRAZZAVILLE MET EEN PETROLEUNSMAAKJE

| Antoine Uytterhaeghe |

Frankrijk onderhoudt met zijn gewezen kolonie Congo Brazzaville zeer nauwe betrekkingen. Maar regelmatig wordt Brazzaville aangesproken over haar ondoorzichtig beleid en over de beroorde levensomstandigheden van de bevolking.

Congo Brazzaville en Frankrijk zijn oude 'vrienden'. Hun betrekkingen berusten vooral op economische belangen. Gedurende jaren was de Franse petroleummaatschappij ELF de enige onderneming die betrokken was bij de ontginning van de aardolie, de belangrijkste bron van inkomsten voor Congo Brazzaville. De rechtszaak tegen ELF heeft aangetoond dat de petroleummaatschappij haar bevoorrechte positie heeft betaald met een massa zwart geld. Commissies aan de Congolese regering om de ontginningsrechten in handen te krijgen en retro-commissies van deze laatste aan bepaalde Franse politieke partijen, vooral de RPR, waren schering in inslag. De afhankelijkheid van de regering van Brazzaville ten opzichte van ELF werd nog groter door de praktijk van gewaarborgde leningen. Deze werden door de Franse petroleummaatschappij onderhandeld met de Franse overheid, met als waarborg de toekomstige petroleumopbrengsten. Hierdoor werd Brazzaville een land met een grote buitenlandse schuld.

Tijdens de burgeroorlog van 1997 - tussen de huidige president en zijn opvolger Pascal Lissouba - heeft ELF beide kampen gesteund om wapens aan te schaffen. Zo hielp ze het land ruïneren.

Sedert de verkoop van ELF aan TOTAL, is dergelijke 'samenwerking' moeilijker geworden. De Franse onderneming doet er alles voor om zijn imago niet te belasten door belangenvermenging. Frankrijk is de belangrijkste economische partner van het land, het verleent de nodige steun en hulp bij de gesprekken met internationale financiële instellingen.

Parijs financiert ontwikkelingsprojec-

ten en is ook betrokken bij ondoorzichtige praktijken van de Congolese regering.

Het beheer van de olieopbrengsten is het voorwerp van veel kritiek op het vlak van transparantie. Verborgene praktijken en geldverduisteringen* blijven de gewone gang van zaken in Brazzaville. De duistere rol van de Société Nationale de Petroles Congolais (SNPC) valt hierbij op-

De rechtszaak tegen ELF heeft aangetoond dat de oliemaatschappij haar bevoorrechte positie heeft betaald met een massa zwart geld. Commissies aan de Congolese regering voor ontginningsrechten en retro-commissies aan Franse politieke partijen - vooral de RPR - waren schering en inslag.

Volgens het IMF, heeft deze maatschappij, in 2001, niet eens haar opbrengsten afgedragen aan de staat.

Congo Brazzaville is uitgesloten uit het controlemechanisme van Kimberley**, omdat de regering niet in staat was een verklaring te geven voor het feit dat de enige diamantmijn van het land die 50 000 karaat per jaar produceert, nu een jaarlijkse nationale productie van 4 tot 5 miljoen karaat heeft. Een cijfer dat het vermoeden voedt van de recycling van diamanten uit het buurland Congo Kinshasa.

Deze ganze trafik heeft de bankreke-

ningen van de Congolese leiders gespekt en hebben niet gediend om het land te helpen uit de onderontwikkeling te geraken. De infrastructuur van het land bevindt zich in een zeer erbarmelijke toestand. De sociale budgetten worden steeds kleiner. Nochtans zijn de cijfers overstelpend. De levensverwachting bedraagt 48 jaar, minder dan een derde

van de burgers hebben toegang tot de medische sector. Drie Congolezen op vijf hebben toegang tot zuiver water. Dat is een zeer verontrustende situatie, te meer daar niets wordt gedaan om het land voor te bereiden op een onzekere toekomst door de verwachte vermindering van de olieproductie en opbrengsten na 2010.

* rapport FIDH "Gestion de la rente pétrolière au Congo Brazzaville" rapport Global Witness « l'heure est à la transparence »

** Kimberley contrôle - moet de oorsprong van diamanten controleren, om te verhinderen dat deze afkomstig uit conflictgebieden verhandeld worden

TURKIJE: JA MAAR

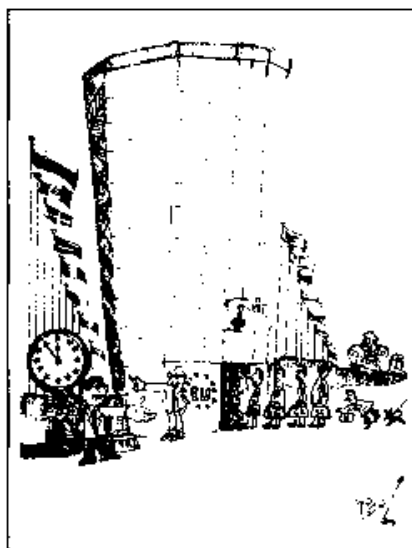
| Chris Den Hond |

Turkije wil bij de Europese Unie komen. Op zes oktober zette de Europese Commissie min of meer het licht op groen om toetredingsonderhandelingen te beginnen. Min of meer, want enkele obstakels blokkeren de toegang: mensenrechten, rechten voor de Koerden en de rechtsstaat. Het is nochtans niet de Commissie, maar de Europese top van staatshoofden die op 17 december in Amsterdam zal beslissen of, hoe en wanneer toetredingsonderhandelingen kunnen beginnen met Turkije. Turkije bij de EU? Met of zonder voorwaarden?

Het debat loopt reeds hoog op. De Europese rechterzijde, grotendeels blank en christelijk, is ongerust. "Te groot, teveel moslims, te Aziatisch, te kort bij het Midden-Oosten", werpt ze op. De rechterzijde is tegen Turkije om redenen die de onze niet zijn. Het argument van de "joods-christelijke origine" van Europa houdt geen steek. Zijn de enkele miljoenen moslims die reeds deel uitmaken van de Europese Unie, dan geen echte Europeanen? Het argument van de Europese grens, "die ergens stopt aan Istanboel", houdt ook geen steek. Turkije is reeds lid van de Raad van Europa sinds 1949 en van de NATO sinds het begin van de koude oorlog, om het Westen te helpen het communisme in te dijken. Om dat te bereiken was Turkije toen al Europees of westers genoeg. Kortom, de rechterzijde kan moeilijk verbergen dat ze Turkije niet bij de EU wil om racistische redenen. Af en toe gebruikt ze argumenten als "schending van de mensenrechten in Turkije" om niet te moeten zeggen dat ze schrik heeft van de moslims. Of als het Turkse parlement een wet wil stemmen die overspel moet bestraffen, dan worden de Duitse christen-democraten plots fervente voorstanders van overspel. Niet heel geloofwaardig toch.

Aan de andere kant van het politieke schaakbord vinden we aanhangers van een onmiddellijke en onvoorwaardelijke toetreding van Turkije tot de EU. Dat geldt voor een deel van de socialisten, vooral de Britse, bij zakenlui en bij de onvermijdelijke George W. Bush. Deze laatste komt tussen in de binnenlandse Europese aangelegenheden door zijn pleitbezorging voor

onmiddellijk Turks lidmaatschap om te verhinderen dat Turkije verglijdt in het "anti-westerse of terroristische" kamp. "Mensenrechten? Nooit van gehoord." Zakenlui, uit op snel winstbejag, oordelen dat Turkije de laatste tijd een enorme vooruitgang boekte inzake mensenrechten en klaar is om volwaardig lid te worden.



Moeten we Turkije toelaten in de EU? Sommigen argumenteren dat het niet de taak is van de revolutionaire linkerkant om voorwaarden te stellen als "de bevolking van een land" wil toetreden. Maar wat te doen dan met Israël een openlijk racistische staat, met een minister van buitenlandse zaken Netanyahu die reeds de vraag stelde om toe te treden tot de Europese Unie, terwijl Israël een sociocide aan het plegen is tegen het Palestijnse volk?

Ons standpunt is dat we ja moeten

kunnen zeggen aan een land dat wil lid worden van de Europese Unie op voorwaarde dat dit land de politieke criteria van Kopenhagen respecteert. Deze criteria zijn een opsomming van een aantal mensen- en minderheidsrechten. Het gaat hier niet om de strijd voor het socialisme, maar om de verdediging van elementaire democratische verworvenheden waarvoor onze arbeiders- en sociale beweging hard gevochten heeft. Het is daarenboven een kostbaar drukkingsmiddel ten aanzien van Turkije, een drukkingsmiddel dat onze democratische krachten in Europa schouder aan schouder zet met de progressieve beweging en de Koerdische bevrijdingsbeweging in Turkije. Geen democratische voorwaarden stellen voor de toetreding van Turkije tot de Europese Unie met het argument dat "de Europese Unie hoe dan ook een imperialistische entiteit is", zet de poorten wagenwijd open voor een militaristisch, rechts-nationalistisch en repressief Turkije.

Samen met de Koerden en progressieve Turken eisen wij dat Turkije de volgende maatregelen neemt, voor juli 2005, dus voor het begin van de toetredingsonderhandelingen:

- **Vrijheid van meningsuiting, vrije onderwijs in de moedertaal en vrijheid van media**

Twee prive schooljes in de Koerdische taal hebben onlangs hun poorten geopend, maar dat maakt geen deel uit van het officieel onderwijs, de leerkrachten en de leerlingen worden nauwlettend in de gaten gehouden, de lessen worden gegeven na de schooluren onder de Turkse vlag en het waakzame oog van Atat'eren

Keskin, ? van de verantwoordelijken van de mensenrechtenorganisatie IHD in Turkije is onlangs beschuldigd geworden van "belediging van de strijdkrachten" omdat ze Turkse soldaten beschuldigd had van seksuele mishandeling van Koerdische vrouwen. Als het waar is dat een pers-agentschap "de Tigris" DIHA (het mag niet Koerdisch genoemd worden, want dat zou gestraft worden wegens "aanzetten tot racistische haatgevoelens") nu beter kan functioneren in Turks Koerdistan, na het beëindigen van de noodtoestand in de Koerdische provincies, dan is het evenzeer waar dat de Koerdische plaatselijke GUN TV in Diyarbakir een maand uitzendverbod gekregen heeft omdat twee politici op een life-programma in het Koerdisch pleitten voor de erkenning van de Koerdische taal en identiteit. Als het waar is dat de openbare Turkse TRT-TV een half uur per week uitzendt in het Koerdisch (heel academisch, praktisch onverstaanbaar voor de gemiddelde Koerd), dan is het ook waar dat de Koerdische satelliet TV ROJ TV (het vroegere MED-TV) dat uitzendt vanuit Denderleeuw verboden blijft in Turkije op beschuldiging van "terroristische banden".

• **Recht op terugkeer, afschaffing van het systeem van dorpswachters**

De dorpingen van de 4000 verwoeste dorpen en nederzettingen in de jaren 90 hebben nog steeds niet het recht om terug te keren. Hoe langer hoe meer keren weliswaar terug, maar ze moeten een verklaring ondertekenen waarin staat dat de PKK hun dorp afbrandde en niet het leger. Alle obstakels tot terugkeer moeten opgeheven worden en schadevergoeding moet uitbetaald worden aan alle vluchtelingen. Daarenboven moet het systeem van dorpswachters worden afgeschaft. Dat zijn Koerdische dorpingen, bewapend en betaald door de Turkse staat om te collaboreren tegen de rebellen van de PKK (vandaag KONGRA GEL).

• **De militairen in de kazernes**

Sinds de staatsgreep van 1981 dicteert de Nationale Veiligheidsraad de wet in Turkije. Tijdens vergaderingen van de NAVO moet de Turkse defensie-minister steeds de toelating vragen van zijn gene-

VREDESCAHIER 3/2004
TURKIJE EN DE EUROPESE UNIE
SAMENSTELLING:
PIETER TEIRLINCK EN
BART BATSLEER
EEN UITGAVE VAN VREDE VZW

raal, vooraleer hij iets kan beslissen, terwijl het omgekeerde het geval zou moeten zijn in een burgerlijke democratie. Het vervangen van de voorzitter van de Veiligheidsraad (een militair) door een burger is slechts een cosmetische verandering. De militairen moeten zich terugtrekken uit de politiek en het parlement en de regering laten regeren. De kies-

drempel van 10% (bedoeld om de 20 miljoen Koerden, een kwart van de bevolking in Turkije niet te laten vertegenwoordigen in het Turkse parlement) moet worden afgeschaft.

• en tenslotte: alle politieke gevangenen moeten vrijgelaten worden, dus ook Abdullah Zalan, een dialoog moet opgezet worden met het Koerdisch verzet en een nul-tolerantie moet ingevoerd worden ten aanzien van foltering.

Chris Den Hond is journalist/cameraman bij de Koerdische satelliettelevisie ROJ TV en stichtend lid van de Belgische co'natie "Stop de oorlog tegen het Koerdische volk", dat zo'n 150 verenigingen en individuen groepeert. Hij is ook redacteur van 'Rood' waarvoor hij dit artikel schreef.

De Centrale en het Masereelfonds stellen u voor
Turkije of Turkiye
van 19 tot 28 november 2004 in cafetaria De Centrale



Expo met cartoons van Recep Cirik over de vooroordelen en gevolgen van 40 jaar dromen over toetreding tot de EU.

21/11 20u Kelderzaal: Film 'Uzak' (Nuri Bilge Ceylan)
 Een tijdloos verhaal over eenzaamheid en vervreemding in de grote, moderne stad Istanbul.
(Bekroond met de Grote Prijs van de Jury te Cannes 2003)

25/11 19u30 Turbine-zaal: Debat

o.l.v. Jens Franssen (reporter Radio 1)
 met **Meryem Kaçar** (ex-senator Groent)
Derwich Ferho (directeur Koerdisch Instituut)
Dirk Rochtus (professor internationale politiek Antwerpen)
Marc De Vos (professor internationaal recht Gent)
Nelly Maes (europarlementslid voor Spirit)

28/11 20u Turbine-zaal: Concert 'Melike'
 Zangeres Melike Tarhan groeide op met Turkse klassieke muziek en verweeft dit met traditionele Turkse liederen waar ook Arabische en westerse invloeden te horen zijn.

Stad Gent - Vredeshuis

www.masereelfonds.be

Intercultureel Centrum de Centrale
www.decentrale.be

vzw Vrede
www.vrede.be

NOBELPRIJS VOOR DE VREDE 2004 VOOR DE KENIAANSE ECOLOGISTE WANGARI MAATHAI

I Georges Spriet I

Nobelprijs voor de vrede? Een ecologiste, moet zo iemand niet de Nobelprijs voor milieubescherming krijgen? Wat hebben boomplantacties met vrede te maken?

GROENE GORDEL

Wangari Maathai stichtte de Groene Gordel Beweging van Kenia in 1977. Deze beweging slaagde erin meer dan 10 miljoen bomen te planten om in de bodemerrosie tegen te gaan, en om het dagelijks hout voor het kookvuur te blijven voorzien. Een rapport van 1989 van de Verenigde Naties stelde vast dat in Afrika op 100 gekapte bomen er slechts 9 nieuwe werden geplant. Dit veroorzaakte uiteraard ernstige problemen van ontbossing, bodemerrosie, waterpollutie, problemen om aan materiaal voor het houtvuur te geraken, gebrek aan vlees in de voeding, etc. Dit programma van de Groene Gordel werd voornamelijk door vrouwen gerealiseerd in de Keniaanse dorpen. Door dit werk van milieubescherming, en door het inkomen dat het genereerde, kregen de kinderen ook een betere toekomst.

Wangari Maathai is bekend geraakt voor haar strijd tegen de voormalige Keniaanse president Arap Moi. Zo leidde ze de protesten tegen een bouwproject voor luxewoningen waarbij honderden hectaren bos werden gekapt. Ze werd gearresteerd en gevangenen gezet. Een schrijfcampagne van Amnesty hielp haar vrij komen. In 1999 geraakte ze gewond bij boomplantacties in het openbaar domein van het Karura Woud in Nairobi. Ook deze actie was een onderdeel van een grotere campagne om de ontbossing tegen te gaan.

In september 1998 lanceerde ze mee de campagne van Jubilee 2000, een wereldcoalitie voor de kwijtschelding van de buitenlandse schuld van de armste landen. Ze was co-voorzitter van Jubilee 2000 Afrika. Maar het is vooral haar werk tegen



innname van land en woud waarmee ze in de kijker is komen te staan de laatste jaren.

VREDESCONCEPT

Het is gewoonweg meer dan bijzonder belangrijk dat het comité voor de Nobelprijs een breed veiligheidsconcept begint te hanteren. We verheugen ons daar ten zeerste over.

Want veiligheid kan niet gereduceerd worden tot al dan niet oorlog, tot al dan niet gebruiken van geweld. Dat is iets wat onze beleidsmensen veel te veel gedaan hebben, en veel te veel doen. Veiligheid wordt in de praktijk hoofdzakelijk bekeken vanuit de militaire dimensie. Daarbij gaat het echter om militaire macht en niet om conflictoplossing. Dergelijke kijk behandelt conflicten eigenlijk alleen in hun laatste stadium, met name als ze zijn omgeslagen in geweld. Er wordt daarbij geen rekening gehouden met de diepere oorzaken van het conflict en van het geweld.

Voor Vrede vzw is veiligheid en wereldvrede al altijd een gevolg geweest, een resultaat dat voortvloeit uit het bereiken van een structurele sociale rechtvaardigheid op verschillende maatschappelijke vlakken in een ecologisch leefbare wereld met een zo laag mogelijk militaire niveau. We zeggen 'structurele' sociale rechtvaardigheid omdat ze in de gans maatschappij-opbouw verankerd moet zijn, met name qua maatschappelijke en economische relaties, qua ontwikkeling, individuele en groepsontplooiing.

Graag verwijzen we in dit verband naar het begrip van menselijke veiligheid, dat tien jaar geleden door het UNDP (Ontwikkelingsprogramma van de VN) werd voorgesteld. Daarin worden zeven componenten geformuleerd die onderling verbonden zijn en mekaar beïnvloeden: economische veiligheid, voedselveiligheid, gezondheidsveiligheid, milieuveiligheid, persoonlijke veiligheid, veiligheid van de gemeenschap, politieke veiligheid.

Het feit dat een vrouwelijke militante de prijs kreeg onderstreept nog maar eens dat vrouwen een sterke kracht voor vrede zijn. We moeten deze vredesprijs trachten aan te grijpen om met des meer ijver onze beleidsmensen proberen te overtuigen dat ze deze mensgerichte veiligheid als leidraad moeten nemen voor het uitstippen van hun politiek. Dit is niet zomaar een bijsturing, maar een fundamentele koerswijziging. Want de richting die het neoliberalisme ons daarbij oplegt, leidt ons totaal van dit doel wel. De neoliberale globalisering is op zoveel punten een negatie van de menselijke veiligheid, een negatie van duurzame ontwikkeling.

■



AGENDA

VREDESCONFERENTIE: Ontwikkelen en Ontwapenen

11 december 2004 De Markten Brussel
van 10u15 tot 17 u30

De Europese Unie werkt hard aan haar gemeenschappelijke buitenlandse politiek. Maar is dat ook een vredesbeleid voor de wereld? Wat zijn de oorzaken van oorlog en geweld? Wat zijn de voorwaarden tot vrede? Een dag van discussie en actie-ideeën rond het bevorderen van menselijke veiligheid voor de wereldbevolking.

lezingen, werkgroepen, discussies, actievoorstellen, film en video, info-stands

Voorlopig programma

10u15: onthaal

10u45: plenum inleiding:

- menselijke veiligheid: Georges Spriet (Vrede vzw) en Xavier Declercq (Oxfam Solidariteit)
- de Europese strategienota kritisch bekeken: door Tobias Pflueger - Europarlementslid Verenigd Koninkrijk - Duits vredesactivist

12u-13u15: middagpauze

13u15-1430: werkgroepen

1. Economische politiek EU en het zuiden: Francine Mestrum - Attac Vlaanderen
2. terrorisme, botsende beschavingen, vijandsbeeld: Sami Zemni - Universiteit Gent
3. ecologische schuld, ecologische voetafdruk: Leida Reinhout - Vredes
4. internationaal recht, interventie: Lode Vanooost - ex federaal parlementslid Groen!
5. Europese Unie en het Midden Oosten: Paul Vanden Baviere - Uitpers

14u30-14u45: pauze

14u45-16u werkgroepen

6. mislukte staten: Tim Raeymaekers - Universiteit Gent
7. burgerrechten, anti-terreur: Jos Vander Velpen - Liga vr Mensenrechten
8. Nato, Europees leger: Ludo De Brabander - Vrede vzw
9. lokale vredeswerking: Vera Pietinckx - antioorlogscomite Sint Niklaas
10. EU en de uitbreiding: Turkije: (gevr.) Nelly Maes (ex EP-lid)

16u15-17u15: plenum

(gevraagd:) Nelly Maes (ex Europees parlementslid Spirit) en Erik Meijer (europarlementslid SP-Nederland)

In de werkgroepen zal er uitdrukkelijk veel plaats zijn voor gesprek tussen de deelnemers en de inleiders. Er is telkens een voorzitter voorzien en een verslaggever. Er komt nadien een verslagboek uit.

*Een organisatie van het nieuw vredesnetwerk:
Attac, Christenen voor het Socialisme, Imavo, KP, Masereelfonds,
Oxfam Solidariteit, Socialisme zonder Grenzen,
Uilekot Herzele en Werkgroep internationale Solidariteit, Vonk, Vrede.*

IS VLAANDEREN WERKELIJK VOOR VREDE GEWONNEN?

**DRIELUIK OVER DE MILITAIRE
AANWEZIGHEID IN DE
VLAAMSE SAMENLEVING**

de woensdagen
7, 8 en 15 december,
telkens om 20u in
lokaal Goe Wijte
Em. Jacquainlaan 124
1000 Brussel

Mich Crols is werkzaam bij het Forum voor Vredesactie. In het eerste deel van dit drieluik 'Is Vlaanderen voor vrede gevonden' vertelt hij over de defensie-industrie in Vlaanderen en de rol ervan in de internationale wapenhandel en -wedloop.

Jan Roegiers, drijvende kracht achter de oprichting van het Vredesinstituut, zal uitleg geven over de bedoeling en werking van dit instituut.

Christophe Scheire deed in opdracht van Netwerk Vlaanderen onderzoek naar de vervlochtenheid tussen de financiële wereld en de wapenindustrie. Hij licht zijn bevindingen toe.

Het drieluik 'Is Vlaanderen werkelijk voor vrede gewonnen' is een initiatief van Vrede, VOS en Masereelfonds.

- Op woensdag 7 december 2004 spreekt Mich Crols over de Vlaamse wapenhandel en -productie.
- Op woensdag 8 december 2004 vertelt Jan Roegiers meer over de werking van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie.
- Op woensdag 15 december 2004 analyseert Christophe Scheire de banden van de Belgische bankwereld met de militaire industrie.

De drie lezingen beginnen telkens om 20u en hebben plaats in lokaal 'Goe Wijte', Em. Jacquainlaan 124 te 1000 Brussel (zowat recht tegenover Théâtre National).

BRIEF VAN DE INWONERS VAN FALLUJAH AAN VN SECRETARIS GENERAAL, KOFI ANAN

Fallujah 14 Oktober 2004

Geachte Heer,

Het is duidelijk dat de Amerikaanse troepen in Irak elke dag zware oorlogsmisdaden begaan. Terwijl wij deze brief schrijven zijn de Amerikaanse oorlogsvliegtuigen krachtige bommen boven de stad Fallujah aan het uitgooien, die honderden onschuldige mensen doden of verwonden. Op hetzelfde moment zijn hun tanks de stad aan het beschieten met zware artillerie. Zoals u weet, is er in de stad geen militaire aanwezigheid. Al weken wordt er door het verzet van Fallujah geen acties meer ondernomen omdat de onderhandelingen tussen de vertegenwoordigers van de stad en de regering goed opschieten. De nieuwe bombardementen grijpen plaats terwijl de bevolking zich aan het voorbereiden is voor de vasten, de ramadan. Nu zitten vele mensen vast in de ruïnes van hun vernield huis, en niemand kan hen ter hulp komen omdat de aanvallen verder gaan.

Tijdens de nacht van 13 oktober heeft het Amerikaans bombardement 50 huizen vernield terwijl de bewoners aanwezig waren. Is dit een genocide misdaad, of een les in Amerikaanse democratie? Het is ook duidelijk waarom de Amerikanen deze terreurdaden verrichten tegen de mensen van Fallujah: uitsluitend en alleen omdat ze weigeren de bezetting te aanvaarden.

Uzelf en de ganse wereld weet dat de VS en hun bondgenoten ons land hebben vernield onder het mom van de bedreiging met massavernietigingswapens. Nu, na de destructies en na de dood van duizenden burgers, hebben ze toegegeven dat er geen dergelijke wapens zijn gevonden. Maar ze hebben niks gezegd over de misdaden die zij hebben begaan. Ongelukkig zwijgt iedereen nu, en niemand verwaardigt zich om de moorden op Irakese burgers te veroordelen. Zullen de VS ons nu compensatie betalen, zoals ons land verplicht werd te doen na de vorige Golfoorlog?

We weten dat we in een wereld leven met twee maten en twee gewichten. In Fallujah hebben de VS een nieuw doelwit gecreëerd met de naam Al Zaraqawi. Hij vormt een nieuw voorwendsel om hun misdaden te verantwoorden, om de dagelijkse moordende bombardementen uit te voeren. Er is bijna een jaar voorbij sinds ze dit voorwendsel hebben gecreëerd, en telkens wanneer ze huizen vernielen, moskees, restaurants, en vrouwen en kinderen doden, zeggen ze: "We hebben een succesvolle operatie uitgevoerd tegen Al Zaraqawi". Ze zullen nooit mededelen dat ze hem hebben gedood, want deze persoon bestaat niet. En dus zal de dagelijkse genocide verder gaan.

De bewoners van Fallujah kunnen u verzekeren dat deze persoon, als hij al zou bestaan, niet in de stad aanwezig is, en

ook nergens anders in Irak. Vanuit de bewoners van Fallujah is al meermaals de boodschap gekomen dat iedereen die Al Zaraqawi zou zien, hem zou moeten doden. De mensen realiseren zich echter dat hij een hypothetische held is die de VS zelf hebben gecreëerd. Terzelfder tijd heeft de vertegenwoordiger van Fallujah, onze stamleider, bij menige gelegenheid de ontvoeringen en moorden op burgers veroordeeld. Wij hebben geen enkele band met gelijk welke groep die zulk onmenselijk gedrag vertoont.

Wij doen een beroep u en op alle wereldleiders om de grootst mogelijke druk te zetten op de regering van de VS opdat ze hun misdaden in Fallujah zouden stoppen, en hun troepen ver van de stad zouden terugtrekken. Deze stad was rustig en vredig toen ze door de eigen mensen werd bestuurd. We kenden toen geen onrust in de stad. Het was een goed bestuur, de omstandigheden in acht genomen. We hebben alleen maar de bezettingstroepen niet verwelkomd. Dit is ons recht volgens het VN Charter, volgens het internationaal recht en volgens alle normen van de mensheid. Als de Amerikanen het tegendeel geloven, moet de VN hen erop wijzen dat ze tegen het Charter handelen dat ze hebben ondertekend.

Dw tussenkomst, en die van de wereldleiders, is hoogdringend opdat zich geen nieuwe slachting zou voordoen.

We hebben getracht om de VN vertegenwoordigers in Irak te bereiken om hen te vragen hierin actiever op te treden. Maar zoals u weet wonen zij in de Groene Zone waar wij geen contact met hem kunnen hebben. Wij willen dat de VN zich over de toestand in Fallujah ontfermd, om inderdaad een nieuwe slachting te voorkomen.

Langs verschillende kanalen proberen we u te bereiken, en via vrienden hopen we dat deze brief toch tot bij u komt in New York of in Genève. We roepen u op de VN instellingen op te dragen in Irak een actieve rol te spelen in het beschermen van de burgers tegen nieuwe slachtingen die de VS en de marionettenregering plannen in Fallujah, en in vele andere regio's van het land

Hoogachtend,
Kassim Abdulsattar al-Jumaily
Voorzitter van het studiecentrum voor mensenrechten en democratie

In naam van de bewoners van Falluja en van
De Shura Raad
De Balie Associatie
De lerarenvakbond
De raad van stamleiders
Het Huis van het islamrecht en de religieuze opvoeding.



TEZOTOMLOSTELOPEN

Terug naar het huis van mijn dromen

De knottulgen spiegelen zich net als
weoger

In het grauwe water van de wal.
Als een gevuchte vogel oorzel ik
de stiltte van het huis te betreden.
Zwijgenom eet ik het verleden.
Tevergeefs zoek ik getulgen
van verborgen jeugdromen.
Waarom ben ik naar hier gekomen?
Er is geen weg terug.
De tijd heeft mij die kans ontnomen!

Jozef Vandromme

29 november
Actiedag Palestina
in verschillende Vlaamse steden

11 december
10.15 - 17.30 uur
Vredesconferentie
Ontwapenen & Ontwikkelen

De EU-politiek en menselijke veiligheid

De Markten Brussel

Een initiatief van het Progressief Vredesnetwerk